

ΙΩΑΝΝΟΥ Θ. ΡΩΣΣΗ, Δ. Φ.
Π. ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΟΥ.

χρ. Παπαγιάννερος 86
C. IULI CAESARIS

COMMENTARII DE BELLO CIVILI

LIBER. III, CAP. 82—104 (ACIES PHARSALICA)

ΕΚΔΟΣΙΣ ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗ

ΑΙΑ ΤΗΝ Δ' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΤΕΤΡΑΤΑΞΙΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΟΥ ΤΑΞΕΩΣ
ΤΩΝ ΛΟΙΠΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΤΗΣ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ



Διεύθ. προστατευτ. Βιβλ. αδ. ονυμβούλ. 50772
Τημάται μετα βιβλίου, κελ. φέρον Δεσκ. 17, 10
(Βιβλιοσ. Δε. 6, 30. - ψόρος άναγκ. δανείσ. 1, 80)

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
Εκδοτικός Οίκος Ιωαννού Θ. Ρώσση

ΟΔΟΣ ΦΙΛΟΣΦΕΔΕ & ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ

(Πλατ. τό Μπεροπολεμικόν μέγαρον)

1925

I S T
L A T
1925

Μιορχωβίους Υδρυνός ταῖς
ταῖς οὐρανοῖς. Ἐγραψε
Σλάν γυμνούς επιτίθεσταις ταῖς
νικηφόρης, ταῖς αυγήρεσσιν

Δ.

Διανοῦσθαι

18477

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΙΩΑΝΝΟΥ Θ. ΡΩΣΣΗ, Δ. Φ.
Π. ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΟΥ

Αιανεργίατος.

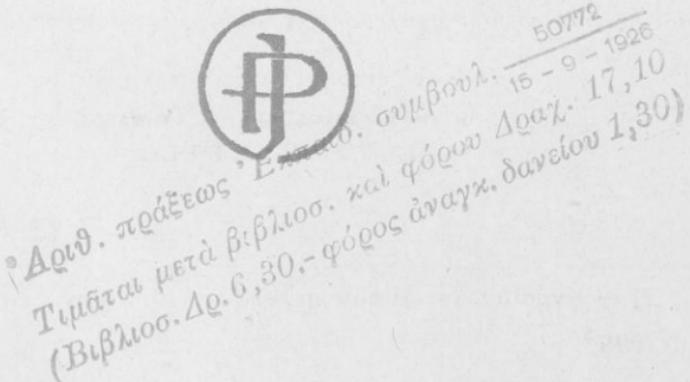
C. IULI CAESARIS

COMMENTARII DE BELLO CIVILI

LIBER III, CAP. 82—104. (ACIES PHARSALICA)

ΕΚΔΟΣΙΣ ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗ

ΑΝΑ ΤΗΝ Β' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΤΕΤΡΑΤΑΞΙΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΟΥ ΤΟΙΑΥΤΗΣ
ΤΩΝ ΛΟΙΠΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΤΗΣ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ



ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ Θ. ΡΩΣΣΗ

ΟΔΟΣ ΦΙΛΟΘΕΑΣ & ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ

(Παρδ τὸ Μπρωπολιτικὸν μέγασον)
1925

ΑΡΙΘ. (Πρωτ. 13997.)
(Διεκπ.)

*Ἐν Ἀθήναις τῇ 7ῃ Απριλίου 1925.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

Πρόδις

τὸν κ. Ιωάννην Θ. Πρώσσην,

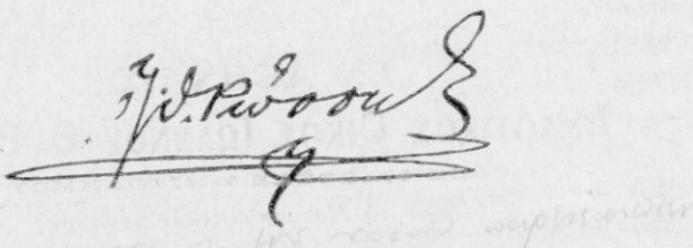
συγγραφέα διδακτικῶν βιβλίων.

*Ἀνακοινοῦμεν ὅμιν ὅτι δι' ὑπονομικῆς ποάξεως, τῇ 30 τοῦ ληξαντος μηνὸς ἐκδοθείσης καὶ τῇ 2 τοῦ ἀρξαμένου δημοσιευθείσης ἐν τῷ ὅπ' ἀριθ. 31 δευτέρῳ τεύχει τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως, ἐνεργίθη τὸ ὄφ' ὑμῶν συγγραφὲν καὶ πρὸς κοίσιν ὑποβληθὲν βιβλίον "C. I. CAESARIS COMMENTARII DE BELLO CIVILI," πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν τῆς Δευτέρας τάξεως τῶν τετρατάξιων Γυμνασίων καὶ τῆς ἀντιστοίχου τάξεως τῶν λοιπῶν σχολείων τῆς Μέσης ἐκπαίδευσεως:

Κατ' ἐντολὴν τοῦ ὑπονομοῦ
ο τμήματαρχεῖ τοῦ γ' τμήματος
Ι. ΓΡΥΠΙΑΡΧΕΙ.

Π. ΖΑΓΑΝΙΑΡΧΕΙ.

Πᾶν γνήσιον ἀντίτυπον φέρει κάτωθεν τὴν ὑπογραφὴν τοῦ συγγραφέως.





COMMENTARII DE BELLO CIVILI

LIB. III, CAP. 82—104.

ACIES PHARSALICA

LXXXII. Pompeius paucis post diebus in Thessaliam 1
peruenit contionatusque apud cunctum exercitum suis agit
gratias Scipionis milites cohortatur, ut, parta iam victoria,
praedae ac praemiorum velint esse participes, receptisque
omnibus in una castra legionibus, suum cum Scipione honorem
partitur classicumque apud eum cani et alterum illi iubet
praetorium tendi. Auctis copiis Pompei duobusque magnis 2
exercitibus conjunctis pristina omnia confirmatur opinio et
spes victoriae augetur, adeo, ut quicquid intercederet temporis,
id morari re situm in Italiam videretur, et si quando quid 3
Pompeius tardius aut consideratius faceret, unius esse negotium 4
diei, sed illum delectari imperio et consulares praetoriosque
servorum habere numero dicarent. Iamque inter se 5
palam de praemiis ac sacerdotiis contendebant in annosque
consulatum definiebant, alii domos bonaque eorum, qui in
castris erant Caesaris, petebant; magna que inter eos in consilio
fuit controversia, oporteretne Lucili Hirri, quod is a Pompeio ad Parthos missus esset, proximis comitiis praetoriis absentis rationem haberet, cum eius necessarii fidem implorarent Pompei, praestaret, quod proficiscenti receperisset, ne per eius auctoritatem deceptus videretur, reliqui, in labore pari
ac periculo ne unus omnes antecederet, recusarent.

LXXXIII. Iam de sacerdotio Caesaris Domitius, Scipio, Spintherque Lentulus cotidianis contentionibus ad gravissimas verborum contumelias palam descenderunt, cum Lentulus 11

47²

aetatis honorem ostentaret, Domitius urbanam gratiam dignitatemque iactaret, Scipio affinitate Pompei confideret. Postulavit etiam L. Afranius prodictionis exercitus Acutius Rufus apud Pompeium, quod gestum in Hispania diceret. Et L. Domitius in consilio dixit, placeret sibi, bello confecto, ternas tabellas dari ad iudicandum iis, qui ordinis essent senatorii belloque una cum ipsis interfuerint sententiasque de singulis ferrent, qui Romae remansissent quique intra praesidia Pompei fuissent neque operam in re militari praestitissent; unam fore tabellam qui liberandos omni periculo censerent, alteram, qui capitidis damnarent, tertiam, qui pecunia multarent. Postremo omnes aut de honoribus suis aut de praemiis pecuniae aut de persequendis inimicitias agebant; nec quibus rationibus superare possent, sed, quemadmodum uti victoria deberent, cogitabant.

LXXXIV. Re frumentaria praepatata, confirmatisque militibus et satis longo spatio temporis a Dyrrachinis proeliis intermisso, quo satis perspectum habere militum animum videtur, temptandum Caesar existimavit, quidnam Pompeius propositi aut voluntatis ad dimicandum haberet. Itaque ex castris exercitum eduxit aciemque instruxit, primo suis locis pauloque a castris Pompei longius continentibus vero diebus, ut progrederetur a castris suis collibusque Pompeianis aciem subiceret. Quae res in dies confirmationem eius exercitum efficiebat. Superius tamen institutum in equitibus, quod demonstravimus, servabat, ut, quoniam numero multis partibus esset inferior, adulescentes atque expeditos ex antesignanis electis ad perniciatem armis inter equites proeliari iuberet, qui cotidiana consuetudine usum quoque eius generis proeliorum perciperent. His erat rebus effectum, ut equitum mille etiam apertioribus locis VII milium Pompeianorum impetum cum adesset usus, sustinere auderent neque magno opere eorum multitudine terrorerentur. Namque etiam per eos dies proelium secundum equestre facit atque unum Allobrogem

ex duobus, quos perfugisse ad Pompeium supra docuimus, cum quibusdam interfecit.

LXXXV. Pompeius, qui castra in colle habebat, ad infimas radices montis aciem instruebat, semper, ut videbatur, expectans, si inquis locis Caesar se subiceret. Caesar nulla ratione ad pugnam elici posse Pompeium existimans hanc sibi commodissimam belli rationem iudicavit, uti castra ex eo loco moveret semperque esset in itineribus, ^{tempore} haec spectans, ut movendis castris pluribus que adeundis locis commodiore re frumentaria uteretur, simulque in itinere ut aliquam occasionem dimicandi nanciseretur et insolitus ad laborem Pompei exercitum cotidianis itineribus defatigaret. His constitutis rebus, signo iam profectionis dato tabernaculaisque detensis animadversum est, paulo ante extra cotidianam consuetudinem longius a vallo esse aciem Pompei progressam, ut non iniquo loco posse dimicari videretur. Tunc Caesar apud suos, cum iam esset agmen in portis: «Diferendum est», inquit, «iter in praesentia nobis et de proelio cogidantum, ^{utrum} sicut semper depoposcimus. Animo simus ad dimicandum parati: non facile occasionem postea reperiemus: confestimque expeditas copias educit.

LXXXVI. Pompeius quoque, ut postea cognitum est, suorum omnium hortatu statuerat proelio decertare. Namque etiam in consilio superioribus diebus dixerat, prius, quam concurrerent acies, fore uti exercitus Caesaris pelleretur. Id cum essent plerique admirati: «Scio me», inquit, «paene incredibilem rem polliceri; sed rationem consilii mei accipite, quo firmiore animo in proelium prodeatis. Persuasi equitibus nostris, idque mihi facturos confirmaverunt, ut, cum proprius sit accessum, dextrum Caesaris cornu ab latere aperto aggredenterur et circumventa ab ter-

go acie prius perturbatum exercitum pel-
lerent, quam a nobis telum in hostem ia-
ceretur. Ita sine periculo legionum et
paene sine vulnere bellum conficie-
mus. Id autem difficile non est, cum tan-
tum equitatu valeamus». Simul denuntiavit, ut
essent animo parati in posterum, et, quoniam fieret dimi-
candi potestas, ut saepe cogitavissent, ne usu manuque reli-
quorum opinionem fallerent.

LXXXVII. Hunc Labienus exceptit, et, cum Caesaris co-
pias despiceret, Pompei consilium summis laudibus efferret.
2 «Noli», inquit, «existimare, Pompei, hunc esse
exercitum, qui Galliam Germaniamque de-
vicerit. Omnibus interfui proeliis, neque
3 temere incognitam rem pronuntio. Pere-
xigua pars illius exercitus superest; magna
pars deperit, quod accidere tot proeliis
fuit necesse, multos autumni pestilentia
in Italia consumpsit, multi domum dis-
cesserunt, multi sunt relictii in con-
4 tinenti. An non audistis ex iis, qui per
causam valetudinis remanserunt, co-
hortes esse Brundisii factas? Hae co-
piae, quas videtis, ex delectibus horum
annorum in citeriore Gallia sunt refe-
ctae et plerique sunt ex coloniis Trans-
padanis. Ac tamen, quod fuit roboris,
duabus proeliis Dyrrachinis interiit.
5 Haec cum dixisset, iuravit, se nisi victorem in castra non re-
6 versurum, reliquosque, ut idem facerent, hortatus est. Hoc
laudans Pompeius idem iuravit; nec vero ex reliquis fuit quis-
7 quam, qui iurare dubitaret. Haec facta sunt in contione ma-
gnaque spe et laetitia omnium discessum est; ac iam animo

victoriam praecipiebant, quod de re tanta et a tam perito imperatore nihil frustra confirmari videbatur.

LXXXVIII. Caesar, cum Pompei castris appropinquasset, ad hunc modum aciem eius instructam animadvertisit. Erant in sinistro cornu legiones duae traditae a Caesare initio dissensionis ex senatusconsulto; quarum una prima, altera tertia appellabatur; in eo loco ipse erat Pompeius. Medianam eciem Scipio cum legionibus Syriacis tenebat. Cilicensis legio coniuncta cum cohortibus Hispanis in dextro cornu erant collocatae. Has firmissimas se habere Pompeius existimabat. Reliquas inter aciem medium cornuaque intericerat numeroque cohortes CX expleverat. Haec erant milia XLV, evocatorum circiter duo, quae ex beneficiariis superiorum exercituum ad eum convenerant; quae tota acie disperserat. Reliquas cohortis VII in castris propinquisque castellis praesidio disposuerat. Dextrum cornu eius rivus quidam impeditis ripis muniebat; quam ob causam cunctum equitatum, sagittarios fundidoresque omnes sinistro cornu obiecerat.

LXXXIX. Caesar superius institutum servans decimam legiōnē in dextro cornu, nonam in sinistro collocaverat, tametsi erat Dyrrachinis proeliis vehementer attenuata, et huic sic adiunxit octavam, ut paene unam ex duabus efficeret, atque alteram alteri praesidio esse iusserat. Cohortes in acie LXXX constitutas habebat, quae summa erat milium XXII; cohortes duas castris praesidio reliquerat. Sinistro cornu Antonium, dextro P. Sullam, media acie Cn. Domitium præposuerat. Ipse contra Pompeium constituit. Simul his rebus animadversis, quas demonstravimus, timens, ne a multitudine equitum dextrum cornu circumveniretur, celeriter ex tertia acie singulas cohortes detraxit atque ex his quartam instituit equitatiique opposuit et, quid fieri vellet, ostendit monuitque, eius diei victoriam in earum cohortium virtute constare. Simul tertiae aciei totique exercitui imperavit, ne iniussu suo

concurreret : se, cum id fieri vellet, vexillo signum daturum.

LXXX. Exercitum cum militari more ad pugnam cohortaretur suaque in eum perpetui temporis officia praedicaret, imprimis commemoravit, testibus se militibus uti posse, quanto studio pacem petisset, quae per Vatinium in colloquiis, quae per Aulum Clodium cum Scipione egisset, quibus modis ad Oricum cum Libone de mittendis legatis contendisset. Neque se umquam abuti militum sanguine neque rempublicam alterutro exercitu privare voluisse. Hac habita oratione, ex poscentibus militibus et studio pugnae ardentibus, tuba signum dedit.

LXXXI. Erat Crastinus evocatus in exercitu Caesaris, qui superiore anno apud eum primum pilum in legione X duxerat, vir singulari virtute. Hic signo dato, «Sequimini me», inquit, «manipulares mei qui fuistis, et vestro imperatori, quam constituitis operam date. Unum hoc proelium superest; quo confecto et ille suam dignitatem et nos nostram libertatem recuperabimus». Simul respiciens Caesarem: «Faciam», inquit, «hodie, imperator, ut aut vivo mihi aut mortuo gratias agas». Haec cum dixisset, primus ex dextro cornu procurrit, atque eum electi milites circiter CXX voluntarii eiusdem centuriae sunt prosecuti.

LXXXII. Inter duas acies tantum erat relictum spatii, ut satis esset ad concursum utriusque exercitus. Sed Pompeius suis praedixerat, ut Caesaris impetum exciperent neve se loco moverent aciemque eius distracti patarentur: idque admonitu C. Triariorum fecisse dicebatur, ut primus excursus visque militum infringeretur aciesque distenderetur, atque in suis ordinibus dispositi dispersos adorirentur; leviusque casura pila sperabat in loco retentis militibus, quan si ipsi immissis telis occurrissent, simul fore, ut duplicato cursu Caesaris milites exanimarentur et lassitudine confice-

rentur. Quod nobis quidem nulla ratione factum a Pompeio 4
videtur, propterea quod est quaëdam animi incitatio atque alacritas naturaliter innata omnibus, quae studio pugnae incenditur. Hanc non reprimere, sed augere imperatores debent; neque frustra antiquitus institutum est, ut signa undique concinerent clamoremque universi tollerent; quibus rebus et hostes terri et suos incitari existimaverunt.

LXXXIII. Sed nostri milites, dato signo, cum infestis pilis procucurrisse atque animadvertisserent, non concurria Pompeianis, usu periti ac superioribus pugnis exercitati sua sponte cursum represserunt et ad medium fere spatum constiterunt, ne consumptis viribus appropinquarent, parvoque intermisso temporis spatio ac rursus renovato cursu pila misserunt celeriterque, ut erat praeceptum a Caesare, gladios strinxerunt. Neque vero Pompeiani huic rei defuerant. Nam et tella missa exceperunt et imbetum legionum tulerunt et ordines conservarunt pilisque missis ad gladios redierunt. Eodem tempore equites ab sinistro Pompei coruu, ut erat imperatum, universi procucurrerunt, omnisque multitudo sagittariorum se profundit. Quorum impetum noster equitatus non tulit, sed paulatim loco motus cessit, equitesque Pompei hoc acrius instare et se turmatim explicare aciemque nostram a latere aperto circumire coeperunt. Quod ubi Caesar animadvertisit, quartae aciei, quam instituerat sex cohortium, dedit signum. Illi celeriter procucurrerunt infestisque signis tanta vi in Pompei equites impetum fecerunt, ut eorum nemo consisteret omneque conversi non solum loco excederent, sed protinus incitati fuga montes altissimos peterent. Quibus summotis, omnes sagittarii funditoresque destituti inermes, sine praesidio, imperfecti sunt. Eodem impetu cohortes sinistrum cornu, pugnantibus etiam tum ac resistentibus in acie Pompeianis circumierunt eosque a tergo sunt adortae.

LXXXIV. Eodem tempore tertiam aciem Caesar, quae quieta fuerat et se ad id tempus loco tenuerat, procurrere

2 iussit. Ita cum recentes atque integri defessis sucessissent,
 alii autem a tergo adorirentur, sustinere Pompeiani non po-
 3 tuerunt atque universi terga verterunt. Neque vero Caesarem
 fefellit, quin ab iis cohortibus, quae contra equitatum in quar-
 ta acie collocatae essent, initium victoriae oriretur, ut ipse in
 4 cohortandis militibus pronuntiaverat. | Ab his enim primum
 equitatus est pulsus, ab isdem factae caedes sagittariorum ac
 funditorum, ab isdem acies Pompeiana a sinistra parte [erat]
 5 circumita atque initium fugae factum. Sed Pompeius, ut equi-
 titum suum pulsum vidi atque eam partem, cui maxime con-
 fidebat, perterritam animadvertisit, aliis quoque diffisus, acie
 excessit, protinusque se in castra equo contulit et iis centurio-
 nibus, quos in statione ad praetoriam portam posuerat; clare,
 ut milites exaudirent: «Tu emini, inquit, castra et de-
 fendite diligenter, si quid durius acciderit.
 Ego reliquas portas circumeo et castrorum
 6 praesidia confirmo». Haec cum dixisset, se in praetoriis
 contulit, summae rei diffidens et tamen eventum
 expectans.

LXXXV. Caesar, Pompeianis ex fuga intra vallum compulsiis, nullum spatium perterritis dare oportere existimans, milites cohortatus est, ut beneficio fortunae uterentur castra-
 2 que oppugnarent. Qui etsi magno aestu (nam ad meridiem res erat perducta), tamen ad omnem laborem animo parati
 3 imperio paruerunt. Castra a cohortibus, quae ibi praesidio erant relictae, industrie defendebantur; multo etiam acris
 4 a Thracibus barbarisque auxiliis. | Nam, qui ex acie refuge-
 rant milites, et animo perterriti et lassitudine confecti missis
 plerique armis signisque militaribus magis de reliqua fuga
 5 quam de castrorum defensione cogitabant. Neque vero diutius, quia in vallo costiterant, multitudinem telorum sustinere potuerunt, sed confecti vulneribus locum reliquerunt, protinusque omnes duibus usi centurionibus tribunisque militum in altissimos montes, qui ad castra pertinebant, confugerunt.

LXXXVI. In castris Pompei videre licuit trichilas stratas magnum argenti pondus expositum, recentibus caespitibus tabernacula constrata, Lucii etiam Lentuli et non nullorum tabernacula protecta edera, multaque praeterea, quaenam luxuriam et victoriae fiduciam designarent, ut facile existimari posset, nihil eos de eventu eius diei timuisse, qui non necessarias conquererent voluptates. At hi miserrimo ac patientissimo exercitu Caesaris luxuriem obiciebant, cui semper omnia ad necessarium usum defuissent. Pompeius, iam cum intra vallum nostri versarentur, equum nactus detractis insignibus imperatoriis, decumana porta se ex castris eiecit protinusque equo citato Larisam contendit. Neque ibi constitit, sed eadem celeritate paucos suos ex fuga nactus, nocturno itinere non intermisso, commitatu equitum XXX ad mare pervenit navemque frementariam concendit, saepe, ut dicebatur, querens tantum se opinionem fefellisse, ut, a quo genere hominum victoriam sperasset, ab eo initio fugae facto paene proditus videretur.

LXXXVII. Caesar castris potitus a militibus contendit, ne in praeda occupati reliqui negotii gerendi facultatem ditterent. Qua re impetrata montem opere circummunire instituit. Pompeiani, quod is mons erat sine aqua, diffisi ei loco, relicto monte, universi iugis eius Larisam versus se recipere coeperunt. Qua re animadversa, Caesar copias suas divisit partemque legionum in castris Pompei remanere iussit, partem in sua castra remisit, IIII secum legiones duxit commodioreque itinere Pompeianis occurrere coepit et progressus milia passuum VI aciem instruxit. Qua re animadversa, Pompeiani in quodam monte constiterunt. Hunc montem flumen subluebat. Caesar milites cohortatus [est], totius diei continentis labore erant confecti noxque iam suberat tamen munitione flumen a monte seclusit ne noctu aquari Pompeiani possent. Quo perfecto opere illi de deditione missis legatis agere cooperuut. Pauci ordinis senatorii, qui se cum iis coniunxerant, nocte fuga salutem petiverunt.

consid. edit.

LXXXVIII. Caesar prima luce omnes eos, qui in monte consederant, ex superioribus locis in planitiem descendere atque arma proicere iussit. Quod ubi sine recusatione fecerunt passisque palmis projecti ad terram flentes ab eo salutem petiverunt, consolatus consurgere iussit et pauca apud eos de lenitate sua locutus, quo minore esset timore, omnes conservavit, militibusque suis commendavit ne qui eorum violaretur neu quid sui desiderarent. Hac adhibita diligentia ex castris sibi legiones alias occurrere et eas, quas secum duxerat in vicem requiescere atque in castra reverti iussit eodemque die Larisam pervenit.

perit
qui decim
igitur quartu

LXXXVIII. In eo proelio non amplius CC milites desideravit, sed centuriones, fortes viros, cicirter XXX amisit. Interfectus est etiam fortissime pugnans Crastinus, cuius mentionem supra fecimus, gladio in os adversum coniecto. Neque id fuit falsum, quod ille in pugnam proficiscens dixerat. Sic enim Caesar existimabat, eo proelio excellentissimam virtutem Crastini fuisse, optimeque eum de se meritum iudicabat. Ex Pompeiano exercitu circiter milia XV cecidisse videbantur sed in ditionem venerunt amplius milia XXIIII (namque etiam cohortes, quae praesidio in castellis fuerant, sese Sullae dediderunt), multi praeterea in finitimas civitates refugerunt signaque militaria ex proelio ad Caesarem sunt relata CLX-XX et aquilae VIII. L. Domitius ex castris in montem refugiens, cum vires eum lassitudine defecissent, ab equitibus est interfactus.

or. 201

C. Eodem tempore D. Laelius cum classe ad Brundisium venit eademque ratione, qua factum a Libone antea demonstravimus, insulam obiectam portui Brundisino tenuit, Similiter Vatinius, qui Brundisio praeerat, tectis instructisque scaphis elicuit naves Laelianas atque ex his Iougius productam unam quinqueremem et minores duas in angustiis portus cepit, itemque per equites dispositos aqua prohibere classarios instituit. Sed Laelius tempore anni commodiore

centum octoginta
Parvus minor minimus

dicas πρόδεινον ναρέ αργισσων

usus ad navigandum onerariis navibus Corcyra Dyrrachio-
que aquam suis supportabat neque a proposito deterrebatur,
neque ante proelium in Thessalia factum cognitum aut igno-
minia amissarum navium aut necessiarum rerum inopia
ex portu insulaque expelli potuit.

CI.—Isdem ^{in 00} fere temporibus Cassius cum classe Syrorum
et Phoenicum et Cilicum in Siciliam venit et cum esset Cae-
sar's classis divisa in duas partes, (dimidiae parti praeesset
P. Sulpicius praetor Vibone ad fretum, dimidiae M. Pompo-
nius ad Messaniam) prius Cassius ad Messanam navibus advo-
lavit, qnam Pomponius de eius adventu cognosceret, pertur-
batumque eum nactus nullis custodiis neque ordinibus cer-
tis, magno vento et secundo completas onerarias naves tae-
da et pice et stupa reliquisque rebus, quae sunt ad incendia
in Pomponianam classem immisit atque omnes naves incendit
XXXV e quibus erant XX constratae. Tantusque eo facto
timor incessit, ut, cum esset legio praesidio Messanae, vix
oppidum defenderetur, et nisi eo ipso tempore quidam nunti-
i de Caesaris victoria per dispositos equites essent allati, exi-
stimabant plerique futurum fuisse, uti amitteretur. Sed op-
portunissime nuntiis allatis oppidum est defensum; Cassiusque
ad Sulpicianam inde classem profectus est Vibonem, applica-
tisque nostris ad terram navibus circiter XL propter eundem
timorem, pari atque antea ratione secundum nactus ventum
onerarias naves praeparatas ad incendium immisit, et flamma
ab utroque cornu comprensa naves sunt combustae quinque.
Cumque ignis magnitudine venti latius serperet, milites, qui
ex veteribus legionibus erant relicti praesidio navibus, ex nu-
mero aegrorum ignominiam non tulerunt, sed sua sponte
naves concenderunt et a terra solverunt impetuque facto
in Cassianam classem quinqueremis duas, in quarum altera
erat Cassius, ceperunt, sed Cassius exceptus scapha refugit;
praeterea duae sunt depressae triremes. Neque multo post de
proelio facto in Thessalia cognitum est, ut ipsis Pompeianis

fides fieret; nam ante id tempus fangi a legatis amicisque Caesaris arbitrabantur. Quibus rebus cognitis ex his locis Cassius cum classe discessit.

CII.—Caesar omnibus rebus relictis persequendum sibi Pompeium existimavit, quascumque in partes se ex fuga recepisset, ne rursus copias comparare alias et bellum renovare posset, et, quantumcumque itineris equitatu efficere poterat, cotidie progrediebatur legionemque unam minoribus itineribus subsequi iussit. Erat edictum Pompei nomine Amphipoli propositum, ut omnes eius provinciae iuniores, Graeci cives que Romani, iurandi causa convenienterent. Sed, utrum avertendae suspicionis causa Pompeius proposuisset, ut quam diutissime longioris fugae consilium occultraret, an novis delectibus, si nemo premeret, Macedoniam tenere conaretur, existimari non poterat. Ipse ad ancoram una nocte constituit et, vocatis ad se Amphipoli hospitibus et pecunia ad necessarios sumptus corrogata, cognito Caesaris adventu, ex eo loco dissestit et Mytilenas paucis diebus venit. Biduum tempestate tentus navibusque allis additis actuariis in Ciliciam atque inde Cyprum pervenit. Ibi cognoscit, consensu omnium Antiochenorum civiumque Romanorum, qui illic negotiarentur, arcem captam esse excludendi sui causa nuntiosque dimisso ad eos, qui se ex fuga in finitimas civitates reeepisse dicerentur, ne Antiochiam adirent: id si fecissent, magno eorum capitatis periculo futurum. Idem hoc L. Lentulo, qui superiore anno consul fuerat, et P. Lentulo consulari ac non nullis aliis acciderat Rhodi; qui cum ex fuga Pompeium sequerentur atque in insulam venissent, oppido ac portu recepti non erant missisque ad eos nuntiis, ut ex his locis discederent, contra voluntatem suam naves solverunt. Iamque de Caesaris adventu fama ad civitates perferebatur.

CIII—Quibus cognitis rebus, Pompeius, deposito adeundae Syriae consilio, pecunia societatis sublata et a quibusdam privatis sumpta, et aeris magno pondere ad militarem usum in

naves imposito duodusque milibus hominum armatis, partim
 quos ex familiis societatum delegerat, partim a negotiatori-
 bus coegerat, quos[que] ex suis quisque ad hanc rem idoneos
 existimabat, Pelusium pervenit. Ibi casu rex erat Ptole- 2
 maeus, puer aetate, magnis copiis cum sorore Cleopatra bel-
 lum gerens, quam paucis ante mensibus per suos propinquos
 atque amicos regno expulerat; castraque Cleopatrae non
 longo spatio ab eius castris distabant. Ad eum Pompeius 3
 misit, ut pro hospitio atque amicitia patris Alexantria reci-
 peretur atque illius opibus in calamitate tegeretur. Sed qui
 ab eo missi erant, confecto legationis officio, liberius cum 4
 militibus regis colloqui coeperunt eosque hortari, ut suum
 officium Pompeio praestarent neve eius fortunam despice-
 rent. In hoc erant numero complures Pompei milites, quos ex 5
 rei exercitu acceptos in Syria Gabinius Alexandriam tra-
 duxerat belloque confecto apud Ptolemaeum patrem pueri,
 reliquerat.

CIV. His tunc cognitis rebus, amici regis, qui propter
 aetatem eius in curatione erant regni, sive timore adducti, ut
 postea praedicabant, sollicitato exercitu regio, ne Pompeius
 Alexandriam Aegyptumque occuparet, sive despecta eius for-
 tuna ut plerumque in calamitate ex amicis inimici exsistunt,
 his, qui erant ab eo missi, palam liberaliter responderunt
 eumque ad regem venire iusserunt, ipsi clam consilio inito 2
 Achillam praefectum regium singulari hominem audaeja et
 L. Septinium tribunum militum ad interficiendum Pom-
 peium miserunt. Ab his liberaliter ipse appellatus et quadam 3
 notitia Septimii productus, quod bello praedonum apud eum
 ordinem duxerat, naviculam parvulam concendit cum paucis
 suis; ibi ab Achilla et Septimio interficitur. Item L. Lentulus
 comprehenditur ab rege et in custodia necatur.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΕΠΙΚΟΥΡΗΜΑΤΑ

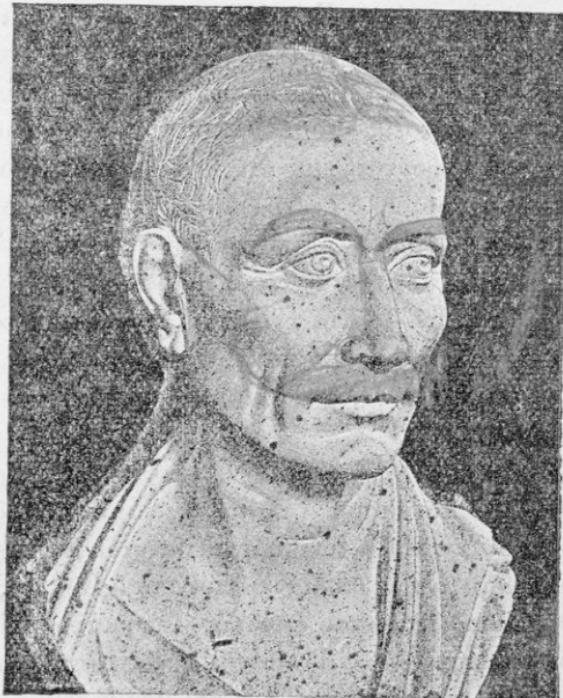
ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΑ Γ. Ι. ΚΑΙΣΑΡΟΣ, ΕΙΣΑΓΩΓΗ
ΕΙΣ ΤΑ ΠΡΟ ΤΗΣ ΕΝ ΦΑΡΣΑΛΩ—ΜΑΧΗΣ ΓΕΓΟ-
ΝΟΤΑ & ΣΧΟΛΙΑ.

Ι. Βίος Γ. Ιούλεου Καίσαρος.

Ο Γάιος Ιούλιος Καῖσαρ ἐγεννήθη ἐν Ρώμῃ τῷ 100 π.Χ.
Ἄνήκε δὲ εἰς ἀριστοκρατικὸν γένος, τὸ δποῖον ἀνῆγε τὴν κατα-
γωγὴν αὐτοῦ εἰς τὸν μυθικὸν Ἰ-
ουλον (Ἀσκάνι-
ον) τὸν υἱὸν τοῦ
Αἰνείου.

Μετὰ τὸν θά-
νατον τοῦ πατρός
αὐτοῦ Λευκίου
Καῖσαρος ἀνε-
τράφη ἐπιμελῶς
ὑπὸ τῆς μητρός
του Αὐρηλίας, εἰς
τὴν δύοιαν καὶ
ῶφειλεν οὐ μό-
νον τὴν ἀνάπτυ-
ξιν τῶν ἐκτάκτων
πνευματικῶν προ-
τερημάτων του,
ἀλλὰ καὶ τὴν σω-
ματικὴν του εὐ-
ρωστίαν.

Τῷ 82 π. Χ.
προεγράφη ὑπὸ τεῦ Σύλλα, διότι δὲν ὑπήκουσεν εἰς τὴν διαταγὴν
ΙΩΑΝΝΟΥ Θ. ΡΩΣΣΗ—BELLIS CIVILIS.



Γάιος Ιούλιος Καῖσαρ

αὐτοῦ, ὅπως διαζευχθῇ πρὸς τὴν σύζυγόν του, θυγατέρᾳ τοῦ Κίννα· ἀλλ' ἔτυχε συγγνώμης τῇ ἐπεμβάσει τῶν φίλων του. Κατὰ τὸ ἀπὸ 82—78 π. Χ. διάστημα μετέσχε διαφόρων ἐκστρατειῶν καὶ τῷ 78 π. Χ., ἀποθανόντος τοῦ Σύλλα ἐπανέρχεται εἰς Ρώμην καὶ συντάσσεται πρὸς τὴν δημοκρατικὴν μερίδα ἐναντίων τῶν ἀριστοκρατικῶν. Τῷ 76 π.Χ. ἀπέρχεται εἰς Ρόδον, ἐνθα ἔξιμαθε τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα καὶ ἐδιδάχθη τὴν ὁγήτορικὴν παρὰ τοῦ Μόλωνος περιφήμου ὁγῆτορος τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ἐκλεγθεὶς δὲ ὡς ποντίφιξ τῷ 74 π. Χ. ἐπιστρέφει εἰς Ρώμην, ἐνθα ἔξιπτρετήσῃ καλλίτερον τοὺς φιλοδόξους σκοποὺς του, ἔκρινεν ἀναγκαῖον νὰ περιποιηθῇ τὸ πλῆθος διὰ νὰ ἀποκτήσῃ τὴν εὐνοιάν του.

Τότε τὸ πρῶτον ἐκλεγεὶς ὡς ταμίας (*quaestor*) τῷ 67 π.Χ. ἐστάλη εἰς Ἰσπανίαν. Ἐπανελθὼν δὲ ἐκεῖθεν καὶ δημοτικῶτερος γενόμενος διὰ τῶν πρὸς τὸν λαὸν πλουσίων δώρων καὶ ἐστιάσεων κατώρθωσε νὰ ἐκλεγῇ τῷ 65 π. Χ. ἀρχοαράμος (*aedilis*), τῷ 63 π.Χ. μέγας ἀρχιερεὺς (*pontifex maximus*), ἀξίωμα τὸ ὄποιον μόνον εἰς τοὺς γεροντοτέρους καὶ συγκλητικοὺς ἐδίδετο, τῷ 62 π.Χ. στρατηγὸς (*praetor*). Τῷ 61 π. Χ. διετέλεσε ὡς ἀντιστράτηγος (*pro praetore*) τῶν ἐν Ἰσπανίᾳ στρατευμάτων. Τῷ 59 π.Χ. ἐξελέγη ὑπατος (*consul*) καὶ τέλος τῷ 58—50 π.Χ. διετέλεσεν ἀνθύπατος (*pro consule*) τῆς Γαλατίας, τὴν ὄποιαν καὶ καθυτέταξεν ὑπὲ τὸ σκῆπτρον τῆς Ρώμης. Αφοῦ δὲ κατέβαλε τὸν πολιτικὸν αὐτοῦ ἀντίπαλον Γναῖον Πομπήιον, κατώρθωσε νὰ γίνῃ σχεδὸν μονοκράτωρ.

Ἐν φῷ δὲ ἥδη ὁ Καῖσαρ ἔβλεπεν ὅτι τὰ φιλόδοξα αὐτοῦ ὅνειρα ἐπραγματοποιοῦντο, αἴφνης, πίπτει νεκρὸς ἐν τῇ συγκλήτῳ τῷ 44 π.Χ. ἐκ τῶν πληγμάτων τῶν ἐγκειμάτων τῶν συνθυμοτῶν, μεταξὺ τῶν ὄποιων διεκρίνετο ὁ Βροῦτος.

Ο Καῖσαρ ἔξαιρεται ὑπὲ τῆς ἴστοριας ὡς εἰς τῶν ἐπιφανεστέρων στρατηγῶν τῆς ἀρχαιότητος, ὡς μέγας πολιτικὸς καὶ νομοθέτης καὶ τέλος ὡς ἴστορικὸς καὶ γραμματικός.

2. Συγγράμματα τοῦ Καίσαρος.

Ο Καίσαρ καταλέγεται μεταξὺ τῶν σπουδαιοτέρων ἴστοριογράφων τῆς Ῥώμης· κυριώτατα δὲ ἔργα αὐτοῦ εἶναι.

α') Οἱ Commentarii de bello Gallico, ἵτοι τὰ Ἀπομνημονεύματα περὶ τοῦ Γαλατικοῦ πολέμου διηρημένα εἰς ἑπτὰ βιβλία, ἐν οἷς ἴστορεῖ τὰ γεγονότα τῶν ἑπτὰ πρώτων ἑτῶν τοῦ πολέμου, τὸν διοῖον διεξήγαγεν ἐν Γαλατίᾳ ἀπὸ τοῦ (58—50 π. Χ.)

Σημ. Τὸ δον ἔτος τοῦ πολέμου τούτου συνέγραψεν Hirtius καὶ β') οἱ Commentarii de bello civili, ἵτοι τὰ Ἀπομνημονεύματα περὶ τοῦ ἐμφυλίου πολέμου ἀποτελούμενα ἐκ τριῶν βιβλίων, ἐν οἷς ἐκθέτει τὰ γεγονότα τῶν δύο πρώτων ἑτῶν (49—48 π.Χ.) τοῦ δευτέρου ἐμφυλίου πολέμου τῶν Ῥωμαίων μέχρι τοῦ λεγομένου Ἀλεξανδρινοῦ πολέμου.

Ἐν ἀμφοτέροις τοῖς ἔργοις ἐπανθεῖ ἡ ἀπλότης, ἡ ἀφέλεια καὶ ἡ χάρις τοῦ συγγραφέως, ὅστις δικαίως παραβάλλεται πρὸς τὸν ἡμέτερον Ξενοφῶντα.

3. ΤΑ ΠΡΟ ΤΗΣ ΕΝ ΦΑΡΣΑΛΩΙ ΜΑΧΗΣ ΓΕΓΟΝΟΤΑ

Ἡ Ῥώμη κατὰ τὸν τελευταῖον π.Χ. αἰῶνα ὑπῆρξεν κοσμοκράτειρα ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀρχαίου Ῥωμαϊκοῦ πολιτεύματος (ἡ *virtus Romana*) εἶχεν ἥδη ἐκλείψει ὡς ἐκ τῆς τῶν ἡμῶν καταπτώσεως. Ἡ δημαγωγία καὶ ὁ ἐκ τῶν κατακτήσεων εἰσρεύσας πλοῦτος, ἀφοῦ ἀνύψωσαν δλίγους τινὰς οἰκους, ὑπὸ τοὺς διοίοντος οἱ λοιποὶ ἔγιναν ὑποχειρίοι, ὀδήγησαν τὴν Ῥώμην ἐνεκα τῆς ἀντιζηλίας αὐτῶν εἰς ἐμφυλίους πολέμους καὶ τέλος εἰς τὴν μοναρχίαν. Μετὰ τὸν πρῶτον μεταξὺ Μαρίου καὶ Σύλλα ἐμφύλιον πόλεμον σπουδαῖος διὰ τὰ ἀποτελέσματα καὶ τὴν τύχην τῆς Ῥώμης ὑπῆρξεν ὁ μεταξὺ Γναίου Πομπηίου καὶ Γ. Ιούλιου Καίσαρος δεύτερος ἐμφύλιος πόλεμος (49—45 π.Χ.), οὗτινος τὴν ἀφορμὴν ἔδωκεν ὁ Πομπήιος.

Οὗτος, ἐπειδὴ ἔβλεπεν ὅτι ἡ δόξα, ἡ δύνα α εἶχε στεφανώσει

τὸ μέτωπόν του ὡς νικητοῦ, ἐπεσκιάζετο ἐκ τῶν ἀγγελλομένων περιλάμπρων νικῶν τοῦ Καίσαρος, ἀνδυπάτου τότε ἐν Γαλατίᾳ, ὑπὸ φθόνου κινούμενος διέρρηξε τοὺς μετ' αὐτοῦ συγγενικοὺς καὶ πολιτικοὺς δεσμοὺς καὶ κατώρθωσε νὰ παραπείσῃ τὴν σύγκλητον ὅτι ὁ Καίσαρ ἔνεκα τῆς ἀμέτρου φιλοδοξίας του εἶναι ἐπικίνδυνος εἰς τὴν πατρίδα. Εἰσηγουμένου τοῦ ὑπάτου Μ. Μαρκέλλου, φίλου τοῦ Πομπήιου, ἡ σύγκλητος ἐψήφισεν, ὅπως ὁ Καίσαρ παραιτηθῇ ἀπὸ τῆς διοικήσεως τῆς Γαλατίας καὶ ἀποκλύσῃ τὸν στρατὸν, ἀλλως θὰ θεωρηθῇ ἐχθρὸς τῆς πατρίδος. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἐν Ῥώμῃ φίλοι τοῦ Καίσαρος ἀπήγουν, ὅπως καὶ ὁ Πομπήιος πράξῃ τὸ αὐτό.

“Ο Καίσαρ πληροφορηθεὶς ἐν τῷ μεταξὺ παρὸ ἐμπίστων φίλων τὰς σκευωρίας τοῦ Πομπήιου ἐν Ῥώμῃ ἀπεφάσισε νὰ ἐπιχειρήσῃ τόλμημα πρωτάκουστον καὶ λίαν ἐπικίνδυνον. Διηγήθε δηλαδὴ μετὰ τοῦ ἀφωσιωμένου αὐτῷ στρατοῦ τὸν Ρουβίκωνα ποταμόν, δοτις διαχωρίζει τὴν ἐντὸς τῶν Ἀλπεων Γαλατίαν ἀπὸ τῆς ἀλλῆς Ἰταλίας, ἀνακράξας τὴν παροιμιάδην καταστᾶσαν φράσιν «ἀνερροήψις ὁ κύβος» (alea iacta sit) καὶ πορεύεται κατὰ Ἰανουαρίον τοῦ 49 π. Χ. κατὰ τῆς Ῥώμης.

“Ἡ εἴδησις τῆς διαβάσεως τοῦ Ρουβίκωνος ὑπὸ τῆς στρατιᾶς τοῦ Καίσαρος γνωσθεῖσα ἐν Ῥώμῃ παρήγαγε φοβερὰν σύγχυσιν καὶ τρόμον. Πάντες οὖδε τοῦ Πομπήιου ἐξαιρουμένου καταλείπουσιν ἐν σπουδῇ τὴν Ῥώμην καὶ ζητοῦσι μακρὰν αὐτῆς καταφύγιον. Ὁ Πομπήιος βλέπων, ὅτι αἱ ἐλπίδες του περὶ ἀ-



Γναῖος Πομπήιος

μέσου συγκεντρώσεως ἐπαρκῶν δυνάμεων πρὸς συντριβὴν τοῦ ἀντιπάλου ἔματαιοῦντο, ἀποπλέει μετὰ τῶν ὁμοφρόνων συγκλητικῶν ἐκ Βρεντησίου εἰς τὰς ἀνατολικὰς τοῦ Κράτους ἐπαρχίας, ὅπου ἡ δύναμίς του ἦτο μεγαλυτέρα. Ἀποβιβασθεὶς δὲ ἐν Δυρραχίῳ μεταβάνει εἰς Θεσσαλονίκην, τὴν δοπίαν καθιστῷ προσωρινὴν πρωτεύουσαν, καὶ ἰδρύει ἐκεῖ νέαν σύγκλητον, ἀποτελουμένην ἐκ τῶν ἐκεῖ καταφυγόντων 200 περίπου συγκλητικῶν. Συντόνως δὲ ἐπιδοθεὶς εἰς στρατιωτικὰς παρασκευὰς κατώρθωσεν ἐν διαστήματι σχεδὸν ἔτους νὰ συγκεντρώσῃ μεγάλας μὲν πεζικὰς δυνάμεις ἐν Δυρραχίῳ καὶ ἐν Ἀπολλωνίᾳ τῆς Β. Ἡπείρου προς εὐχερῷ κατὰ τῆς Ἰταλίας ἐκστρατείαν, ἵσχυρὰς δὲ ναυτικὰς (135 ναῦς), τὰς δοπίας ὑπὸ τὴν ναυαρχίαν τοῦ Βιβιούλου καὶ Λαιλίου προσωρινῶς διέθεσε πρὸς φύλαξιν τῶν παραλίων τῆς Ἰλλυρίας καὶ Ἡπείρου ἀπὸ πάσης τοῦ ἐχθροῦ ἀποβάσεως.

Ἡ ἐκ τῆς Ἰταλίας ἀποσδόκητος φυγὴ τῶν Πομπηιανῶν παρέσχεν εἰς τὸν Καίσαρα τὴν εὐκαιρίαν νὰ γίνη ταχέως κύριος τῆς Ρώμης καὶ τῶν δημοσίων θησαυρῶν, τοὺς δοπίους ως ἐκ τοῦ πανικοῦ εἶχον ἀφῆσει ἀδίκτους οἱ ἀντίπαλοι.

Ὑποτάξας δὲ εἴτα εὐχερῶς καὶ τὴν λοιπὴν Ἰταλίαν ὡς καὶ τὴν Ἰσπανίαν, ἐν ᾧ ἐν βραχεῖ κατενίκησεν ἐν Ἰλέρδῃ καὶ τὰ ὑπὸ τὸν Ἀφράνιον καὶ Πετρόνιον Πομπηιανὰ στρατεύματα, καὶ ἔξασφαλίος διὰ συνετῶν διατάξεων τὴν τάξιν ἐν Ρώμῃ, ἀπεφάσισε νὰ καταδιώξῃ τὸν Πομπήιον.

Ἄρχομένου τοῦ Ἰανουαρίου τοῦ 48 π.Χ. ὁ Καῖσαρ διαπεριαοῦται μετὰ τῶν λεγεώνων του ἐκ Βρινδισίου εἰς τὴν ἔναντι Ἡπειρωτικὴν ἀκτὴν παρὰ τὸν Ὡρικὸν (νῦν Ἐριχώ) χωρὶς νὰ γίνη ποσῶς ἀντιληπτὸς ὑπὸ τοῦ περιπολοῦντος ἐχθροικοῦ στόλου. Καταβαλὼν δὲ αἰφνιδιαστικῶς τὴν Ἀπολλωνίαν, Ὡρικὸν καὶ Βουθρωτὸν ἐπῆλθεν ἐπειτα κατὰ τοῦ Δυρραχίου.

Ο Πομπήιος, ὡς τὸ πρῶτον ἐπληροφορήθη τὴν κατάληψιν τῆς Ἀπολλωνίας, ταραχθεὶς καὶ φοβηθεὶς οφόδρα^τ ἔδραμεν ἐκ Μακεδονίας μετὰ μεγάλης σπουδῆς βαδίζων νύκτα καὶ ἥμέραν πρὸς διάσωσιν τοῦ Δυρραχίου, ὅπερ εἶχε καταστάσει κέντρον

πάσης ἐφοδιοπομπῆς. Ἐκ τῶν ἔκει δὲ χειμερινῶν στρατοπέδων του ἔξαγει τὸν στρατὸν καὶ σπεύδει κατὰ τοῦ ἀντιπάλου, τὸν ὃ ποιον συναντᾷ παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀψου ποταμοῦ. Φοβηθεὶς ὅμως κύκλωσιν ὡς ἐκ τῆστῶν Καισαριανῶν στρατευμάτων διατάξεως ὑποχωρεῖ καὶ ἐγκλείεται καὶ αὐθις εἰς τὰς παρὰ τὸ Δυρράχιον ὁχυρώσεις του, ἔνθα καὶ κατὰ τὰς πρώτας συγκρούσεις μεγάλας ὑπέστη παρὰ τοῦ Καίσαρος ζημιάς. Ἄλλα τῇ 6ῃ Ἰουλίου τοῦ 48 π. χ. ἐπιτεσδών μετὰ σφραγότητος κατὰ τῶν ἐφοδιούντων Καισαριανῶν ἔτρεψεν αὐτοὺς εἰς ἄτακτον φυγὴν πολλοὺς καταχώφας. Ἀν δὲ μὴ ἀνέστελλε τὴν καταδίωξιν ἐκ φόβου ἐνέδρας, ἢ ἥμερα ἔκεινη θὰ ἐσήμανε τελείαν ἀποσύνθεσιν καὶ καταστροφὴν τῆς τοῦ Καίσαρος στρατιᾶς, ἥτις οὕτω κατώρθωσε νὰ ἀνασυνταχθῇ καὶ προφυλαχθῇ.

Ο Καίσαρ ἐνόησε τότε ὅτι ἡ παρὰ τὸ Δυρράχιον παράτασις τοῦ πολέμου θὰ ἀπέβαινεν εἰς αὐτὸν λίαν ἐπιζήμιος, διότι καὶ τὸ ἔδαφος ἣ το ἀνεπιτήδειον καὶ ἡ ἐκ τῆς ἥττης ἀθυμία τῶν στρατιωτῶν ἣ το μεγάλη καὶ ἡ ἔλλειψις τῶν τροφῶν αἰσθητή. Πρὸς δὲ τούτοις ἡ ἐκ τῆς Ἰταλίας ἀπομόνωσις ως ἐκ τοῦ ἰσχυροῦ ναυτικοῦ ἀποκλεισμοῦ, αἱ σοβαραὶ ὁχυρώσεις τοῦ ἀντιπάλου καὶ τέλος ὁ ἔξ ἀνατολῶν ἀπειλούμενος μέγας κίνδυνος ἐκ τοῦ νεωστίεις Μακεδονίαν ἀφιχθέντος μετὰ δύο λεγεώνων Σκιπίωνος, ἀνθυπάτου τῆς Συρίας καὶ πενθεροῦ τοῦ Πομπηίου καθίστων τὴν θέσιν του πολὺ ὑποδεεστέραν τῆς τοῦ ἀντιπάλου καὶ τὴν ἐκ ταύτης ἥτταν ἀσφαλῆ. Διὰ τοῦτο λοιπὸν ἀπεφάσισε νὰ τραπῇ πρὸς τὴν Θεσσαλίαν καὶ συγκροτήσῃ κρίσμενον μάχην ἐν χώρᾳ, ὅπου ὑπῆρχον ἄφθονα τὰ ἐπιτήδεια. Μετὰ πολλὰς μεταστρατοπεδεύσεις, τῶν ὃ ποιῶν ὁ Καίσαρ ἔδωκε τὸ σύνθημα, αἱ ἀντίταλοι στρατιαὶ παρετάχθησαν ἀντιμέτωποι περὶ τὰς ὁρίας Αὐγούστου τοῦ 48 π. X. παρὰ τὴν Φάρσαλον, ἥτοι ὁ μὲν Καίσαρ δι' Ἀπολλωνίας Μετσόβου καὶ Γόμφων Θεσσαλίας ἐστρατοπέδευσε παρὰ ταύτην μεταξὺ τοῦ Ἐνιπέως καὶ Ἀπιδανοῦ, παραποτάμων τοῦ Πηνειοῦ, τῇ 29ῃ Ἰουλίου ἔχων 22 χιλ. πεζῶν καὶ χιλίους ἵππεῖς.

Ο δὲ Πομπηίος διὰ τῆς ἀπὸ Δυρραχίου ἀρχομένης Ἐγνατίας ὅδοῦ—Λυκνιδοῦ (Ἀχρίδος) — Κέλλης καὶ Λαρίσης (ἔνθα

συνηγόρθη μετὰ τοῦ στρατοῦ τοῦ Σκιτίωνος) ἀντεστρατοπέδευσε μετὰ 47 χλ. πεζῶν καὶ 7 χλ. ἵππων ἐν ὑψώμασιν εἰς ἀπόστασιν 6 περίπου χιλιομέτρων τῇ 2 Αὐγούστου, δηλ. ὅλιγας ἡμέρας ὕστερον (*paucis post diebus*) ὡς αὐτὸς ὁ Καῖσαρ ἀναφέρει ἐν *Bello civili* Γ', 82, 1.

4. ΣΧΟΛΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 82.

Λόγοι ἐνθαρρυντικοὶ τοῦ Πομπηίου πρὸς τὸν στρατόν του ἐν Δαρίσῃ (§ 1).— Πεποίθησις τῶν Πομπιανῶν διὰ τὴν συντριβὴν τοῦ Καίσαρος (§ 2, 3) καὶ ἔριδες αὐτῶν περὶ τῆς διανομῆς τῶν ἐν Τρόμῃ ἀξιωμάτων (§ 4–6).

Α' Γλωσσικά.— § 1. *paucis paucus* (=οὐλίγος), a, um — *paucior, ius - paucissimus, a, um.*

post ἐνταῦθα ἔχει ἐπιφράζει. *σημασίαν*=ὕστερον. Ἀντίθετον *ante*=πρότερον. Τὸ *ante* καὶ *post* ὡς ἐπιφράζει συντάσσονται μετ' ἀφαιρετικῆς, τῆς ὁποίας συνηθέστερον ἐπιτάσσονται καὶ σπανιότερον προτάσσονται ἢ παρεμβάλλονται μεταξὺ ἐπιθέτου καὶ οὐσιαστικοῦ ὡς ἐν τῷ προκειμένῳ χωρίῳ. ὅταν δὲ τὰ μόρια ταῦτα συντάσσονται μετ' αἰτιατικῆς, ἔχουσι σημασίαν προθέσεων ὡς λ.χ. *paucis diebus post mortem Afrani ante Christum natum.*

paucis diebus ἀφαιρ. τοῦ μέτρου εἰς τὸ *post* ὡς ἔχοντος ἐννοιαν συγχριτικήν.

contionatusque=et *contionatus* (=καὶ δημηγορήσας) μτχ. πρὸς τοῦ *contionor* (ὅπερ ἐκ τοῦ *contio*, ονος συντομωτέρου τύπου τοῦ *conventio*, σύνοδος, δημιλία) ἀποθ. 1=δημηγορῶ.

cunctum cunctus (ἐκ τοῦ *con-citus* τοῦ *con-cieo*), a, um =σύμπας, ἄπας.

suis voητ. militibus.

gratias gratia,ae (ἐκ τοῦ *gratus*, a, um, ἀρεστὸς)=χάρις. *agit ago, egi, actum, ἔre=ἄγω.* Ἡ φράσις *gratias agō*

alicui (=χάριτας διμολογῶ τινι) συνωνυμεῖ τῇ gratiam habeo alicui, ἐν ᾧ τὸ gratiam εὑρηται κατ' αἰτια. ἐνικοῦ ἀείποτε προβλ.. καὶ gratiam debeo alicui (=δώρεώ τινι χάριτας) καὶ gratiam refero (=ἀποδίδωμι χάριτας).

parta· partus, um μτχ. παθ. πρκ. τοῦ pario, pep̄eri, partum (paritum), par̄te, 3=τίκτω, γεννῶ· καὶ μτφρ.=κατασκευάζω, παρέχω: pario victoriam=αἴρομαι, κερδίζω νίκην. Τὸ parta victoria ἐνταῦθα εἶναι ἀφαιρ. ἀπόλυτος καὶ=νικήσαντες ἥδη.

ut...velint...=ἴνα θελήσωσιν.

praedae· praeda, ae, 1=λεία.

ac· συνδ. συμπλεκτ.=atque=τε, καὶ. Τὸ ac πρὸ συμφώνου ὡς ἐπὶ τὸ πολύ.

praemiorum· praemium, i (Ἐκ τοῦ prae καὶ emo)=ἀμοιβή.

participes· particeps, ips (pars+capio)=μέτοχος, κοινωνός.

receptis· receptus, a, um, μτχ. παθ. πρκ. τοῦ recipio (re-capio), epi, eptum, ere, 3=ἀναλαμβάνω, δέχομαι.

receptisque... legionibus (ἀφαιρ. ἀπολ.)=καὶ ἀφοῦ συμπαρέλαβε πάντας τοὺς λεγεῶνας ἐν ἐνὶ στρατοπέδῳ.

partitur· partior (pars), itus sum, iri=μερίζω, διαιρῶ: p. aliquid cum aliquo=μερίζομαι, διανέμομαι τι πρός τινα.

cani: ἀπαρεμ. παθ. ἐνεστ. τοῦ cano, cecini, cantum, ēre 3=ἔδω.

iubet· iubeo, iussi, iussum, ēre 2=κελεύω.

praetorium, ii (Ἐκ τοῦ praetor)=ἡ τοῦ στρατηγοῦ σκηνή, τὸ στρατήγιον, στρατηγεῖον,

tendi· παθ. ἀπαρεμφ. τοῦ tendo, tetendi, tensum ἢ tentum, tend re, 3=τείνω: tendo praetorium=στήνω σκηνὴν στρατηγίδα.

et alterum... tendi=καὶ δευτέρᾳ στρατηγικὴ σκηνὴ νὰ στηθῇ δι' ἐκείνον.

§ 2.—auctis· ἀφαιρ. τοῦ auctus, a, um, μτχ. πρκ. τοῦ augeo áuxi, áuctum, ēre, 2=αὐξάνω: auctis copiis=διὰ τῆς αὐξήθείσης δυνάμεως.

coniunctis· ἀφαιρ. τοῦ coniunctus, a, um, μικ. παθ. πρκ.
τοῦ coniungo (πρόφερε coniungo)=συνενῶ : duobusque...coniunctis=καὶ διὰ τῆς συνενώσεως δύο μεγάλων στρατῶν.

auctis.... coniunctis· (ἀφαιρ. δργανικαὶ) ἀντὶ τοῦ κανονικοῦ: coniunctis...auctis...=διὰ τῆς συνενώσεως δύο μεγάλων στρατῶν καὶ τῆς (ώς ἐκ τούτου) αὐξήσεως τῆς δυνάμεως τοῦ Πομπηίου· ἢ κατ' ἐνεργ. σύνταξιν: ἢ συνένωσις δύο μεγάλων στρατῶν καὶ ἣ (ώς ἐκ τούτου) αὐξήσις τῆς δυνάμεως τοῦ Πομπηίου...ἐγισχύει κτλ.

pristica· pristinus (prius), a, um= ὁ πρίν, πρότερος.

confirmatur· παθ. ἐνεστ. τοῦ confirmo, 1, aliquid ἢ aliquem=βεβαιῶ στερεῶ : c. militas ἢ animum ἢ animos militum =ἐνισχύω τὸ φρόνημα τῶν στρατιωτῶν.

opinio, onis=δόξα, γνώμη: pristica...opinio=ἡ προτέρα (ἡδη ὑπάρχουσα) πάντων γνώμη ἐνισχύεται.

augetur (παθ. ἐνεστ. τοῦ ἀργεο)=αὐξάνεται, μεγαλύνεται.
adeo· ἐπιρρ. =τοσοῦτον, εἰς τοσοῦτον.

quicquid ἢ quidquid· ἀναφ. ἀντων.: quisquis-quicquid
ἢ quidquid=ὅστις, ὅστιςδήποτε· εὔρηται δὲ συνήθως ἐν τῇ ἐνικ. ὄνομ. καὶ ἀφαιρ. τοῦ ἀρσ. καὶ οὐδ. γένους καὶ ἐν τῇ αἰτ. τοῦ οὐδετέρου.

intercedereret· ὑποτ. πρτ. τοῦ inter-cedo, cessi, cessum, ἔτε,
3=ἐν τῷ μέσῳ εἰμὶ, παρεμπίπτω: quidquid intercedereret temporis=ὅτι παρενέπιπτε τοῦ χρόνου, ὁ ἐλάχιστος παρεμπίπτων χρόνος.

morari· ἀπομφ. τοῦ moror, 1= διατρίβω, βραδύνω. Ἐνταῦθα τὸ ὁ. κεῖται ἐπι. μιβ. σημασίας καὶ σημ.=ἐπιβραδύνω,
ἀναβάλλω τι.

§ 3.—Et....dicerent=καὶ ὥστε νὰ λέγωσιν, οἱ περὶ τὸν Πομπήιον δῆλοι.

quando· ἐπιρρ.=ποτέ.

tardius (ἐπιρρ. συγκρ. τοῦ tarde, ὅπερ ἐκ τοῦ tardus, a, um,
βραδὺς)=βραδύτερον.

consideratius (ἐπιρρ. συγκρ. τοῦ considerate, ὅπερ ἐκ τοῦ con-

iderate, ὅπερ ἔχ τοῦ consideratus=μᾶλλον περιεσκεμμένως,
μετὰ μεῖζονος περισκέψεως.

tardius aut consideratius· νοητέον ὡς β' ὅρος τῆς συγκρί-
σεως τὸ necessario.

esse (εἰδ. ἀπρ. ἔξαρτώμενον ἔχ τοῦ dicerent· ὡς ὑποκείμε-
νον δὲ νοητέον τὸ id)=ὅτι τοῦτο ἦτο.

negotium, ii=ἔργον.

delectari· ἀπρ. εἰδ. ἔξαρτώμενον ἔχ τοῦ dicerent. Τὸ ἐνεργ-
τούτου delecto=εὐφραίνω, θέλγω: delectari imperio=ὅτι εὐ-
φραίνεται ἐπὶ τῇ ἡγεμονίᾳ.

consulares· consularis, is (ἔχ τοῦ consul) ἐπιθ. περιπεσὸν
εἰς σημασ. οὐσιαστικοῦ κατὰ παράλειψιν τοῦ vir=οὐ πατευκώς,
οὐ χοηματίσας ὑπατος.

praetorios· praetorius, ii (ἔχ τοῦ praetor) ἐπιθ. περιπεσὸν
εἰς σημ. οὐσιαστικοῦ κατὰ παράλειψιν τοῦ vlr=οὐ διατελέσας, οὐ
πρόην, στρατηγός.

numero (ἀφαιρ.)=loco=ἐν μοίρᾳ, θέσει.

habere numero servorum consulares et praetorios=νὰ
ἔχῃ ἐν δούλων θέσει ὑπατικοὺς καὶ στρατηγικοὺς ἄνδρας.

§ 4.—Palam· ἐπιρρ.=ἀναφανδόν. Ἀντιθ. clam=κρύφα
de praemii=de honoribus= περὶ τῶν ἀξιωμάτων.

sacerdotiis· sacerdotium, ii (ἔχ τοῦ sacerdos, otis, ὅπερ
σύνθετον sacrifīdos [ὅ. dare, ποιῶ] (ἱεροποιίες)=ἱερατεία, ιερω-
σύνη, ιερατικὸν ἀξιωμα.

contentebant· con-tendo, ndi, ntum, ἔτε, 3=συντείνω, ἀ-
γωνίζομαι, ἔργω.

in annosque=καὶ ἐπὶ ἔτη.

consulatum· consulatus, us (ἔχ τοῦ consul)=ὑπατεία.

definiebat· definio, iivi itum, ire, 4=(προσδι)όρκιζω.

bonaque eorum=καὶ τὰς περιουσίας τούτων.

petebant· peto (πρβλ. πέτο-μαι), iivi ἢ ii, itum, ἔτε, 3 =
ζητῶ, ἀπαιτῶ.

§ 5.—in consilio=ἐν συμβουλίῳ, δηλ. πολεμικῷ.

controversia (ἔχ τοῦ controversus), ae =φιλονικία: et

magna...controversia=καὶ μεγάλη ἀμφισβήτησις μεταξὺ αὐτῶν ἐν τῷ συμβουλίῳ ἀναφύη (ὑπῆρξεν).

oporteretne (=oporteret+έρωτημ. μορίῳ πε==εὶ ἔδει, ἐὰν ἔπειτε), ὑποτ. τοῦ ἀποσώπου oportet, oportuit, ἔτε, 2=πρέπει, εἶναι ἀνάγκη.

oporteretne..,haberi· τὸ ἔξῆς τῶν λέξεων: oporteretne proximis comitiis praetoriis haberi rationem Lucili Hirri absensis, quod is missus esset a P.ad Parthos.

comitiis· comitium, ii=ἐκκλησιαστήριον, πλατεῖα ἀγορᾶς· πλῆθ. comitia=ἐκκλησία, συνάθροισις πρὸς ἐκλογάς, αἱ ἐκλογαί, ἀρχαιοτερίαι.

proximis comitiis praetoriis=κατὰ τὸς προσεχεῖς ἀρχαιοτερίας τῶν στρατηγῶν.

rationen· ratio, onis, θ. (reor, ratus sum, rēri, 2, λογίζομαι)=ὑπολογισμός, καταλογισμός.

haberi rationen=νὰ γένηται λόγος.

absentis (absens, ntis μτχ. τον absum)=εὶ καὶ ἀπῆν, καί τε ἀπόντος.

cum eius... imploraret... (et cum) reliqui recusarent ne antecederet omnes unus in labore pari ac periculo αἰτιολογικαὶ προτάσεις ἀναπτύσσουσαι καὶ περιγράφουσαι τὴν ἐν τῇ κυρίᾳ προτάσει ἔννοιαν. Παρ' ἀρχαίοις Ἑλλησιν αἱ τοιαῦται προτάσεις θὰ ἔξεφέροντο κατὰ γεν. ἀπόλυτον (πρβλ. καὶ 83,1).

necessarii, orum, οὐσ.=οἱ φίλοι, οἱ συγγενεῖς (τοῦ necessarius, a, um, ἀναγκαῖος, ἐπιτήδειος, δύερ ἐκ τοῦ necesse).

implorarent implōro, 1=ἐπικαλοῦμαι.

cum eius...implorarent=[καὶ ἀνεφύῃ ἡ φιλονικία], διότι οἱ μὲν οἱ φίλοι τούτου ἐπεκαλοῦντο τὸ ἀξιόπιστον τοῦ Πομπήιον.

praestaret· ὑποτ. τοῦ praesto, stiti, statum, 3re 1=ἴσταμαι ἐμπρός, παρέχω βοήθειαν, ὑπηρεσίαν (operam, officium). Ἐνταῦθα δὲ ἔχει τὴν σημασίαν τοῦ: ἐκπληρῶ. Ἐξαρτᾶται δὲ ἡ ὑποτακτικὴ αὕτη ἐκ τοῦ implorarent. νοοῦμ. τοῦ ut: ut praestaret (ei-Lucilo)=ἴνα ἐκπληρώσῃ πρὸς αὐτὸν τὸν Λουκίλιον.

proficiscenti (μτχ. τοῦ proficiscor, fectus sum, ficiisci, 3=πορεύομαι).

quod....recepisset προτ. ἀναφορ.=δ, τι εἶχεν ἀναλάβει, ὑποσκεψθῇ (αὐτῷ) ἀπερχομένῳ.

deceptus* μτχ. πρω. τοῦ decipio (de-capio), ἐpi, ἐptum ἔτε, 3=λαμβάνω τινὰ δόλῳ, ἀπατῶ, φενακίζω.

recusarent recuso (re+causa), avi, atum, ἄτε : recuso nē=ἀποκρούω, ἀποποιῦμαι, δὲν θέλω νά.....

reliqui...recusarent=(et cum) reliqui recusarent= οἱ δὲ λοιποὶ ἔγαντιούμενοι ἀπήτουν.

antecederet ante—cēdo, cessi, cessum, ἔτε, 3=προπορεύομαι, προτιμῶμαι: a. omnes=ὑπερβάλλω πάντας.

ne... antecederet = νὰ μὴ προτιμηθῇ εῖς μόνος.

labore labor, oris=μόχθος κάματος.

pari ἀφαιρ. τοῦ par, paris=ἴσος, ὁ αὐτός.

in labore pari ac periculo· ἐμπροσθ. διορισμὸς ἔχων ἔννοιαν ἀντιθετικῆν=καίπερ ἵσου (ὅντος) τοῦ μόχθου καὶ τοῦ κινδύνου.

Β' Προαγματικά.—paucis post diebus, μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἀπὸ τῆς στρατοπεδεύσεως δηλαδὴ τοῦ Καίσαρος παρὰ τὴν Φάρσαλον τῇ 29ῃ Ἰουλίου τοῦ 48 π.Χ. Ὁ Καίσαρ ἡττηθεὶς τῇ 6ῃ Ἰουλίου τοῦ 48 π. Χ. παρὰ τὸ Δυρράχιον, ἀπεφάσισε, δι' οὓς εἴρηται ἐν τῇ εἰσαγωγῇ (σελ. 22) λόγους νὰ μεταφέρῃ τὸν πόλεμον εἰς τὴν ἐπιτηδείων ἀφθονοῦσαν Θεσσαλίαν, ἐνθα μικρὸν πρὸ τῆς ἐν Φαρσάλῳ κατασκηνώσεως συνηνώθη μετὰ τῆς ὑπὸ τὸν στρατηγόν του Γναῖον Δομίτιον στρατιᾶς, ἥτις ἀπησχόλει παρὰ τὸν Ἀλιάκμονα σπουδαίας δυνάμεις ὑπὸ τὸν Σκιτίωνα, πενθερὸν τοῦ Πομπηίου.

in Thessaliam parveñit. Ὁ Πομπήιος μαντεύσας τὸ σχέδιον τοῦ Καίσαρος ἐγκαταλείπει φρουρὰν τοῦ ἐν Δυρράχιῳ στρατοπέδου του 15 κοόρτεις (9 χιλ. ἄνδρας) καὶ ἀκολουθεῖ τοῦτον πατὰ πόδας μέχρι τῶν περὶ τὴν πόλιν Ἀσπαράγιον μερῶν. Ἐκεῖθεν ὅμως ἀποστὰς τῆς καταδιώξεως τοῦ Καίσαρος διὰ τῆς Ἑγγατίας ὅδον ἐφθασεν εἰς Ἡράκλειαν τῆς Αυγκηστίδος (νῦν

Μοναστῆρι, Βιτώλια) καὶ ἐκεῖθεν διὰ Κέλλης καὶ Σερβίων εἰς Λάρισαν, ὅπου συνηνώθη μετὰ τοῦ στρατοῦ τοῦ Σκιτίωνος.

gratias agit· ὅμιλογεῑ χάριτας εἰς τοὺς στρατιώτας του ὁ Πομπήιος, διὰ τὴν ἵνα ἐπεδείξαντο οὗτοι ἀνδρείαν ἐν ταῖς παρὰ τὸ Δυρράχιον μάχαις καὶ τὴν καθ' ὅλου ἀφοσίωσιν.

Scipionis milites· οἱ τοῦ Σκιτίωνος στρατιῶται ἀνήρχοντο εἰς δύο λεγεώνας (12 χιλ. περίπου ἀνδρας) στρατολογηθέντας ἐν Συρίᾳ· ἐνθα ὁ Σκιτίων διετέλει ἀνθύπατος καὶ ἐξ ἣς ἔσπευσε πρὸς βοήθειαν τοῦ γαμβροῦ του Πομπήιου.

parta iam victoria· ἐνταῦθα νοητέα ἡ παρὰ τὸ Δυρράχιον τῇ 9ῃ Ιουλίου τοῦ 48 π. Χ. περιφανῆς νίκη.

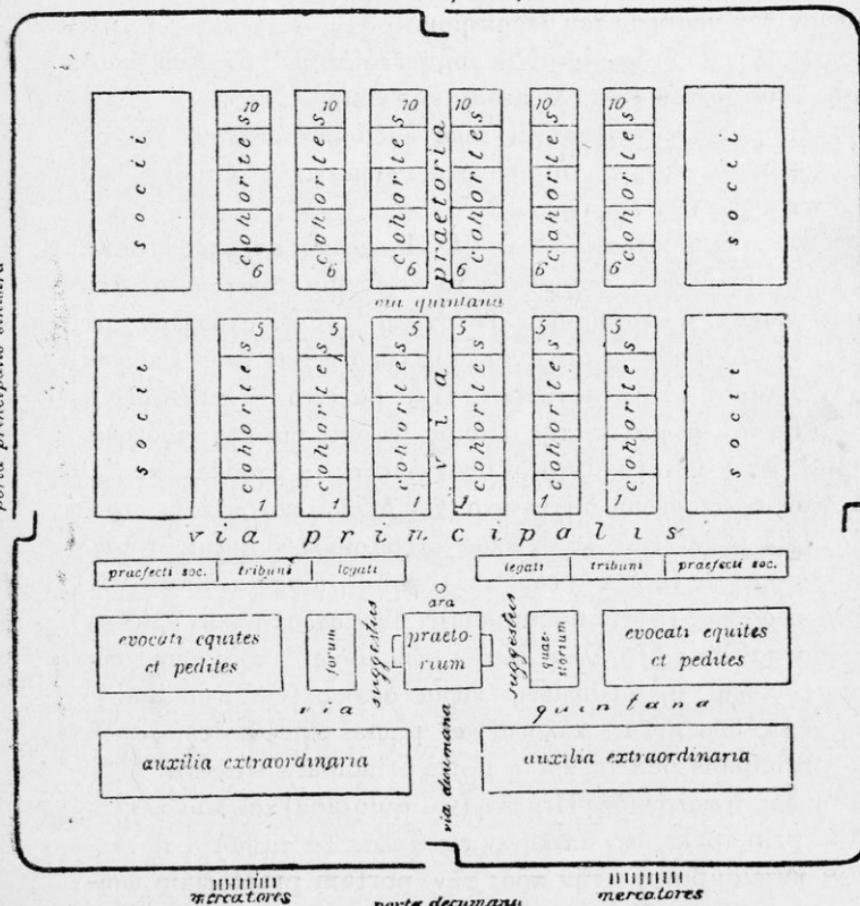
praeiorum· οἱ στρατηγοὶ πρὸς ἐνθάρρουνσιν παρεῖχον εἰς τοὺς στρατιώτας πρὸς τῷ μισθῷ καὶ χοηματικὰς ἀμοιβὰς καὶ ἀνάλογον μέρος τῶν λαφύρων.

castra, orum, στρατόπεδον. Ὁ Ρωμαϊκὸς στρατὸς, δισάκις ἔμελλε νὰ καταυλισθῇ, ἐσχημάτιζε τὰ περίφημα στρατόπεδα, ἄτινα περιέγραψεν ὁ Πολύβιος. Τὸ σχῆμα τοῦ στρατοπέδου ἦτο τετράγωνον ἢ δρυθογόνιον ἀναλόγως τῆς φύσεως τοῦ ἑδάφους καὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν στρατιωτῶν. Περιεβάλλετο δὲ ὑπὸ τάφρου (fossa), ἐκ τοῦ χώματος τῆς δοίας ὑψοῦτο ἔσωθεν πρόχωμα (vallum), διτεροῦ ὑπεστηρίζετο δι' ὁχυρώματος ἐκ πασσάλων. Ὁ χῶρος τοῦ στρατοπέδου διετέμνετο ὑπὸ διόδου καλούμενης στρατηγίδος (via praetoria), ἣς τὰ ἄκρα ἀπετέλουν δύο πύλαι, ἡ προσθία ἢ στρατηγὸς (porta praetoria) καὶ ἡ διποσθία ἢ πύλη τῆς δεκάτης κοόρτεως (porta decumana). Τὴν στρατηγικὴν δίοδον διέτεμνον καθέτως δύο ἄλλαι δίοδοι, ὃν μόνη ἡ πρὸς μέρος τῆς διποσθίας πύλης, ἡ καλούμενη κυρία δίοδος (via principalis) ἀπέληγεν εἰς δύο πύλας, καλούμενας portas principales, ἢ τοι ἡ porta principalis dextra καὶ ἡ porta principalis sinistra. Ἡ δὲ ἑτέρα δίοδος, ἡ καλούμενη Πέμπτη (via quintana) καὶ παραλληλος τῆς Via principalis, δὲν ἀπέληγεν εἰς πύλας. Τὰ τμῆματα τῶν λεγέων πατελάμβανον τὴν πρὸς τὴν portam praetoriam ὀρισμένην αὐτῶν θέσιν. Δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν τῶν λεγέων πατεσκήνουν οἱ σύμμαχοι (socii). Τὴν τοιάντην παράταξιν διηγει εἰς

ἴσα τμήματα ἡ via quintana. Παρὰ δὲ τὴν portam decumanam ἐποποθετείτο τὸ praetorium, ἢτοι ἡ σκηνὴ τοῦ στρατηγοῦ, πρὸ τῆς δόποιας ἡτο πλατεῖά τοις (principium ἢ forum) χρησιμεύουσα ὡς τόπος συναθροίσεως τῶν στρατιωτῶν καὶ ἐν ᾧ ὁ βωμὸς καὶ τὸ βῆμα. Παρὰ τὸ στρατήγιον ἡσαν τὸ ταμεῖον καὶ αἱ σκηναὶ τῶν ἀξιωματικῶν κ. τ. λ.

cohors in statione

porta praetoria



*Ρωμαϊκὸν στρατόπεδον.

⁷ Εκτὸς τοῦ στρατοπέδου καὶ ἐκατέρωθεν τῆς porta decumana ἦσαν τὰ πρατήρια τῶν ἐμπόρων (mercatores).

legionibus⁸ legio, onis, δηλ. ὁ λεγεών. Ὁ λεγεὼν ἦτο στρατιωτικὸν σῶμα, οὗτινος ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνδρῶν κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Καίσαρος ἀνήρχετο εἰς 6 χιλ. περίπου ἄνδρας καὶ 300 ἵππεις. Ὁ λεγεὼν ὑποδιῃρεῖτο εἰς δέκα κοόρτεις (τάγματα), ἐκάστη δὲ κοόρτη εἰς τρεῖς σπείρας (manipulos), ἐκάστη δὲ σπείρα εἰς δύο λόχους (centuries ἢ ordines). Οἱ δὲ 300 ἵππεις ἐκάστου λεγεῶνος διῃροῦντο εἰς ἔλας (turmae), ὃν ἐκάστη ἀπετελεῖτο ἐκ 30 ἀνδρῶν. Οἱ τοῦ λεγεῶνος ἄνδρες ἐκαλοῦντο legionarii. Οἱ δὲ τῆς σπείρας manipulares.

honorem suum, ἥτοι τὰς τιμὰς τὰς ὀφειλομένας εἰς τὸν ἑαυτοῦ βαθμὸν, τὸν τοῦ στρατηγοῦ.

classicum, τὸ πολεμικὸν (στρατιωτικὸν) σάλπισμα, σημεῖον. Ἡ ἐν τῷ στρατοπέδῳ παρουσία στρατηγοῦ ἐδηλοῦτο διὰ τῆς πρὸ τῆς σκηνῆς τοῦ στρατηγοῦ ἡχήσεως διὰ τῆς σάλπιγγος τῶν στρατιωτικῶν συνθημάτων: συναθροίσεως, πορείας, προσβολῆς κλ. Ἐάν δὲ ἐν τῷ στρατοπέδῳ εὑρίσκοντο δύο στρατηγοί, ἥτοι συνήθεια τὸ αὐτὸν σάλπισμα νὰ ἥχῃ καὶ πρὸ τῆς σκηνῆς τοῦ ἑτέρου στρατηγοῦ.

§ 2.— auctis...coniuctis⁹ αἱ δυνάμεις τοῦ Πομπήιου ἀνήρχοντι εἰς ἑννέα λεγεῶνας, αἱ δὲ τοῦ Σκιπίωνος εἰς δύο, ἥτοι ἐν συνόλῳ εἰς κοόρτεις 110 (πρβλ. Κεφ. 88,4).

§ 3.— tardius aut consideratius¹⁰ οἱ περὶ τὸν Πομπήιον ἐπικρίνοντες τὴν ἐν γένει διαγωγὴν αὐτοῦ ἀπίγτουν τὴν ταχείαν σύναψιν ἀποφασιστικῆς μάχης, τὴν δποίαν ὅμως ὁ Πομπήιος ἀνέβαλλε παρατείνων οὕτως τὸν πόλεμον, διότι ἥλπιζεν ὅτι θὰ κατατοιβῇ ὁ στρατὸς τοῦ Καίσαρος διὰ τῆς πείνης καὶ τῶν στερήσεων. Θραδύτερον ὅμως εἴτε ἐπαιρόμενος διὰ τὴν ἑαυτοῦ νίκην εἴτε βαρυνθεὶς ἐκ τῶν ὀχληρῶν ἐλέγχων τῶν ἐπισήμων ἀνδρῶν ἔκλινε καὶ αὐτὸς ὑπὲρ τῆς γενικῆς μάχης, ἥτις καὶ ἀπέβη ἐπ' ὀλέθρῳ αὐτοῦ τε καὶ τῆς πολιτικῆς του.

delectari imperio¹¹ ὁ Πομπήιος κατὰ τὴν παρὰ τὸ Δυρρά-

χιον μάχην ἀνηγορεύθη imperator (στρατηγὸς νικητὴς καὶ τροπαιοῦχος). Ὁ τίτλος οὗτος ἦτο ἔνδειξις τιμῆς ἀπονεμόμενος ὑπὲ τῆς στρατιᾶς πρὸς τὸν στρατηγὸν αὐτῆς κατ' ἀκολουθίαν λαμπρᾶς νίκης, ἐν ᾧ ἔφονεύοντο δισκύλιοι τοῦλάχιστον ἔκθροι.

§ 4.—contendebant¹ οἱ Πομπηιανοὶ βέβαιοι δύτες περὶ τῆς νίκης δὲν ἔσκεπτοντο πλέον περὶ τοῦ τρόπου τῆς συντριβῆς τοῦ ἀντιτάλου, ἀλλ᾽ ἥριζον περὶ τῆς διαγομῆς τῶν λαφύρων καὶ ἀξιωμάτων, τὰ δοποῖα ὁ Καῖσαρ (pontifex maximus) καὶ οἱ ὄπαδοί του εἶχον περιβληθῆ.

in...definiebant² οἱ Ὦρωμαῖοι κατ' ἔτος ἔξέλεγον (creabant) τοὺς ὑπάτους τοῦ ἐπομένου ἔτους (πρβλ. τὴν ἐν τοῖς ἡμετέροις Πανεπιστημίοις ἐκλογὴν τοῦ Προτάνεως). Ἡδη ὅμως οἱ Πομπηιανοὶ ὥριζον κατὰ τὸ δοκοῦν τοὺς ὑπάτους καὶ μάλιστα ἐπὶ ἔτη. Ὁ Καῖσαρ ἐνταῦθα διὰ τοῦ definiebant ἐκφράζεται μετά τινος κακεντρεγείας.

§ 5.—haberi rationem p. c. praetoriis, ἥτοι ἀν ἔπειτε νὰ καταγραφῇ τὸ ὄνομά του εἰς τὸν κατάλογον τῶν ὑποψηφίων καὶ ἐὰν αἱ εἰς τοῦτον διδόμεναι κατὰ τὴν ψηφοφορίαν ψῆφοι ἔπειτε νὰ θεωρηθῶσιν ἔγκυροι. Κατὰ ἀρχαιορεσίας ταύτας τὰς ἐν τῷ πεδίῳ τοῦ Ἀρεως ὑπὸ τοῦ λαοῦ γινομένας ὕφειλον οἱ ὑποψήφιοι νὰ ὁσι παρόντες καὶ ὑποβάλλωσι τὴν πρὸς τοῦτο αἰτήσιν τοῦλάχιστον πρὸ 17 ἡμερῶν (πρβλ. καὶ τὰς παρ᾽ ἡμῖν αἰτήσεις πρὸς βουλευτείαν), ἀλλως ὁ διοικῶν τὰ ἀρχαιορεσία ἀρχῶν τὰς πρὸς τοὺς ἀπόντας ὑποψηφίους διδομένας ψήφους δὲν ἔθεώρει κυρίας.

Lucili Hirri³ ὁ Λουκίλιος οὗτος Ἱρρος ἔχομάτισε δήμαρχος τῷ 53 π. X., ἥδη δὲ ὡς ἐμπιστος τοῦ Πομπηίου ἀπεστάλη πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Πάρθων Ὁρώδην, ἵνα ζητήσῃ βοήθειαν. Δὲν ἔτυχεν ὅμως ταύτης, διότι ὁ βασιλεὺς προέβαλε σοβαρὰς ἀξιώσεις καὶ δὴ τὴν ἐκχώρησιν τῆς Συρίας.

quod receperisset⁴ ὁ Ἱρρος ἀποστελλόμενος εἰς Παρθίαν εἶχε λάβει παρὰ τοῦ Πομπηίου τὴν ὑπόσχεσιν δτι θὰ ἔθεωρεῖτο ἐν τῇ ἀπουσίᾳ αὐτοῦ ἔγκυρος ἡ ἐκλογὴ του κατὰ τὰ στρατηγικὰ ἀρχαιορεσία. Τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ὑποσχέσεως ταύτης ἀπῆτουν ἥδη οἱ τοῦ Ἱρρου φίλοι παρὰ τοῦ Πομπηίου νὰ ἐπιτελέσῃ.

per eius auctoritatem. Ποιὸν ἄρα γε συναίσθημα τοῦ Πομπήιου ἐπεχείρουν νὰ ἀφυπνίσωσι οἱ φίλοι τοῦ Ἱρρού;

ne unus.. antecederet, νὰ μὴ προτιμηθῇ εἰς μόνος. Ἡ ὑποψηφιότης τοῦ Ἱρρού ἔνεκα τῆς ἀπουσίας τοῦ ἦτο παράνομος, ἐπομένως ἡ ἐπικύρωσις τῆς ἐκλογῆς του θὰ ἐδίλου ἔξαιρετικὴν εὔνοιαν. Ὁ δὲ Ἱρρος δὲν ἥδυνατο νὰ ἐπιστρέψῃ, διότι εἶχε προφυλακισθῆν πάντα τοῦ Ὀρώδου, ἀτε ἀρνηθεὶς νὰ ὑπογράψῃ τὴν ἐκχώρησιν τῆς Συρίας ἔναντι τῶν δοθησομένων πρὸς τὸν Πομπήιον ἐπικουριῶν τοῦ Ὀρώδου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 83

² Αντεγκλήσεις τῶν Πομπηιανῶν διὰ τὸ ἱερατικὸν ἀξίωμα τοῦ Καίσαρος (§ 1—3). Πρότασις τοῦ Δομιτίου περὶ τιμωρίας τῶν οὐδετέρων (§ 4) καὶ ἀπαρίθμησις τῶν συζητηθέντων θεμάτων ἐν τῷ πολεμικῷ συμβουλίῳ (§ 5).

Α' Γλωσσαικά.— § 1. cotidianis· cotidianus (ἐκ τοῦ cotidie ἢ cottidie), a, um=καθημερινός.

contentionibus· contention, onis (ἐκ τοῦ contendō) θ., ἔρις ἀγών : cotidianis contentionibus (ἀφαιρ. τῆς αἰτίας)= ἔνεκα τῶν καθ' ἥμέραν ἔριδων.

gravissimas· ὑπερθ. τοῦ gravis, e (=βαρὺς, δεινὸς, σφοδρὸς)—gravior, ius—gravissimus, a, um.

contumelias· contumelia, ae, θ.=ὕβρις, ὄνειδισμός: ad gravissimas verborum contumelias=εἰς σφοδροτάτας (χυδαιοτάτας) προφορικὰς ὕβρεις, ἀντεγκλήσεις.

palam = φανερῶς, δημοσίᾳ.

descenderunt· descendō, ndi, nsum, ἔτε, 3=καταβαίνω, κατέρχομαι.

ostentaret· ostento (θαμ. τοῦ ostendō), 1=ἐπιδεικνύω προβάλλω: cum... ostentaret=διότι προέβαλλεν, ἐπεδείκνυε.

aetatis honorem· honor aetatis=ἡ προσήκουσα, ἡ ὄφειλομένη τῇ ἡλικίᾳ τιμὴ, τὸ ἀξιοσέβαστον δηλ. τῆς ἡλικίας.

urbanam· urbanus, a, um=ἀστικὸς, ὁ ἐν τῇ Ἄρμη: ΙΩΑΝΝΟΥ Θ. ΡΩΣΣΗ—BELLİ CIVILIS.

bana gratia=ή ἐν τῇ πόλει (‘Ρώμῃ) εὔνοια, δημοτικότης.

dignitatem dignitas, atis=ἀξιώμα, θέσις, προσωπική ὑπόληψις καὶ ἀξία.

iactaret iacto (πρόφερε jacto), 1=ὅπιτσω, συχνὰ δίπτω· εἶτα δὲ ὡς ἐνταῦθα=κανχώμενος, μνημονεύω, ἀναφέρω τι: iacto urbanam gratiam dignitatemque=κανχῶμαι ἐπὶ τῇ ἐν τῇ πόλει δημοτικότητι καὶ τῷ ἀξιώματι.

affinitate affinitas (affinis, ad-finis κηδεστής), atis=κηδεστία, συγγένεια.

confideret confido, confisus sum, ἔτε, ἡμιαποθετικόν, 3=σταθερῶς πέποιθα: confido affinitate ἔχω (μεγάλην) πεπούθησιν εἰς τὴν συγγένειαν, κηδεστίαν.

§ 2.—Postulavit postulo, 1: aliquem alicuius rei=κατηγορῶ τινά τινος (διά τι)=insimulo, 1 =αλτιώμαί τινά τινος.

prodigionis proditio, onis, θ. (ἐκ prodo, dīdi, itum, ἔτε)=προδοσία : prodigionis exercitus=ἐπὶ προδοσίᾳ τοῦ στρατοῦ.

quod... diceret (‘Η διὰ τοῦ quod πρότασις ἀναφέρεται καλλιρροών πως εἰς τὸ περιεχόμενον τῆς προηγουμένης προτάσεως, εἰς τὸ prodere)=ἡπερ προδοσία... ἔλεγε κλ.

gestum: νοητ. esse (ἀπόμ. παθ. προ. τοῦ gero, gessi, gestum, gerέre, διαποίτω, φέρω εἰς πέρας =δτι διεπράχθη, συνετελέσθη).

§ 3.—Placere τὸ δ. ἐνταῦθα εἶναι ἀπροσ: placet, cuit ή itum est, ἔτε, alicui δοκεῖ τινι: placere sibi= δτι φαίνεται καλὸν εἰς αὐτόν.

confecto confectus, a, um μτχ. παθ. προ. τοῦ conficio, fēci, factum, ἔτε, τελῶ τελειώνω τι: bello confecto (ἀφ. ἀπολ. κρον)=τοῦ πολέμου περατωθέντος.

iudicandum γερουνδ. τοῦ iudico (πρόφερε judico ἐκ τοῦ iustifico), 1 δικάζω, κρίνω: ad iudicandum=πρὸς κρίσιν, ψηφοφορίαν.

ordinis ordo, inis, ἀρσ.=τάξις.

senatorii senatorius (ἐκ τοῦ senator, oris, συγκλητικός, ὅπερ ἐκ τοῦ senex, senis), a, um=συγκλητικός: ordo senatorius

ἢ ἀπλῶς ordo=ἢ τῶν συγκλητικῶν τάξις· ordo equester=ἢ τῶν ἱππέων τάξις, τὸ ἱππικὸν· ἢ δὲ τῶν λοιπῶν πολιτῶν τρίτη τάξις ἐκαλεῖτο καταχορηστικῶς plebs (=ἢ πληθὺς) καὶ οὐδέποτε ordo plebeius.

una cum ipsis=ἄμα μετ' αὐτῶν ἢ ἀπλῶς: μετ' αὐτῶν. Τὸ una (κυρίως ἀφαιρ. τοῦ ἀριθμητικοῦ unus, a, um ἔχει ἐνταῦθα ἔπιρρημ. σημασίαν=δύμοῦ, ἄμα,

belloque interfuerint=καὶ παρενρέθησαν ἐν τῇ πολέμῳ.

de singulis· νοητ. illorum=περὶ ἑκάστου ἐκείνων.

sententiasque ferrent (fero)=et ferrent sententias=καὶ νὰ ἐκφέρωσι γνώμην, νὰ ψηφίσωσιν. Ἡ ὑποτ. ferrent ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ νοητέου ut.

remansissent· remaneo, nisi, remansum, ἔτε, 2=παραμένω.

intra praesidia Pompei=ἐν διχυροῖς μέρεσι (φρουροίοις) κατεχομένοις ὑπὸ φρουρᾶς τοῦ Πομπηίου (ἢ: ἐν χώραις προστατευομέναις ὑπὸ τῶν δυνάμεων τοῦ Πομπηίου).

praestitissent· prae-sto, ti, atum, ēre, 1=ἴσταμαι ἐμπρὸς: praesto operam=λαμβάνω ἐνεργὸν μέρος· neque operam praestitissent=καὶ δὲν εἶχον λάβει ἐνεργὸν μέρος.

militari· militaris (ἐκ τοῦ miles), ε=στρατιωτικὸς: in re militari=ἐν τοῖς στρατιωτικοῖς, πολεμικοῖς.

§ 4.—unam fore tabellam· νοητ. eorum. Τὸ ἀπαρεμφ. τοῦ μελ. fore ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ὑπονοομένου dixit. Τὸ πλῆρες θὰ εἶχεν οὕτω: et dixit Domitius fore (ἢ futurum esse) unam tabellam eorum=καὶ εἶπεν ὁ Δομίτιος ὅτι τὸ μὲν ἐν (πρῶτον) πινακίδιον θὰ εἶναι τούτων, δηλ. θὰ δηλοῖ τὴν γνώμην τούτων.

censerent· censeo, ui, nsum, ēre, 2=ποιοῦμαι τίμησίν τινος, ἡγοῦμαι, νομίζω· ἐπὶ δὲ τῶν δικαζόντων (ώς ἐνταῦθα)=κρίνω, εἶμαι τῆς γνώμης.

qui liberandos..censerent=oἵτινες κρίνουσιν ἐλευθερωτέους παντὸς κινδύνου (τοὺς ἐν Ρώμῃ ἢ ἐν τῇ Πομπηιανῇ δικαιοδοσίᾳ ὅντας) (ἢ: ὅτι πρέπει νὰ ἀθφωθῶσιν οἱ ἐν Ρώμῃ κλ.).

alteram· νοητ. dixit fore alteram tabellam eorum=εἶπεν

ὅτι θὰ (εἶναι) δηλοῖ τὸ δεύτερον πινακίδιον τὴν γνώμην τεύτων.

daminarent· damno, 1 : aliquem capitis=καταδικάζω τινὰ εἰς κεφαλικὴν ποινήν, εἰς θάνατον: qui capitis damnarent=οἵτινες καταδικάζουσιν εἰς θάνατον.

multarent· multo, 1 : aliquen pecunia=ἐπιβάλλω τινὶ χρηματικὸν πρόστιμον.

§ 5.—Postremo=denique· τὰ ἐπιρρογέα ταῦτα δηλοῦσι πολλάκις μετὰ ἀπαρίθμησιν μερῶν, οὐχὶ «τέλος, ἐπὶ τέλοντς», ἀλλὰ «καθόλου, ἐν γένει, ἐν λόγῳ» ὡς ἐνταῦθα.

persequendis· γερουνδ. τοῦ persequor, cutus sum, i, 3=καταδιώκω : persecutor inimicitias=ἐπεξέρχομαι τὰς ἔχθρας, ἐκδικοῦμαι τιμωρῶν τοὺς (προσωπικούς μου) ἔχθρούς.

cogitabant· cogito (co=cum+agito, ἐν τῷ νῷ κινῷ), 1=διανοοῦμαι, σκέπτομαι.

quibus rationibus=τίνι τρόπῳ· τὸ quibus ἐνταῦθα εἶναι ἐρωτηματικόν.

superare· supero, 1=vincere=vincō.

quem admodum=quomodo=ῳ τρόπῳ, τίνι τρόπῳ.

uti· ἀπρομφ. (τοῦ utor, usus sum, uti, 3=χρῶμαι, ἐπωφελοῦμαι, καρποῦμαι)=νὰ καρπωθῶσι, ἐπωφεληθῶσι.

deberent· debo (de=habeo), ui, itum, ēre, 2=όφεΐλω

Β' Πραγματικά.— § 1. de sacerdotio Caesaris, διὰ τὸ ἱερατικὸν ἀξίωμα τοῦ Καίσαρος. Ὁ Καίσαρος κατεῖχε τὸ μέγιστον ἱερατικὸν ἀξίωμα, ἥτοι ἦτο μέγας ἀρχιερεὺς (pontifex maximus) ἀπὸ τοῦ 63 π. X.

Domitius· ἐνταῦθα νοεῖται ὁ Πομπηιανὸς L. Domitius Ahenobarbus, ὁ χοηματίσας ὑπατος τῷ 54 π. X. Ὁ δὲ τοῦ Καίσαρος ἐκαλεῖτο Gn. Domitius Calvinus, ὑπατος τῷ 53 π. X. Ἐκάτερος ἥδη διευθύνει στρατιωτικὰς μονάδας.

Spintherque Lentulus· τὸ πλῆρες ὄνομα τούτου ἦτο P. Cornelius Spinther. Οὗτος ἐχρημάτισεν ὑπατος τῷ 57 π. X., ὅτε καὶ ἀνεκάλεσεν ἐκ τῆς ἔξοδίας τὸν Κικέρωνα. Τῷ 56 π. X. διώκησεν ὃς ἀνθύπατος τὴν Κιλικίαν. Μικρὸν δὲ μετὰ τὴν ἐν Φαρ-

σάλφι μάχην ἀπέθανεν ἐν Αιγύπτῳ, ὅπου μετέβη πρὸς συνάντησιν τοῦ Πομπηίου.

§ 2.—L. Afranium· δὲ Λεύκιος Ἀφράνιος ὑπῆρξεν ὁ παδὸς τοῦ Πομπηίου κατά τε τὸν κατὰ τοῦ Σερτωδίου καὶ γ' Μιθιδοτικὸν πόλεμον. Τῷ δὲ 60 π. Χ. ἔχομάτισεν ὕπατος. Κατὰ τὸν ἥδη β' ἔμφυλιον πόλεμον ἡγούμενος τῶν Πομπηιανῶν στρατευμάτων ἐν Ἰσπανίᾳ ἦτο διατεθειμένος, ὃς γίγνεται φανερὸν ἐκ τοῦ 75 κεφ. τοῦ Α' βιβλ., πρὸ τῆς ἐν Ἰλέρδῃ μάχης (πρβλ. εἰσαγ. σελ. 21) νὰ συνδιαλλαγῇ πρὸς τὸν Καίσαρα, ὅπερ μάλιστα ἐπραξεῖν ὁ νῖος του πάντως ἐν γνώσει τοῦ πατρὸς. Ἡτο λοιπὸν εὔχολος ἡ ἥπι προδοσίᾳ κατηγορίᾳ τοῦ Α. Ρούφου, ὅστις οὕτω ἐπιδιώκει νὰ ματαιώσῃ τὰς ἐπὶ τοῦ ὑπατικοῦ ἀξιώματος σοβαρὰς ἀξιώσεις τοῦ Ἀφρανίου.

§ 3.—ternas tabellas, ἀνὰ τοία δελτία, πινάκια. Tabellae ἐκαλοῦντο ἔντινα πινάκια (πρβλ. νῦν δελτία), τὰ διοῖα ἐδίδοντο εἰς τοὺς δικαστὰς πρὸς ἐκδήλωσιν τῆς περὶ τῆς ἐκδικασθείσης ὑποθέσεως γνώμης των. Ἐδίδοντο δὲ εἰς ἐκαστον δικαστὴν τοία τοιαῦτα· 1) τὸ ἀθφωτικόν, ἐπὶ τοῦ διοίου ἥσαν ἐγκεχαραγμένα τὰ γράμματα A ἢ L, ἢτοι absolvo (=ἀθωῶ), libero (=ἀπολύω)· 2) τὸ καταδικαστικόν, ἐπὶ τοῦ διοίου ἥσαν τὰ γράμματα C ἢ D, ἢτοι condemnō ἢ damno (=καταδικάζω)· καὶ 3) τὸ ἀναβλητικόν, ἐπὶ τοῦ διοίου ἥσαν τὰ γράμματα N. L., ἢτοι non liquet (=δὲν εἶναι σαφές, ἀμφιβάλλω). Αἱ ἀθφωτικαὶ πινακίδες ἐκαλοῦντο littarae salutares (=σωτῆρια γράμματα), αἱ δὲ καταδικαστικαὶ litterae tristes. Ο Δομίτιος ἐν τῇ ὑποβληθείσῃ προτάσει του προτείνει νὰ ἀντικατασταθῇ τὸ ὑπὸ στοιχεῖα N. L. πινακίδιον δι' ἐτέρου δηλοῦντος πρόστιμον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 84.

Στρατηγικὴ Καίσαρος πρὸς ἐνθάρρυνσιν τῆς ἔαυτοῦ στρατιᾶς
καὶ ἀποκάλυψις τῶν τοῦ Πομπηίου σχεδίων.

Α' Γλωσσαιά. — § 1. frumentaria· frumentarius, a, -um

(ἐκ τοῦ frumentum, i. σῖτος, ὅπερ ἐκ τοῦ fruor, καρποῦμαι)=
σιτικός, σιτηρός: res frumentaria= ὁ σῖτος, τὰ ἐπιτήδεια.

praeparata (ἀφαιρ. ἀπολ. χρονικ.)= praeparatus, a, um μτχ.
παθ. πρκ. τοῦ praeparo, 1= παρασκευάζω, φροντίζω, προνοῶ:
re frumentaria praeparata= ἀφοῦ ἐπορίσθη τὰ ἐπιτήδεια

confirmatis confirmatus, a, um μετχ. παθ. πρκ. τοῦ confir-
mo, 1 (πρβλ. 82, 2): confirmatisque militibus (ἀφ. ἀπολ. χρον.)
= confirmatisque animis militum = καὶ ἀφοῦ ἐνίσχυσε τὸ
φρόνημα (τὸ θάρρος) τῶν στρατιωτῶν· ἦ: καὶ ἐνθαρρύνας,
ἐμψυχώσας, τὸν στρατόν.

satis· ἐπιρρο.=λίαν: satis longus = λίαν μακρός.

spatio· spatiū, i = τόπου ἥ χρόνου διάστημα.

intermisso· intermissus, a, um μτχ. παθ. πρκ. τοῦ inter-
mitto, isi, issūm, ἔτε=διαλείπω : spatio temporis intermisso
(ἀφ. ἀπολ. χρον.)=διαστήματος χρόνου (χρονικοῦ) παρεμβληθέν-
τος, μεσολαβήσαντος, παρελθόντος. Εἶχεν ἡδη παρέλθει μὴν περί-
που ἀπὸ τοῦ πανικοῦ τῆς ἐν Δυοραχίῳ μάχης.

quo.. videretur=ut eo... videretur.

perspectum· μετχ. τοῦ perspicio = διορῶ· perspectum ha-
bere· φράσις ἐντονωτέρα τοῦ perspexisse = κανανενοηκέναι, ὅτι
εἶχε κατανοήσει. Τὸ ὁ. habeo μετὰ τῶν: dictum, cognitum, per-
spectum κλ. ἀποτελεῖ περιφράσεις αἵτινες ἵσοδυναμοῦσι τοῖς
πρκ.: dixi, cognovi, perspexi κλ.

temptandum· νοητ. esse (ἀπομφ. ἐνεστ. τῆς παθ. περιφρα-
στικῆς συζυγίας) = ἀποπειρατέον, ἐξεταστέον εἶναι. Τὸ ἐνεργ.
tempo ἥ tento, 1= ἀποπειρῶμαι, ἐξετάζω, ἀπτομαι.

quidnam· quisnam ἥ quinam—quaenam - quodnam ἥ quid-
nam, ἔρωτ. ἀντων. συνθ. ἐκ τοῦ quis καὶ nam=τίς ποτε;

propositi· propositum, i=σκοπός, πρόθεσις, σχέδιον.

quidnam...haberet=τίνα ἄραγε πρόθεσιν ἥ ἐπιθυμίαν πρὸς
σύναψιν μάχης εἶχεν ὁ Πομπήιος.

§ 2.—eduxit· e-duco, xi, ctum, ἔτε, 3=ἐξάγω.

instruxit· in-struo, xi, ctum ἔτε, 3=κατασκευάζω, ἔξαρτο· instruo aciem (ώς ἐνταῦθα)=παρατάσσω τὸν στρατόν.

primo (ἀφαιρ. τοῦ ἀριθ. ἐπιθ. primus μετ' ἐπιρρ. σημ)=κατὰ πρῶτον.

suis locis=ἐν ταῖς ὑπὸ τὴν κατοχὴν αὐτοῦ ἐπιτηδείαις θέσεσι.

pauloque...longius=καὶ ὀλίγῳ..μακρότερον.

continentibus· continens, ntis μτχ. τοῦ δ. contineo, uitum, ἔτε=συνέχω, κατέχω: continentibus..diebus=sequentibus diebus=κατὰ τὰς ἐφεξῆς, ἐπομένας ἡμέρας νοητέον δ' ἐνταῦθα τὸ instruxit aciem ita=παρέταξε τὸν στρατὸν οὕτως.

ut progrederetur (συμπερ. προτ. ἔξαρτωμένη ἐκ τῆς νοουμένης προτάσσεως instruxit aciem ita)· progredior, gressus sum, prōgredi=προχωρῶ.

collibus=collis, lis, ἀρσ.=λόφος.

subiceret· subicio (πρόφερε sub jicio) iēci, iēctnm, ἔτε: ὑποβάλλω: s. acien collibus=προσάγω, πλησιάζω τὸν (παρατεταγμένον) στρατὸν ὑπὸ τὸν λόφους (προχωρῶν ἀπὸ χαμηλοτέρου ἐδάφους εἰς ὑψηλότερον).

quae res=quod=ὅπερ.

in dies=δημέραι, ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν.

confirmatiorem (confirmatus)=θαρραλεώτερον).

efficiebat· efficio (ex-facio), ēci, ēctum, ἔτε, 3=καθίστημι.

§ 3. Superius· ἐπιθ. συγκρ. βαθμοῦ τοῦ superus, a, um, —rior, ius—supremus ἢ summus, a, um=πρότερος.

institutum (instituo), i=παράταξις, διάταξις.

superlus., servabat=διεφύλαττεν ὅμως ἐν τοῖς ἵππεῦσι τὴν προτέραν (στρατιωτικὴν) διάταξιν.

quod demonstravimus=ἡνπερ (διάταξιν) ἐδηλώσαμεν.

ut...iuberet· τὸ ἔξῆς τῶν λέξεων: ut...iuberet proeliari inter equites adolescentes atque ex antesignanis expeditos electis ad perniciatem armis.

proeliari· proelior, 1=pugno=μάχομαι.

expeditos· expeditus, a, um. μτχ. παθ. πρκ. τοῦ expedie-

(ex † pes), 4=ἀπάλλατω. Ὁθεν expeditus=ἀπηλαγμένος τῶν ἀποσκευῶν, ἄνευ ἀποσκευῶν· expedīti, orum, ἀρι, =ἐλαφροὶ στρατιῶται, εὔζωνοι.

electis electus, a, um (μτχ. παθ. πρκ. τοῦ eligo (ὅπερ ἐκ τοῦ e—lego), egi, ctum, ἔτε, ἐκλέγω)=ἐκλεκτός, ἔξαιρετος.

pernicitatem pernitas (pernix), atis, θ.=ταχύτης εὐκινησία: ad pernicitatem=προς τὴν εὐκινησίαν.

esset νοητ. ὡς ὑποκειμ. τὸ equitatus, τὸ ἵππικόν.

multis partibus inferior=múltio inferior = πολλῷ ὑποδεέστερον.

numero=xatà ἀριθμόν.

perciperent percipio (per—capio), ἐπι, ἐρτυμ, ἔτε=xatata λαμβάνω : percipio usum=xatῶμαι ἐμπειρίαν, γίγνομαι ἐμπειρός. qui...perciperent=ἴνα ἀποκτήσωσιν ἐμπειρίαν διὰ τῆς καθ' ἥμεραν συνηθείας καὶ τοῦ εἴδους τούτου τῶν μαχῶν.

§ 4.—his rebus=διὰ τούτων τῶν πραγμάτων· ἦ : οὗτοι δέ.

equitum eques, equitis=ἵππεύς: mille equitum=χιλιάς ἵππεων, χίλιοι ἵππεῖς.

apertioribus apertior, oris (συγκρ. τοῦ apertus—apertior—apertissimus, ὅπερ ἐκ τοῦ aperio, ui, ertum, ire, ἀνοίγω)=μᾶλλον ἀνοικτός, ἀναπεπταμένος.

etiam apertioribus locis=xai ἐν τόποις μᾶλλον ἀναπεπταμένοις, πεδινοῖς.

usus, us (utor), 4=ἀνάγκη.

cum adesset usus=δσάκις παρίστατο ἀνάγκη.

auderent áudeo, áusus sum, ἔτε, ἡμιαποθ.=τολμῶ.

sustinere sustineo (sub—teneo), tinui, tentum, ἔτε =βαστάζω, ὑπομένω.

terrerentur ὑποτ. πρκ. τοῦ παθ. ὁ. terror=τὸ ἐνεργ. terreo, terrui, itum, ἔτε=πτοῶ, τρόμον ἐμβάλλω: neque ..terrentur=οὐδὲ ἐπτοήθησαν.

magnō opere ἦ magnopere ἐπιρρ.=σφόδρα μεγάλως.

§ 5. Namque etiam=xai γὰρ καὶ.

per eos dies=xatà τὰς ἥμερας ταύτας.

secundum secundus (*ἐκ τοῦ sequor*), a, ut, ἀριθ. ἐπιθ=δεύτερος, ὕστερος, εὗνος, οὐρος.

equestre ἐπιθ. equester (*ἐκ τοῦ eques*)—equestris—equestre=ἱππικός.

Allobrogem Allobrox, ογις=Ἄλλοβροξ.

perfugisse perfugio, perfūgi, úgitum, ἔτε, 3=καταφεύγω αὐτομολῶ.

supra ἐπιφφ. (κατὰ συγκ. ἐκ τοῦ supera, ὅπερ ἐκ τοῦ superus)=ὕπερθεν, ἄνω, ἀνωτέρω.

docuimus doceo, cui, ctum, ἔτε=demonstro=δηλῶ.

quibusdam quidam—quaedam—quoddam ἢ quiddam (*ἐπιθετικῶς*)=τίς.

Β' Ηραγματικά.— § 2. eduxit exercitum ἡ πρώτη ἐκ τοῦ στρατοπέδου ἔξοδος ἐγένετο τῇ 6ῃ Αὐγούστου τοῦ 47 π. Χ.

instruxit aciem ἡ παράταξις τοῦ λεγεωνος κατὰ βάθος ὑποδιηρεῖτο εἰς τὰς κατὰ τὸ κάτωθεν σχῆμα ἀλλεπαλλήλους σειρὰς (ἰδὲ Κεφ. 89, 4).

prima acies (hastati)

1 2 3 4

secunda acies (principes)

5 6 7

tertia acies (triarii)

8 9 10

Σημειωτέον ὅτι αὗται ἦσαν αἱ 10 cohortes τοῦ λεγεωνος καὶ ὅτι κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς μάχης ἡ δευτέρα σειρὰ ἦνοῦτο μὲ τὴν πρώτην ἡ δὲ τρίτη ἀπετέλει τὰς ἐφεδρικὰς δυνάμεις.

a castris Pompei ἡ μεταξὺ τῶν δύο στρατοπέδων ἀπόστασις δὲν ἦτο μεγαλυτέρα τῶν τῷακοντα ἀρχαίων Ἑλλ. σταδίων, ἥτοι (30 X 184,95)=5548, 5 μέτρων.

continentibus.. diebus ἐνταῦθα νοοῦνται ἡ 7 καὶ 8 Αὐγούστου τοῦ 48 π. Χ, καθ' ὅσον τῇ 9ῃ συνεκροτήθη ἡ μίχη.

efficiebat... confirmationem τὸ θάρρος τοῦ στρατοῦ τοῦ Καίσαρος προύκωψεν ἐκ τῆς τῶν ἀντιπάλων ἀκινησίας, τὴν δύοιαν ὡς ἀτολμίαν ἔξελάμβανον

§ 3. quod demonstravimus ἡ μνεία τῆς στρατιωτικῆς ταύ-

της τακτικῆς γίγνεται ἐν Bello civilī, βιβλ. Γ', 75,5. Τὴν τακτικὴν δὲ ταύτην παρέλαβε παρὰ τοῦ Γερμανοῦ βασιλέως Ἀριοβίστου.

expediti· οὗτῳ ἐκαλοῦντο οἱ ἄνευ βαρός δπλισμοῦ καὶ συσκευῶν στρατιῶται, οἱ εὔζωνοι. Αἱ ἀποσκευαὶ ὀνομάζοντο sarcinae· ταύτας δὲ περιείχον ἐντὸς σακιδίων, τὰ δποῖα προσέδεντον ἐπὶ κονταρίου, δπερ ἐφέρετο ἐπ' ὅμου. Οἱ τὰς τοιαύτας δὲ συσκευάς καὶ βαρὺν δπλισμὸν φέροντες στρατιῶται ἐλέγοντο sub sarcinis ἢ impediti.

antesignanis· antesignani, orum ἐκαλοῦντο ἐπὶ Καίσαρος οἱ πρὸ τῶν κοορτέων ἴσταμενοι ἄνδρες καὶ ἔναρξιν τῆς μάχης ποιούμενοι, οἱ πρόμαχοι. Τοιοῦτοι δὲ ἔξελέγοντο περὶ τοὺς 300 ἐν ἐκάστῳ λεγεῶνι, διακρινόμενοι ἐπ' ἄνδρείᾳ καὶ ἐπιτηδειότητι· ἥσαν δὲ κατὰ τὸν δπλισμὸν ψιλοὶ ἐλαφρότητος χάριν. Ἐκλήθησαν δὲ οὗτῳ ἀτε ante (=πρὸ) signum (=τῆς σημαίας) μαχόμενοι.

multis... inferior· τὸ ἵππικὸν τοῦ Καίσαρος ὡς ἀμέσως κατωτερῷ μνημονεύεται ἀνήρχετο εἰς χιλίους ἵππεis, τὸ δὲ τοῦ Πομπηίου εἰς ἕπτὰ χιλιάδας.

§ 4.— Allobrogem, τὸν Ἀλλόβρογα. Οἱ Allobroges ἦσαν ἔθνος Κελτικόν, δπερ κατώκει ἐν τῇ Ναρβωνίτιδι Γαλλίᾳ μεταξὺ τοῦ Ῥοδανοῦ ποταμοῦ καὶ τῶν Ἀλπεων κατὰ κώμας καὶ διηγενῶς ἐπὶ τὸ πολὺ βίον πολεμικόν. Μητρόπολις τούτων ἦτο ἡ παρὰ τὸν Ῥοδανὸν Οὐίενα οὐ μακρὰν τῆς νῦν Λυσῶνος. Οἱ Ἀλλόβρογγες ὑπετάγησαν εἰς τοὺς Ρωμαίους ὑπὸ τοῦ Ιουλίου Καίσαρος, ἣτοι οὐ πρὸ πολλοῦ ἀπὸ τῶν γεγονότων τούτων.

ex duobus· ἐκ τῶν δύο. Τῶν Ἀλλοβρόγγων τούτων ὁ μὲν ἐκαλεῖτο Ραύκιλλος (Raucillus), ὁ δὲ Ἐγρος (Egrus). Οὗτοι διὰ τὰς πρὸς τὸν Καίσαρα ὑπηρεσίας των εἶχον ἀξιωθῆ πολλῶν τιμῶν καὶ ἀμοιβῶν ἀποκαλυφθέντες δόμως ποτὲ ὡς ἐλλειψατίαι κατὰ τὴν διαχείρισιν τῶν μισθοδοσιῶν τοῦ στρατοῦ ηὐτομόλησαν πρὸς τὴν Πομπήιον, παρ' οὖ ἔτυχον μεγάλης ὑποδοχῆς.

supra docuimus ὁ Καῖσαρ διεξοδικὴν περὶ τούτων μνείαν ποιεῖται ἐν Bello civili, βιβλ. Γ', 59—60.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 85.

*Ο Καῖσαρ διὰ τῶν μεταστρατοπεδεύσεων παρασύρει τὸν Πομπήιον εἰς μάχην.

Α' Γλωσσικά—§ 1. infimas· ὑπερθ. τοῦ inferus (inferior—infimus ἡ ἴμυς)=ὁ κάτω.

radices· radix, ἰcis=δῆτα (πρβλ. Ἐλλην. δάδιξ)· μιφρ. μόνον κατὰ πληθ. ὑπώρεια ὅρους, πρόποδες.

instruebat aciem· νοητ. suām=παρέτασσε τὸν ἔαυτοῦ στρατόν.

expectans· expecto, 1=ἀναμένω, προσδοκῶ: expecto si: καραδοκῶ εἰ πως· ἢ: μὴ τυχὸν καί...

iniquis iniquus (in-aequus, ἀνισος), a, um=ἄνισος: iniquus locus =ἀνώμαλος τόπος, ἀνεπιτήδειος, δυσχερῆς τόπος, δυσχωρία.

se=aciem suam=τὸν ἔαυτοῦ στρατόν.

expectans si...subiceret=καραδοκῶν μὴ τυχὸν καὶ ὁ Καῖσαρ ἥθελε προσαγάγει (πλησιάσει) τὸν στρατὸν αὐτοῦ εἰς τόπους ἀνεπιτηδείους.

§ 2.—Nulla ratione=κατ' οὐδένα τρόπον, οὐδαμῶς.

elici· ἀπομφ. παθ. ἐνεστ. τοῦ elicio (ex-lacio), elicui ἢ elexi, elicium, ἔre, 3=ἔξαγω διὰ πανουργίας, προσελκύω.

existimans (existimo, ὅπερ ἐκ τοῦ ex-aestumo, 1 νομίζω)=νομίζων (κατὰ τὴν παραμονὴν τῆς μάχης, ἢ τοι τῇ 8ῃ Αὔγουστον).

commodissimam· ὑπερθ. τοῦ commodus (con-modūs)—ior—issimus=σύμμετρος, σύμφορος, ἐπιτήδειος.

belli=bellandi=τοῦ πολεμεῖν.

hanc sibi...iudicavit=τοῦτον τὸν τρόπον τοῦ πολέμου ἔχοινε συμφορώτατον, λυσιτελέστατον.

ex eo loco=ἐκ τούτου τοῦ τόπου, δηλ. ἀπὸ τῶν ὑπωρειῶν τοῦ ὕδους.

moveret moveo, ovi, motum, ἔτε, 2=κινῶ· castra moveo =μεταστρατοπεδεύω.

§ 3.—spectans· specto, 1=(ἀπο)βλέπω : haec spectans=eo consilio=(εἰς) ταῦτα ἀποβλέπων, ἐπὶ ταύτῃ τῇ γνώμῃ, ἐπὶ τῷ σκοπῷ.

movendis castris=διὰ τῶν μεταστρατοπεδεύσεων.

adeundis· adeundus, a, um γερουνδ. τοῦ ad-eo, adīi, adīum, adīre, 4=μεταβαίνω, προσέχομαι.

pluribusque...uteretur=καὶ διὰ τῆς εἰς πλείονας τόπους ἀφίξεως πορίζηται τὰ ἐπιτήδεια εὐκολώτερον (ἄνευ μεγάλων ἐμποδίων).

simulque=καὶ σύναμα, ταῦτοχρόνως.

itinere· iter (ἀντὶ itiner), itineris οὐδ.=όδος, πορεία.

nancisceretur· nanciscor, nactus, sum, nancisci, 3 =εὗρι-σκω, τυγχάνω : n. occasionem=τυγχάνω εὑκαιρίας.

insolitum· insolitus (soleo, ere, εἴσθα), a, um = ἀήθης. Συνων. insuetus : insolitum ad laborem = ἀνάσκητον εἰς τὸν μόχθον, κόπον.

defatigaret· defatigo, 1=καταπονῶ, καταρρύχω.

§ 4.—constitutis· constitutus, a, um μτχ. παθ. πρακ. τοῦ constituo, ui, ututm, ἔτε, 3= ἀποφασίζω: his rebus constitutis =ταῦτα τὰ μέτρα λαβών, ἀποφασίσας.

signo· signum, i, οὐδ.=σημεῖον: signo dato· νοητ. ἡ ἀφαιρ. vexillo ἢ tuba= δοθέντος τοῦ σημείου διὰ (ἐπισείσεως) τῆς (ἔρυθρᾶς) σημαίας ἢ διὰ τῆς σάλπιγγος.

profectionis· profectio (ἐκ τοῦ proficiscor), onis=ἔξοδος, πορεία.

tabernaculis· tabernaculum (ἐκ τοῦ taberna, ὅπερ ἐκ τοῦ tabula), i=σκηνή.

detensis· detensus, a, um, μτχ. παθ. πρακ. τοῦ de—tendo, tendi, tensum, ἔτε, 3=χαλαρῶ, καθαιρῶ, λύω: d. tabernacula λύων ἀνασκευάζω, ξεστήγω τὰς σκηνάς.

detensls tabernaculique (ἀφαιρ. ἀπολ. χρον.)=καὶ ἀφοῦ αἱ σκηναὶ λυθεῖσαι εἶχον ἀνασκευασθῆ.

paulo ante=πρὸ μικροῦ, ἥτοι ὀλίγον πρὸ τῆς διαλύσεως τῶν σκηνῶν.

extra=praeter=παρά, ἐναντίον.

progressam esse (progredior πρβλ. Κεφ. 82, 2)=ὅτι εἶχε προχωρήσει.

vallō· vallis, i = σταυρός, χάραξ, σκόλοψ vallum, i = ὁ χάραξ, τὸ ἐκ σκολόπων χαράκωμα, τὸ σταύρωμα.

ut non iniquo ... videtur = ὅστε ἐφαίνετο ὅτι ἦτο δυνατὸν νὰ γίνῃ ἡ μάχη οὐχὶ ἐν ἀνεπιτηδείῳ τόπῳ,

§ 5.—agmen (ἀντὶ agimen ἐκ τοῦ ago), agminis, οὐδ.=στρατὸς (ἔτοιμος πρὸς κίνησιν ἢ ἐν κινήσει).

in portis=κατὰ τὰς πύλας (τοῦ στρατοπέδου πρβλ. περιγραφὴν τούτου ἐν σχολίοις Κεφ. 82, 1).

differendum est· ἔνεστ. τῆς παθ. περιφρ. συζυγίας τῆς σκηνατιζομένης ἐκ τοῦ γερουνδίβου ἐν συνδέσει μετὰ τοῦ ὃ. sum· εἶναι δὲ τὸ differendum γερουνδίβον τοῦ differo (dis-fero), dis-tuli, dilatum, differre= διαφέρω, ἀναβάλλω: differendum est iter=ἡ πορεία ἀναβλητέα ὑφ' ἡμῶν, πρέπει νὰ ἀναβάλλωμεν τὴν πορείαν.

in praesentia· νοητ. tempora=ἐπὶ τοῦ παρόντος, πρὸς τὸ τὸ παρόν.

et...cogitandum (cogito, 1) νοητ. est nobis= καὶ σκεπτέον ἡμῖν, καὶ.. πρέπει νὰ σκεφθῶμεν ἡμεῖς περὶ τῆς μάχης.

depoposcimus· de—posco, depoposci, ēre, 3= ἐπιμόνως ζητῶ.

simus...parati· πρότασις παρακελευσματικὴ=ῶμεν, ἀς εἶμεθα πρόθυμοι πρὸς μάχην.

reperiemus· reperio (re—pario), repperi, repertum, ire, 4=ἀνευρίσκω: reperio occasionem = εὑρίσκω εὑκαιρίαν, τυγχάνω εὐκαιρίας.

confestim· ἐπιρρο.= παραχρῆμα, εὐθύς,

expeditas (expeditus, a, um. πρβλ. σχόλια Κεφ. 84, 3) = παρεσκευασμένας.

Β' Προγραμμάτικά. — § 1. qui castra in colle habebat, ὅστις εἶχε τὸ στρατόπεδον ἐπὶ λόφου. Τὰ στρατόπεδα ἴδούντο ἐπὶ ὑψωμάτων διὰ στρατηγικοὺς λόγους, ἀμα δὲ καὶ διὰ τῶν ὕετίων ὑδάτων εὐκολωτέραν διοχέτευσιν.

§ 3.— profectionis, τῆς πορείας. Αὕτη ἐγένετο μὲ κατεύθυνσιν πρὸς τὴν παρὰ τὰς Κύνος κεφαλὰς πόλιν Σκοτοῦσσαν (νῦν Σουφλί)

tabernaculis· αἱ ἐν τοῖς στρατοπέδοις στηνόμεναι σκηναὶ κατὰ μὲν τὸν χειμῶνα ἥσαν ξύλινοι, κατὰ δὲ τὸ θέρος δερμάτινοι.

§ 4.—agmen^τ στρατὸς κυρίως ἐν τάξει πορείας, ἐν κινήσει, ὅπότε καὶ ἐκαλεῖτο· 1) agmen primum ἢ primi (προφυλακῆ)· 2) agmen exercitus ἢ agmen legionum (κύριον σῶμα). καὶ 3) agmen extremum ἢ novissimi (ὅπισθιοφυλακῆ).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 86

Ο Πομπήιος ὅποιος ἀλλει πρὸς κρίσιν ἐν πολεμικῷ συμβουλίῳ τὸ κατὰ τοῦ Καισαρος σχέδιον ἐπιθέσεως.

Α' Γλωσσικά — § 1. quoque (συνδ. διμοιωματικὸς) ὁσαύτως, ἐπίσης: Pompeius quoque=καὶ ὁ Πομπήιος ἐπίσης (ὅπως δηλ. καὶ ὁ Καίσαρ).

cognitum est· παθ. ἀορ. ἢ προ. τοῦ co-gnoresco, novi, nitum, ἔτε, γινώσκω)=ἔγνώσθη.

hortatu· ἀφαιρ. τοῦ ὄνομ. hortatus, us, ὅπερ μόνον κατ² ἀφαιρετικὴν εὑρίσκεται: hortatu omnium=τῇ προτροπῇ πάντων τῶν ἔαυτοῦ.

statuerat (statuo, üi, utum, ἔτε, 3, ἀποφασίζω) = ἀπεφάσισε, διέγνω.

decertare· decerto, 1=διαγωνίζομαι: decertare proelio=νὰ

δώσῃ ἀποφασιστικὴν μάχην (πρβλ. αἰτιολογίαν ἐν πραγματικαῖς παρατηρήσεσιν Κεφ. 82, 3).

dixerat... pelleretur τὸ ἔξῆς τῶν λέξεων: dixerat fore uti pelleretur exercitus Caesaris, prius quam acies concurrerent fore (sum) uti (ut).. pelleretur περίφρασις ἀπαρεμφ. μέλλοντος ἀντὶ τοῦ σπανίου τύπου; pulsum iri.

pelleretur πρτ. τῆς παθ. ὑποτ. τοῦ pello, pepuli, pulsum, ἔτε=ἀπωθῶ: fore ut.. pelleretur=ὅτι θὰ ἀπωσθῇ, τραπῆ εἰς φυγὴν δ στρατὸς τοῦ Καίσαρος.

prius quam=ἢ priusquam) συνδ. χρον.=πρὸν, πρὸν ἢ.

concurrerent. concurro, concurri (καὶ σπν. concucurri), concursum, ἔτε=δρομαίως φέρομαι, προσβάλλω, συμπλέκομαι: prius quam concurerent=πρὸν ἢ συμπλακῶσιν οἱ στρατοί.

§ 2.—essent admirati admiror, 1: aliquid = θαυμάζω, παραξενεύομαι διά τι.

plerique τοῦ ἐπιθ. plerusque, aque, umque, δπερ συνήθως κατὰ πληθ. ενδισκεται: plerique, aequē, aque, γεν. plurimorum, arum, orum κλ.= οἱ πολλοί, ἢ πλειονότης.

scio, scivi, scitum, ἔτε=γιγνώσκω, γνωρίζω.

polliceri polliceor, ὕτε snm, ἔτι= ὑπισχνοῦμαι: me polliceri=ὅτι ὑπισχνοῦμαι.

rationem consilii mei=τὸν λόγον (δικαιολογίαν) τοῦ (πολεμικοῦ) σχεδίου μου.

accipite accipio (ad+capio), epi, eptum, ἔτε=λαμβάνω, δέχομαι καὶ μτφρ. (ώς ἐνταῦθα)=ἀκούων κατανοῶ, μανθάνω.

quo... prodeatis τελικὴ πρότασις.

prodeatis prod—eo, ii, itum, ἔτε= προχωρῶ.

firmiore firmus, a, um—firmior, us—firmis simus, á, um=στέρεὸς, ἰσχυρός, γενναῖος: firmiore animo= μετὰ θαρραλεωτέρας ψυχῆς, θαρρεώτερον,

§ 3. persuasi^r p̄t—snadeo, suasi, suāsum, ἔτε, 2 = πείθω: : p. alicui aliquid ἢ de re = ἀναπείθω, πείθω τινά τι ἢ περι τινος.

facturos. νοητ. esse se= ὅτι θὰ ἐκτελέσωσιν.

propius ἐπιδό συγκρ. τοῦ prope— *propius*— proxime= πλησίον.

sit accessum ὑποτ. παθ. προκ. τοῦ accēdo, cessi cesso, ἔτε= προσέρχομαι, πλησάζω: cum...sit accessum = ὅταν γένηται πρόσσοδος, πλησιασμός, ὅταν ἐγγύτερον προσέλθωσιν.

latere latus, ἔρις, οὐδ.=πλευρά.

aperto apertus (aperio), a, um = ἀνοικτὸς: latus apertum ἡ ἀκάλυπτος, ἡ δεξιὰ πλευρά, ἡ ἀπροφύλακτος πλευρὰ τοῦ στρατοῦ ἡ μὴ προστατευομένη ὑπὸ ὅρους ἡ ποταμοῦ.

adgrederetur (ἢ aggredetur) aggredior (ad-gradior), essus sum, ἔτι=προσέρχομαι, προσβάλλω: ut dextrum.. aggredentur=ἴνα προσβάλωσιν ἀπὸ τῆς ἀκαλύπτου πλευρᾶς τὸ δεξιὸν τοῦ Καίσαρος.

circumventa circumventus, a, um μτχ. παθ. προκ. τοῦ circum-venio, 4 = κυκλῶ: circumventa acie ἄφ. ἀπολ.= περικυκλωθείσης τῆς στρατιᾶς (τοῦ Καίσαρος). Πῶς ἄλλως δύναται νὰ ἐκφρασθῇ ἡ ἀφαιρ. αὔτη;

tergo tergum, i= νῶτον, νῶτα: ab (ἢ : a) tergo = ἐκ τῶν νώτων, ὅπισθεν.

perturbatum perturbatus, a, um μτχ. παθ. προκ. τοῦ perturbo, 1=καταθορυβῶ.

telum, i= pilum= ὑσσός, βέλος.

iaceretur ὑποτ. παθ. προτ. τοῦ iacio (πρόσφερε jacio), ēci, iactum, ἔτε, 3=βάλλω.

et circumventa.. iaceretur=καὶ κυκλωθείσης τῆς (τοῦ Καίσαρος) στρατιᾶς ἐκ τῶν νώτων (ἴνα) ἀπωθήσωσι τὸν θορυβηθέντα στρατὸν, πρὶν ἢ (= prius quam) ἀκόντιον ὁιφθῆ ὑφῆμῶν κατὰ τοῦ ἐκθροῦ.

§ 4.— *vulnere* vulnus, eris, οὐδ.=τραῦμα: paene sine vulnere=σχεδὸν ἀναιμωτί.

conficiens bellum=θὰ περατώσωμεν τὸν πόλεμον.

valeamus valeo, ui, ἔτε. 2=ἰσχύω, εὑρωστῶ, ὑγιαίνω. Ἐν τέλει τῶν ἐπιστολῶν προσετίθετο ὡς εὐχὴ ἡ προστακτικὴ vale=

ἔρρωσο ἢ ἡ συμβουλὴ cura (ἢ fac) ut valeas: valeo equitatu=
ἰσχύῳ κατὰ τὸ ἵππικὸν, ἔχω μεγάλας ἵππικὰς δυνάμεις: cum..va-
leamus=ἀφοῦ τόσον ἴσχύομεν (ὑπερέχομεν) κατὰ τὸ ἵππικόν.

§ 5.—denuntiavit (denuntio, 1)= παρακελεύεται, προτρέπει.
animo parati· νοητ. ad dimicandum=πρόθυμοι πρὸς μάχην.
in posterum· νοητ. diem = κατὰ τὴν ὑστεραίαν (ἡμέραν),
τὴν ἐπομένην.

quoniam... potestas=ἐπειδὴ γίγνεται (ἢ: παρέχεται, δίδοται
αὐτοῖς εὐκαιρίᾳ) τοῦ μάχεσθαι (ἢ: πρὸς μάχην).

ut saepe cogitavissent=ώς πολλάκις είχον διανοηθῆ, ἐπι-
θυμήσει (πρβλ. Κεφ. 85, 5: sicut depoposcimus).

usu manuque· ἀφαιρ. δργαν.=διὰ τῆς πρακτικῆς ἐφαρμο-
γῆς τὸ usu manuque ἀντιτίθεται ἐνταῦθα προς τὸ ut saepe co-
gita(vi)ssent.

fallerent· fallo, fēfelli, falsum, ἔτε, 3=σφάλλω, ἀπατῶ, δια-
ψεύδω:fallo opinionem=διαψεύδω τὴν γνώμην, τὴν προσδοκίαν
τῶν ἄλλων.

et ne...fallerent=καὶ μὴ διαψεύσωσιν ἔμπράκτως τὴν προσδο-
κίαν τῶν ἄλλων (δηλ. τῶν μὴ παρευρισκομένων ἐν τῷ συμβουλίῳ).

Β' Πραγματικά. — § 3. ab latere aperto, ἀπὸ τῆς
ἀκαλύπτου πλευρᾶς. Ἡ ἀκάλυπτος πλευρὰ τῆς τοῦ Καίσαρος στρα-
τιᾶς ἦτο ἡ δεξιά, διότι αὕτη ἦτο μακρὰν τοῦ τε Ἀπιδανοῦ,
παραποτάμου τοῦ Πηνειοῦ, καὶ τῶν ὑψουμένων γηλόφων. Ἡ
ἀριστερὰ πλευρὰ εἶχεν ὡς στήριγμα τὸν Ἐνιπέα, παραπόταμον
ἐπίσης τοῦ Πηνειοῦ. Ὁ Καίσαρ ἐνταῦθα ὁρίζει τὰ σημεῖα τῆς
παρατάξεως τῆς στρατιᾶς του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 87.

Τὸ πολεμικὸν συμβούλιον πρωτοστατοῦντος τοῦ Λαβιηνοῦ ἐπι-
κροτεῖ τὸ τοῦ Πομπείου σχέδιον καὶ ὅμνει τὸ «ἢ τὰν ἢ ἐπὶ τᾶς».

Α' Γλωσσικά. — § 1. exceptit· excipio (ex-capio), cēpi,
cēptum, ἔτε 3: aliquem= διαδέχομαι ἐν τῷ λόγῳ, λαμβάνω τὸν
λόγον εὐθὺς μετά τινα.

ΙΩΑΝΝΟΥ Θ. ΡΩΣΣΗ—BELLİ CIVILIS.

despiceret despicio (de+άχο. specio), sp̄xi, spectum, ἔτε, 3· κυρίως=κατασκοπῶ, ὅρῳ πρὸς τὰ κάτω, διόπθεν ἡ ἔννοια τοῦ καταφρογῶ: despicio copias=περιφρονητικῶς ἐκφράζομαι περὶ τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων (τοῦ ἐχθροῦ).

consilium, i. ἐνταῦθα=τὸ πολεμικὸν σχέδιον.

efferret ὑποτ. πρ. τοῦ effero (ex-fero)=ἐκφέρω, ἔξαίρω. Τὸ efferret ἔξαρταται ἐκ τοῦ cum.

hunc...efferret=τοῦτον διεδέξατο ὁ Λαβιηνὸς καί, ἐν ᾧ περιφρονητικῶς μὲν ἐξεφράζετο περὶ τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων τοῦ Καίσαρος, ἔξῆλος δὲ δι' ἄκρων ἐπαίνων (ἢ : τὰ μέγιστα ἐνεκωμίαζε) τὸ πολεμικὸν σχέδιον τοῦ Πομπήιου, εἶπε (inquit).

§ 2.—noli προστ. τοῦ nolo (non volo), nolui, nolle=δὲν θέλω: noli existimare (=ne existimaveris)=μὴ νόμιζε, μὴ νομίσῃς. Συνηθέστατα ἐν τῇ Λατινικῇ γλώσσῃ ἡ ἀπαγόρευσις ἐκφέρεται δι' ἀπαρεμφάτου ἔξαρτωμένου ἐκ τῆς προστακτικῆς τοῦ nolo.

hunc=τοῦτον, τοῦτο δά. Πάντως δὲ ὁ ὥντωρ ἐνταῦθα διὰ τῆς κινήσεως τῇ; χειρὸς ἔδειξε περιφρονητικῶς τὸν στρατὸν τοῦ Καίσαρος.

devicerit de-vinco, vici, victum, ἔτε, 3=κατανικῶ.

interfui· inter-sum =ἐν τῷ μέσῳ εἰμί: intersum proe- liis ἢ bello (δοτ.)=παρευρίσκομαι, λαμβάνω μέρος εἰς τὰς μάχας ἢ εἰς τὸν πόλεμον.

temere=ἀλογίστως, στὰ τυφλά, εἰκῇ.

pronuntio, 1=διαβεβαιῶ, καθιστῶ γνωστόν: pronuntio in- cognitam rem=ἄγνωστον πρᾶγμα καθιστῶ γνωστόν.

perexigua· per-exiguus, a, um=πάνυ δλίγος, λίαν μικρός. superest· (super—sum)=ἔπιεζη, ὑπολείπεται.

§ 3.—deperiit depereo, i. ire, 4=ἀπόλλυμαι, χάνομαι. accidere· accido (ad—cādo), cīdi, ἔτε, 3=συμβαίνω: accidit=συμβαίνει. Τὸ δὲ aecido (ad—caedo), īdi, īsum, ἔτε, 3=περικόπτω· καὶ μιφρ.=ἀναλίσκω. necesse (ἀκλ. ἐπιθ.)=ἀναγκαῖον, ἀναγκαῖος. Ἐκ τούτου

τὸ necessarius, a, um (ἀναγκαῖος), τὸ necessitas καὶ necessitudo (=ἡ ἀνάγκη).

quod accidere...necessere=ὅπερ ἀναγκαῖον ὑπῆρξε νὰ συμβῇ,
ὅπερ ἀναγκαῖος ἐγένετο ἐν τοσαύταις μάχαις.

autumni· autumnus, i, ἀρσ.=φθινόπωρον.

pestilentia, ae (ἐκ τοῦ) pestilens, ntis, λοιμικός, φθορο-
πούς, ὅπερ ἐκ τοῦ pestis, is, φθορὰ)=δ νοσηρὸς ἀήρ, ἡ νοση-
ρότης, τὸ νοσηρὸν κλῖμα.

consumpsit· consumo, mpsi, mptum, ἔτε β=ἀναλίσκω, θα-
νατῶ.

multi discesserunt (dis-cedo)=πολλοὶ οἴκαδε ἀπεχώρησαν,
ἀπεσύρθησαν.

relicti sunt· παθ. προ. τοῦ re-linquo, Iiqui, lictum, ἔτε,
3=καταλείπω.

multi..continenti=πολλοὶ κατελείφθησαν ἐν τῇ ἡπείρῳ, δηλ.
τῇ Ἰταλίᾳ.

§ 4.—αν' ὁ αν ἐνταῦθα κεῖται ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐννοίας, ἐφ' ἣς
καὶ ὁ ἡ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ, δταν εἰσαγάγῃ ἐρώτησιν, ἢτοι ὃς ἐπι-
διορθωτικὸς, προληπτικὸς: αν νοἱ=ἡ (μῆπως) δὲν.

audistis· ἀντὶ audivistis (audio)=ήκουσατε.

factas esse· ἀπομφ. παθ. προ. τοῦ ὁ. fio, factus sum,
fieri=gίγνομαι, σχηματίζομαι. Τούτου τὸ ἐνεργ. εἶναι τὸ facio.

cohortes· cohors ἡ cors, ortis θηλ.=ἡ ποόρτις,
τάγμα πεζῶν στρατιωτῶν· ἀπετέλει δὲ τὸ δέκατον μέρος τοῦ λε-
γεῶνος (πρβλ. πραγματικὰς παρατ. Κεφ. 82,1 ἐν λέξει λεγεών).

valetudinis· valetudo, ἵnis (valeo)=εὐεξία, εὐρωστία· ἐπὶ¹
κακῆς δ' ἐννοίας=adversa valetudo=ἀσθένεια: per cauzam
valetudinis=ὑπὸ τὴν πρόφασιν ἀσθενείας· ἡ: διὰ λόγους ὑγείας.

dilectibus (ἢ delectibus)· dilectus (deligo), us, ἀρσ.=ἐκλογὴ,
αἵρεσις, ἀπογραφὴ, στρατολογία.

ac tamen· τὸ tamen ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐν τῇ δευτερευούσῃ
προτάσει ἐνυπάρχουσαν ἐννοιαν: [καὶ εἶχεν ἀκόμη ἐπίλεκτον
στρατόν], ἀλλ' ὅμως.

quod=quantum=ὅτι, διόσον.

roboris· robur, oris οὐδ., ἐνταῦθα = δώμη, ἄνθος στρατοῦ: robur militum=τὸ ἄνθος, τὸ κράτιστον τῶν στρατιωτῶν.

duobus..interiit (inter-eo)=ἐν ταῖς δυσὶ - πρὸ τὸ Δυοράχιον μάχαις ἀπόλετο.

§ 5.— iuravit· iuro (πρόφερε juro· ἐκ του jus, juris), 1=δοκίζομαι.

se.. non reversurum· νοητ. esse (ἀπομφ. μέλλ. τοῦ ἀποθ. revertor ἢ revertor, reversus ἢ revorsus sum καὶ συνηθ. reverti ἢ reverti, reverti, 3, ἐπιστρέφω, ἐπανέρχομαι)=ὅτι αὐτὸς δὲν θὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ στρατόπεδον εἰμὴ νικητής.

§ 6. — vero· ἐπίρρο. (κυρίως ἀφαιρ. τοῦ verus) = ἀληθῶς, τιφόντι. Τὸ vero ἀπαντᾷ καὶ ὡς συνδ.=δέ, ἀλλά.

dubitaret· dubito (dubius), 1=ἀμφιβάλλω διστάζω.

§ 7.— laetitia, ae (ἐκ τοῦ laetus, εὐθυμος, ἐξ οὐ καὶ laeto, τέρπω)=εὐφροσύνη.

magnaque...discessum est=καὶ ἐγένετο ἀποχώρησις ἀπάντων. ἦ: καὶ ἀπεχώρησαν ἀπαντες, μεγάλα ἐλπίζοντες καὶ ἀγαλλόμενοι.

praecipiebant: prae-cipio (prae-capio), ἐπι, ἔργον, 3, προλαμβάνω: praecipio animo victoriam=νοερῶς ἢ ἐν τῇ φαντασίᾳ προσλαμβάνω τὴν νίκην, ἐκ τῶν προτέρων ἀπολαύω (φαντάζομαι) τὴν νίκην ἢ θεωρῶ ἐμαυτὸν νικητήν.

perito· peritus, a, um=ἔμπειρος.

frustra (ἐκ τοῦ fraus)· ἐπιρρο.=μάτην. Συνων. temere ἢ ἥ φράσις : sine causa.

quod de re... videbatur=διότι ἐφαίνετο εἰς αὐτούς, ἐνόμιζον οὗτοι (=videbatur [sibi]), ὅτι οὐδὲν διεβεβαιοῦτο ἀνευ λόγου περὶ τόσον σπουδαίου πράγματος καὶ ὑπὲ τόσον ἐμπείρου στρατηλάτου.

Β' Προαγωνικά — § 1. Labienus· ὁ Λαβιηνὸς οὗτος ἥτο εἰς τῶν ἀντιστρατήγων τοῦ Καίσαρος κατὰ τοὺς Γαλατικοὺς πολέμους. Αρχομένου ὅμως τοῦ δευτέρου ἐμφυλίου πολέμου ἐγ-

κατέλιπεν αὐτὸν καὶ μετέστη πρὸς τὴν Πομπηιον. Πῶς δέον νὰ χαρακτηρίσωμεν τὴν πρᾶξιν τούτην ἐνταῦθα;

§ 2.— Galliam Germaniāque ὁ Καίσαρ ἐκστρατεύσας τῷ 58 π. Χ. καὶ ἐπὶ δικταστίαν πολεμῶν κατέκτησε μέγα μέρος τῆς Γαλατίας καὶ ἐλάχιστον τῆς Γερμανίας. Βεβαίως δέ, ἐὰν ἐδίδετο εἰς αὐτὸν ἡ τῆς στρατιᾶς παράτασις, καὶ δὲν ἀνεφύοντο αἱ μετὰ τοῦ Πομπηίου ἔριδες, ἐξ ὃν προῆλθεν ὁ Β' ἐμφύλιος πόλεμος, ἡ τῆς Ρωμῆς ἐπικράτεια θὰ ἦτο πλήρης ἐν ταῖς χώραις ταύταις.

§ 4.— ex dilectibus...annorum, ἐκ τῶν ἀπογραφῶν τούτων τῶν (δύο τελευταίων) ἐτῶν. Τοῦτο ἐν μέρει ἀληθεύει, διότι τὸ πλεῖστον τῆς στρατιᾶς τοῦ Καίσαρος ἦσαν, ὡς γνωστόν, παλαιμάχοι (veterani). Κατ' ἀκολουθίαν ἐν μέρει ἀληθεύει καὶ ὁ σχηματισμὸς τῶν κούρτων ἐκ μόνης τῆς ἐντεῦθεν τῶν Ἀλπεων Γαλατίας.

in citeriore Gallia, ἐν τῇ ἐπὶ τάδε Γαλατίᾳ. Αὕτη ἐκαλεῖτο καὶ ἄλλως: Gallia Cisalpina (ἐντὸς τῶν Ἀλπεων) κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν Galliam transalpinam ἢ Provinciam (νῦν Προβιγκίαν). Ἡ Gallia Cicalpina διηρεῖτο ὑπὸ τοῦ Πάδου εἰς τὴν Galliam transpadanam καὶ Galliam Cispadanam.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 88

Παράταξις τῆς στρατιᾶς τοῦ Πομπείου

Α' Γλωσσικά. — § 1. appropinquasset appropinquo ἢ ad-propinquo, 1 : alicui ἢ ad, in=πλησιάζω, προσεγγίζω τινί. modum· modus, i, ἀρσ.=τρόπος· (πρβλ. quemadmodum ἢ quem ad modum, τίνα τρόπον, τίνι τρόπῳ, πῶς, com-modus, σύμμετρος, σύμφωνος).

aciem..instructam· νοητ. esse=ὅτι ὁ στρατὸς αὐτοῦ ἦτο παρατεταγμένος.

animadverterit animadverto (animum + ad—verto), ti, er-sun, ἔτε, 3: alqm=προσέχω (τὸν νοῦν) τινὶ, παρατηρῶ.

§ 2.—initio· initium (in—eo), ii=ἀρχή.

dissensionis dissens^{onis} (dis-sentio, nsi, nsum, ire, 4, διαφωνῶ)=διαφωνία.

ex senatusconsulto (senat^{consultum} ἢ senatus consultum, i, δόγμα τῆς συγκλήτου)=^ό δόγμα τῆς συγκλήτου.

una prima, altera tertia=οἱ εἰς (τὸν) πρῶτος, οἱ ἔπειροι τρίτοις.
appellabatur παθ. πρ. τοῦ appell^η ἢ ad=pello, 1=καλῶ, προσαγορεύω.

§ 4.— Has=τούτους, δηλ. τοὺς ἐν τῇ ω καὶ § 3 μνημονεύμένους λεγεῶνας.

firmissimas=ώς τοὺς πιστοτάτους.

interiecerat inter-icio (πρόφερε interjicio), =παρεμβάλλω.

numeroque (οἱ que=denique=télos δὲ)=télos δὲ κατ. τὸν ἀριθμόν.

expleverat ex-plēo, ēvi, ētum, ēre, 2=συμπληρῶ.

§ 5.— evocatorum evocati, orum (ἐκ τοῦ ε-νοο, ἐκ-καλῶ, ἀνακαλῶ) νοητ. milites=oἱ ἀνάκλητοι, παλαίμαχοι ἐθελονταί.

duo νοητ. milia.

ex beneficiariis...exercitum νοητ. suorum=ἐκ τῶν προνομιούχων τῶν προτέρων αὗτοῦ οτρατευμάτων.

tota acie (ἀφαιρ. τοπική)=ἐν ὅλῃ τῇ παρατάξει.

disperserat dis-spergo (spargo), si, sum, ἔτε=διασπείρω, διασκορπίζω: quae..disperserat=τοὺς ὅποίους εἶχε διανείμει.

disposuerat dis-pōno, osui, estum, ἔτε=διαθέτω, τάσσω, τοποθετῶ.

in castris...disposuerat=ἐν τῷ στρατο-έδῳ καὶ τοῖς πλησιοχώροις φρονοῖσις (ἢ: ὁχυρωμένοις τόποις) εἴχε διαθέσει πρὸς φρούρησιν.

§ 6.—rivus, i. ὁύαξ, ποτάμιον. Συνών. fluvius, i. flumen, inis, ovd.

impeditis impeditus, a, um (μτχ. παθ. πρκ. τοῦ πρε-

διο, ὅπερ ἐκ τοῦ in καὶ pes, πούς· πρβλ. ἐμ—πο—δών)=δύσκολος (=difficilis), ἀπρόσβατος.

trivus .. muniebat=προεφύλαττε (προήσπιζε) δίκην χαρακώματος ποτάμιον τι μὲ δυσβάτους ὅχθας.

sagittarios· sagittarius, i (ἐκ τοῦ sagitta, ae, ὁιστός, βέλος)=τοξύτης.

funditores· funditor, oris (ἐκ τοῦ funda, ae, σφενδόνη)=σφενδονήτης.

quam ob causam.. obiecerat=διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν εἶχεν ἀντιπαρατάξει.

Β' Προγραμματικά.—§ 1. in sinistro cornu, ἐν τῷ ἀριστερῷ κέρατι. Τοῦτο διετέλει ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Λευκίου Δομιτίου Ἀηνοβάρβου (πρβλ. Κεφ. 83, 1). Τὰ ἄκρα τῆς τοῦ στρατοῦ ἦν ναυτικοῦ παρατάξεως ἐκαλοῦντο κέρατα (cornua): ἀριστερὸν κέρας (sinistrum cornu) καὶ δεξιὸν κέρας (dextrum), τὸ δὲ μέσον ἐλέγετο media acies.

legiones duae...Caesare. Ὁ Πομπήιος προβλέπων τὴν πρὸς τὸν Καίσαρα ὁῆξιν κατώρθωσε τῷ 50 π. X. νὰ ἀφαιρεθῶσιν ἀπ' αὐτοῦ δύο λεγεῶνες ἐπὶ τῇ εὐσκήμῳ προφάσει τοῦ Παρθικοῦ πολέμου. Ὁ Καίσαρ μετὰ προσποιητῆς ἀδιαφορίας ἔπειμψεν αὐτούς, ἀφοῦ ἐφιλοδώρησεν ἐκαστον στρατιώτην μὲ 250 δραχμάς. Οἱ λεγεῶνες ὅμως οὗτοι ἀντὶ νὰ σταλῶσιν εἰς τὸν πρὸς ὃν ὅρον, δηλ. εἰς Συρίαν, κατεκρατήθησαν ἐν Ἰταλίᾳ καὶ ἐτέθησαν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Πομπηίου.

§ 3.—Cilicensis... collocatae: τὸ τμῆμα τοῦτο τῆς στρατιᾶς διετέλει ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Λέντλου.

§ 5.—evocati, ἀνάκλητοι· διότι κατὰ τὸν Δίωνα τὸν Κάσσιον «πεπανμένοι τῆς στρατείας ἐπ' αὐτὴν αὖθις ἀνεκλήθησαν». Τούτων ἡ ὑποχρεωτικὴ ὑπηρεσία εἶχε λήξει. Καλούμενοι προστίχοντο ὡς ἐθελονταὶ ὑπὸ τὰς σημαίας εἴτε στρατηγῶν, ἀγαπητῶν αὐτοῖς, εἴτε ἀλλων δελεαζόντων αὐτοὺς διὰ χρημάτων. Ἐτιμῶντο δὲ ἔξαιρετικῶς ἐν τῷ στρατῷ, ἵσαν ἀπηλλαγμένοι τῶν ταπεινοτέρων

τοῦ στρατοπέδου ὑπηρεσιῶν καὶ εἶχον ἵππον ἐν τῇ πορείᾳ, βαθμὸν δὲ καὶ μισθὸν ἔκαποντάρχου.

beneficiariis beneficiarii ἔκαλοῦντο οἱ εὐεργετήματι (beneficio) τοῦ στρατηγοῦ ἢ ἄλλου ἀξιωματικοῦ ἀπῆλλαγμένοι τῶν κοπωδεστέρων ἐν ἐκστρατείᾳ ἔργων πεζοὶ στρατιῶται. Οἱ προνομιοῦχοι οὗτοι συνώδευον εἰς πᾶσαν στρατιωτικὴν ἐπιχείρησιν μόνον τὸν ἀξιωματικόν, εἰς δὲ ὅφειλον τὴν προαγωγὴν των.

§ 6.— *rivus* ἐνταῦθα νοεῖται ὁ τοῦ Πηνειοῦ παραπόταμος Ἐνιπεὺς, οὗτινος τὰ ὕδατα διὰ τὸ θέρος ἥσαν ἐλάχιστα (ποβλ. σχόλια Κεφ. 97, 4). Ὁ Ἀπιανὸς ἐν Β', 2 λέγει ὅτι ὁ Πομπήιος παρέταξε τὸν στρατὸν του εἰς μάχην μεταξὺ Φαρσάλου καὶ Ἐνιπέως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 89

Παράταξις τῆς στρατιᾶς τοῦ Καίσαρος.

A'. Γλωσσικά.— § 1. *superius..servans*=τὸ πρότερον ἔθος, σύστημα, τὴν προτέραν (στρατιωτικὴν) τακτικὴν, διαφυλάττων. *vehementer* (ἐκ τοῦ *vehemens*)=μεγάλως, σφοδρῶς.

erat attenuata (παθ. ὑπερσ.) τοῦ (*ad-tenuo*) ἡ *attenuo*, 1=λεπτύνω, *ἰσχναίνω*, *ἐλαττῶ* καὶ *κατ'=*ἔξασθενῶ*, ὅτε συνυμεῖ τῷ *deminuo*=*numero militum deminuta est*=*ἴτο* (ὅ^{το} εἶνατος λεγεών) *ἔξησθενημένος*, *ἡλαττωμένος* κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν στρατιωτῶν.*

et huic sic adiunxit *octavam*=καὶ τούτῳ (τῷ ἐνάτῳ λεγεῖν) προσέθηκε (συνήγωσε) τὸν ὅγδοον οὔτως.

§ 2.— *constitutas habebat*=*constituerat*=εἶχε τεταγμένας. Ἡ περίφρασις ὅμως δηλοῖ τὴν διάρκειαν τῆς πράξεως.

quae ἀντὶ *quarum*, καθ' ἔλειν πρὸς τὴν ἐπομένην λέξιν *summa*. **XXII**= *viginti duorum* πόσους ἄνδρας ἡρίθμει οὕτω ἔκάστη κοόρτις;

§ 3.— *media acie*=*in media acie*=ἐν τῷ κέντρῳ.

praeposuerat (prae-pōno, ūsui, ositum, ūre)=praefecerat=εἶχε τάξει διοικητήν.

§ 4.— simul his...detraxit· τὸ ἔσῆς τῶν λέξεων: simul detraxit celeriter ex tertia acie singulas cohortes animadversis his rebus, quas demonstravimus, timens ne circumveniretur dextrum cornu a multitudine equitum.

simul· ἐπιρρ. =άμα, ταῦτοχρόνως,

detraxit de-traho, traxi, tractum, ūre, 3=ἀποσπῶ.

his rebus animadversis (ἀφαιρ. ἀπολ.)=τούτων τῶν πραγμάτων παρατηρθέντων=κατιδών, ὅτεκατείδεταῦτα τὰ πράγματα.

quas demonstravimus=ἄτινα ἐδηλώσαμεν (ἐν Κεφ. 83, 3: persuasi equitibus...).

quartam· νοητ. aciem=τετάρτην γραμμήν.

instituit=effecit=ἀπετέλεσεν.

equitatique opposuit = καὶ κατὰ τοῦ (ἐχθρικοῦ) ἵππικοῦ ἀντέταξεν.

ostendit (os-tendo [ἐκ τοῦ obs=ob+tendo], ndi, nsum καὶ ntum, ūre : alicui aliquid, deinceps τινί τι)=ἔδειξε.

monuitque=καὶ παραινῶν εἶπε.

in virtute constare=ὅτι ἔξηρτάτο ἐκ τῆς ἀνδρείας.

§ 5.—ne concurreret=nὰ μὴ ἐπιτέσῃ (δηλ. ὁ στρατός).

iniussu (πρόφερε in jussu): ἀφαιρ. τοῦ ἀχρηστ. iniussus, us met' ἐπιρρ. σημασ.=ἄνευ διαταγῆς.

se daturum· νοητ. esse=ὅτι αὐτὸς θὰ δώσῃ.

vexillo· vexillum, i (veho) ἐνταῦθα=ἡ στρατηγική, ἐρυθρὰ σημαία. Διὰ τῆς σημαίας ταύτης, ἥτις ἀνεπετεννύετο ἄνωθεν τῆς στρατηγικῆς σκηνῆς, ἢ διὰ τῆς σάλπιγγος ἐδίδετο τὸ πρὸς μάχην σημεῖον.

Β' Ηραγματικά.— § 3. ipse...constitit, ὁ ἴδιος ἐτάχθη καταντικὸν τοῦ Πομπηίου, ἥτοι ὁ Καῖσαρ ἐτάχθη ἐν τῷ δεξιῷ τῆς παρατάξεως, μετὰ τοῦ δεκάτου λεγεωνος τοῦ ἐν τοῖς Γαλατικοῖς πολέμοις δεδοκιμασμένου.

§ 4.— ex tertia acie, ἐκ τῆς τρίτης γραμμῆς. Ἐν ταῖς πρὸς

μάχην παρατάξειν δ' Ῥωμαϊκὸς στρατὸς διηρεύτο εἰς τρεῖς διακεκριμένας τάξεις¹⁾ τοὺς hastatos, λογγιοφόρους, ἥτοι τοὺς νεωτάτους, οἵτινες καὶ πρῶτοι πρὸς τοὺς ἔχθροὺς συνεπλέκοντο^{*} 2) τοὺς principes, ἥτοι τοὺς μάλιστα ἐν ἀκμαίᾳ ἀνδρικῇ ἡλικίᾳ ὄντας, οἵτινες, ὅσάκις ἀπέκαμνον μαχόμενοι οἱ πρὸ αὐτῶν τεταγμένοι, ἀνελάμβανον αὐτοὶ τὸν ἄγῶνα· καὶ 3) τοὺς triarios ἥ pilanos ἥ veterans (1), ἥτοι τοὺς πρεσβυτάτους, τοὺς μάλιστα ἐπὶ ἀρετῇ καὶ ἐμπειρίᾳ διακρινομένους, οἵτινες οἷονεὶ ἐφεδροὶ ὄντες, ἀντέτασσον τὴν ἐσχάτην ἀντίστασιν, ἐὰν πρὸ τοῦ ἔχθροῦ ὑπεχώρουν καὶ οἱ principes.

detraxit, ἀπέσπασεν. Ἡ ἐξ ὀκτὼ λεγεώνων στρατιὰ τοῦ Καίσαρος, ἥτοι τεταγμένη εἰς τρεῖς γραμμάς, δηλ. ἐκάστου λεγεῶνος τὸ μὲν μέτωπον ἥ ἥ πρώτη γραμμὴ ἀποτελεῖτο ἐκ τεσσάρων κοόρτεων, ἥ δὲ μέση καὶ τελευταία ἀπετελεῖτο ἐκάστη ἐκ τριῶν κοόρτεων (πρβλ. σχῆμα παρατάξεως ἐν πραγματικαῖς παρατηρ. Κεφ. 84, 2). Ἐκ τῆς τελευταίας (τρίτης) ταύτης γραμμῆς ἀπέσπασεν ἀνὰ μίαν κοόρτιν ἐξ ἐκάστου λεγεῶνος (πλὴν τῶν ἀτελῶν γραμμῶν τοῦ θου καὶ θου λεγεῶνος) καὶ οὕτως, ἀπετέλεσε τεταρτὸν σῶμα ἥ τετάρτην γραμμὴν ἐξ β' κοόρτεων (πρβλ. Κεφ. 92, 5), τὸ διποῖον ἔταξεν ὅπισθεν τοῦ δεκάτου λεγεῶνος (ἥτοι τοῦ ἄκρου δεξιοῦ) καὶ τὸ διποῖον, ώς ἐκ τῶν ὑστέρων κατεδίχη, ἐδικαίωσε τὰς προβλέψεις τοῦ Καίσαρος.

quid fieri vellet, τί ἥθελε νὰ γίνῃ. Ὁ Καίσαρ κατὰ τὸν Πλούταρχον διέταξε νὰ δίψωσι τοὺς ὑσσοὺς μόνον, δταν πλησιάσωσι καὶ κατὰ πρόσωπον πρὸς παραμόρφωσιν τῶν εὐγενῶν θηλυδριῶν τῆς^c Ρώμης.

(I) triarii, ἐκ τοῦ tres, ἀτε τὴν τρίτην ἐν τῇ μάχῃ, εἴτε ὑστάτην τῆς παρατάξεως χώραν κατέχοντες.— pilani ἐκ τοῦ pilum (ὑσσός) καὶ veterani ἐκ τοῦ vetus (παλαιός).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 90

Ο Καίσαρ ὑπεκκαύσας τὸ κατὰ τοῦ Πομπηίου μῖσος τῶν στρατιωτῶν του δίδει τὸ σημεῖον τῆς μάχης.

Α' ΓΛΩΣΣΙΚΑ.— § 1. exercitum cum.. cohortaretur=ὅτε παρεκελεύετο, παρότρυνε κατὰ τὸ στρατιωτικὸν ἔθος τὸν στρατὸν πρὸς μάχην.

in eum=erga eum=πρὸς αὐτόν.

perpetui· perpetuus, a, um (per-peto)=συνεχής, ἀδιάλειπτος; perpetui temporis=omnium temporum

officia· officium, ii = καθῆκον. Κατὰ πληθ. δὲ=ὑπουργίαι, ἕνδείξεις εὐνοίας, ἐκδουλεύσεις, εὐεργεσίαι.

suaque..officia = καὶ τὰς πρὸς αὐτὸν καθ' ὅλον τὸν χρόνον ἐδουλεύσεις του (ἕνδείξεις εὐμενείας του).

prae*dicaret*· praedico, 1= ἔξαίρω, τονίζω. (Τὸ δὲ prae-dico, 3=(*ago*) παραγγέλλω).

imprimis (ἢ: in primis)· ἐπίρρο.=ἐν τοῖς πρώτοις, πρὸ πάντων.

testibus· testis, is ἀρσ.=μάρτυς.

colloquias· colloquium, ii (colloquor)=συνδιάλεξις.

cum Scipione egisset (*ago*)=πρὸς τὸν Σκιπίωνα διεπραγματεύθη.

de mittendis legatis· γερουνδιακὴ ἐλξις=de mittendo legatos = περὶ τῆς ἀποστολῆς πρέσβεων (πρὸς τὸν Πομπήιον).

contendisset (contendo de aliqua re, ἐπιμόνως ἀπαιτῶ τι)=εἶχεν ἐπιμόνως ἀπαιτήσει.

§ 2.— neque se... voluisse· τὸ ἔξῆς τῶν λέξεων: neque se voluisse umquam abuti sanguine militum neque privare rempublicam alterutro exercitu.

umquam (ἢ unquam)· ἐπιρρο.=πώ, ποτέ, πώποτε.

abuti· ab-utor, usus sum, uti, 3=καταχρῶμαι, ἀνωφελῶς καταναλίσκω, οὐ φείδομαι.

sanguine· sanguis (πρόφερε sangvis), inis, ἀρσ. (μόνον ἐν τῷ ἐνικῷ ἀριθ. εὐχρηστον)=αἷμα.

privare· privo, 1=(ἀπο) στερῶ.

alterutro· alteruter, alterutra ἢ alter utra, alterutrum ἢ

alterum utrum (γεν. aiterius utrius, δοτ. alterutri)· ἀντ. ἀόρ.
=δ ἔτερος.

neque ..voluisse=καὶ ἐμνημόνευσεν ὅτι οὔτε ἡθέλησέ ποτε
ἔως τόρα νὰ μὴ φεισθῇ τῆς ζωῆς τῶν στρατιωτῶν, οὔτε νὰ
στερήσῃ τὴν πολιτείαν τῆς ἔτερας στρατιᾶς.

§ 3.— hac habita oratione=ταῦτ' εἰπών, τούτου τοῦ λόγου
γενομένου : orationem habere ἢ dicere ἢ agere=λόγον ποιεῖ-
σθαι, λέγειν.

exposcentibus· μετγ. τοῦ exposco, p̄posci, ἔτε, 3=ἐξαιτῶ,
ἐπιμόνως ζητῶ.

ardentibus· μτχ. τοῦ ardō, arsi, arsum, ἔτε, 2=φλέγομαι,
καίομαι.

exposcentibus... ardentibus=ἐξαιτουμένων τῶν στρατιω-
τῶν καὶ ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας φλεγομένων.

Β' Πραγματικά. — § 1. exercitum.. cohortaretur· πρὸ
τῆς μάχης οἱ στρατηγοὶ ἀνεπτέρουν τὸ φρόνημα τῶν στρατευμά-
των διὰ λόγων. Τοῦτ' αὐτὸν γίνεται καὶ νῦν.

Vatinium· οὗτος ἐκαλεῖτο P. Vatinius. Κατὰ δὲ τοὺς Γαλα-
τικοὺς πολέμους διετέλεσε legatus (ὑπαρχος) τοῦ Καίσαρος.

Aulum Clodium· ὁ Αὖλος Κλώδιος ἦτο κοινὸς φίλος τοῦ
Σκιπίωνος καὶ τοῦ Καίσαρος. Διὸ καὶ ἐστάλη παρὰ τοῦ Καί-
σαρος εἰς Μακεδονίαν, ἵνα διατριγματευθῇ μετὰ τοῦ Σκιπίωνος
τοὺς ὅρους τῆς εἰρήνης.

Oricum· Oricum, i, οὐδ.=”Ωρικος ἢ ”Ωρικὸς ἢ ”Ωρικὸν (νῦν
Ἐρικῷ) παράλιος καὶ εὐλίμενος πόλις τῆς B. Ἡπείρου ἐν τῷ
κόλπῳ τοῦ Αὐλῶνος.

Libone· ὁ L. Scribonius Libo ἦτο tribunus plebis τῷ 59
π. X. καὶ ἥδη φίλος τοῦ Πομπήιου συνδιωκῶν μετὰ τοῦ M.
Οκταβίου τὸν Ἀχαικὸν (Ἐλλη ικὸν) καὶ τὸν Λιβυονικὸν (1)
(τὸν τῆς βιοβάσου Ἰλλυρίας) στόλον.

(1) ὁ Λιβυονικὸς οὗτος στόλος ἀπετελεῖτο ἐξ ιδίου τύπου πλείων
ἐλαφρῶν καὶ μακρῶν λιβυονίδων καλουμένων ἐκ τοῦ ὀνόματος τῶν
Λιβυῶν (Δαλματῶν), οἵτινες τὸ πρῶτον μετεχειρίσθησαν τοιαῦτα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 91

Εύφυχία Κραστίνου καὶ ἐπίθεσις Καισαριανῶν.

Α' Γλωσσικά. § 1 pilum· pilus, i, ἀρσ.=centuria=λόχος: primus pilus=δορώτας λόχος (τῶν τριαρίων τοῦ Ρωμαϊκοῦ λεγεωνὸς). Οὗτος ἀπετελεῖτο ἐκ τῶν τὰ μάλιστα ἐμπειροπολέμων.

qui... primum pilum... duxerat=ὅστις ἤγειτο τοῦ πρώτου λόχου, διώκει τὸν πρῶτον λόχον· ἦτοι fuerat primi pili centurio=εἶχε χρηματίσει λοχαγὸς (ἐκατόνταρχος) τοῦ α' λόχου.

singulari· singularis=e (singulus)=μόνος μοναδικός: singulari virtute (ἀφινο. ἴδιοτ.)=ἔξοχος μοναδικῆς ἀνδρείας.

§ 2.— seqnimiini προστ' τοῦ sequor, secutus sum, s' qui, 3=ἔπομαι, ἀκολουθῶ.

operam· opera, ae=ἔργον, ἐνεργὸν μέρος (πρβλ. Κεφ. 83, 3): operam dare alicui=ὑπηρετεῖν τινι, χαρίζεσθαι τινα· καὶ κατ' ἔξοχὴν=προσέχειν τινί, ἀκροασθαι τινος.

et date operam vestro imperatori=καὶ ὑπηρετήσατε τῷ ἥμετέρῳ στρατάρχῃ.

constituistis· constituo, 3· ἐνταῦθα=ὑπισχνοῦμαι· ἐν Κεφ. 85, 4=ἀποφασίζω· καὶ ἐν Κεφ. 82, 2=παρατάσσω.

quam constituistis· νοητ. dare=τὴν δοτίαν (ὑπηρεσίαν ὑπεσχέθητε νὰ δώσητε.

quo confecto=ῆς περατωθείσης.

et ille suam dignitatem· δῆλ. recuperabit (ἐκ τοῦ ἔπομένου recuperabimus τοῦ δ. recuperο, 1=ἀνακτῶ).

et nos nostram libertatem recuperabimus· πῶς θὰ ἀνέκτων τὴν ἐλευθερίαν των οἵ στρατιῶται;

§ 3.— respiciens· respicio (re-specio), ἔχι. pectum, ἔχε, 3=στρέφω ὁπίσω, ἵνα ἴδω, μεταστρέφομαι.

hodie (ho=hoc+die)· ἐπίρρο.=κατὰ ταύτην τὴν ἡμέραν, σήμερον.

vivo· vivus, a, um (vivo)=ζωός, ζωντανός, ἐμψυχός.

mortuo· mortuus, a, um (morior), τεθνεώς, νεκρός: vivo aut mortuo=ζῶντι ἢ τεθνεῶτι.

voluntarii voluntarius, a, um ($\delta\kappa\tau\omega\upsilon\tau\omega\upsilon\tau\alpha\mu\tau\omega\sigma$, $\delta\pi\epsilon\omega\eta\tau\omega\sigma$, $\delta\kappa\theta\lambda\omega\eta\tau\omega\sigma$).
 $\tau\omega\upsilon\tau\omega\upsilon\tau\omega\sigma$ =έκούσιος, έθελοντής.

centuria, ae ($\delta\kappa\tau\omega\upsilon\tau\omega\upsilon\tau\omega\sigma$ =έκατοντάς, λόχος έξ έκατον στρατιωτῶν

sunt prosecuti prosequor, 3=έπ(παρ)άκολουθῶ.

Β' Ηραγματικά.—§ 1. qui... primum pilum.. ducerat
 ὁ λοχαγὸς τοῦ πρώτου λόχου τῶν τρι-
 αρίων (centurio primi pili ἥ: ordinis
 ἥ primus pilus ἥ primipilus) ἢτο ὁ ἀ-
 νώτατος τῶν ἔξικοντα λοχαγῶν ἐκάστου
 λεγεωνος, ἐφύλασσε τὴν σημαίαν καὶ ἐλάμ-
 βανε μέρος εἰς τὰ πολεμικὰ συμβούλια,
 ως σύμβουλον δὲ τοῦ ἀξιώματος αὐτῶν
 ἢτο ὁάδος ἀπέλου (vitis).

§ 2.—manipulares manipularis, is,
 ὁ τῆς αὐτῆς σπείρας στρατιώτης, συ-
 στρατιώτης. Ή λέξις παραγομένη ἐκ
 τοῦ manipulus (manus, χειρόπλεο, ἐξ
 οῦ compleo, impleo κλ.) ἐσήμαινε κυ-
 ρίως δράγμα, δέσμην καὶ μτφρ. ως ἐν-
 ταῦθα: τμῆμα στρατοῦ, σπείρα, τάγμα ἐκ
 200 ἀνδρῶν ἔχον σημαίαν signum ἀπο-
 τελουμένην ἐκ κονταρίου ἀπολήγυντος εἰς
 γείρα ἀνοικτήν. Τρεῖς manipuli ἀπετέ-
 λουν κοόρτιν (πρβλ. καὶ σχολ. Κεφ. 82,1).

§ 3. - voluntarii οἱ αὐτεπαγγέλτως προσερχόμενοι vete-
 rani ἀπετέλουν τὰς voluntarias centurias.



(centurio —λοχαγὸς,
 ἐκατόνταρχος).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 92

“Αμυνα Πομπηιανῶν

Α' Γλωσσικά.—§ 1. inter duas acies=μεταξὺ τῶν δύο
 (ἀντιμετώπων) στρατῶν.

concursum concursus, us, 4=συνδρομή, συμπλοκή.

tantum erat... exercitus=κατελείφθη τοσοῦτον διάστημα, ὅστε νὰ εἶναι ἵκανὸν πρὸς συμπλοκὴν ἀμφοτέρων τῶν στρατευμάτων. Τὸ διάστημα τοῦτο πάντως δὲν ἦτο μικρότερον τῶν 150—200 μέτρων.

§ 2.—suis praedixerat=εἶχε δώσει ἐκ τῶν προτέρων ἐντολήν, εἶχε συστήσει ἐντόνως εἰς τοὺς ἑαυτοῦ.

ut... ut... um exciperent= ἵνα ὑπομείνωσι τὴν ἔφοδον (δέχεσθαι τοὺς ολεμίους ἐπιόντας).

neve se loco moverent=χωρὶς νὰ ὑποχωρήσωσι.

distrahi· ἀπομφ. παθ. ἐνεστ. τοῦ dis-traho, xi, ctum, ēre=διασπῶ. Συνώνυμον dis-tendo.

paterentur· patior, passus sum, pati, 3=ὑπομένω, ἀνέχομαι. aciemque .paterentur=καὶ χωρὶς νὰ ἀφῆσωσι νὰ διασπασθῇ ὁ στρατὸς ἔκεινου.

admonitu· admonitus, us, 4 (ad-moneo)=ὑπόμνησις, παραίνεσις. Τὸ ὄνομα εἶναι εὐχρηστὸν μόνον κατ' ἀφαιρ. admonitu=hortatu=τῇ παραίνεσι.

primus excursus visque=καὶ ἡ πρώτη σφραγὶς ἔφοδος. infringeretur (ὑποτακτ. παθ. πρτ. τοῦ in-fringo (frango), fr. gi, fractum, ēre, 3, θραύω)=θραυσθῇ, ἔξασθενωθῇ.

aciesque distenderetur = καὶ ὁ στρατὸς (ἢ τάξις) διασπασθῇ.

ordinibus ordo, inls ἀρσ. ἡ θέσις ἐνθα ἐτάσσετο ἔκαστος στρατιώτης ἢ ναῦς πρὸς ἐπίθεσιν ἢ ἄμυναν.

dispersos (despersus, a, um τοῦ dis-pergo)=διεσπαρμένους.

adorirentur· ad-orior, ortus sum, oriri, 4=προσβάλλω. Ἡ ὑποτ. ἔξαρτᾶται ἐκ τοῦ προηγουμένου ut.

atque... adorirentur=καὶ ἵνα τεταγμένοι ἐν ταῖς ἑαυτῶν θέσεσι προσβάλωσιν ἔκείνους διεσπαρμένους.

§ 3.— leviusque.. sperabat· τὸ ἔξῆς τῶν λέξεων: et sperabat casura (esse) pila levius.

casura· νοητ. esse (ἀπομφ. μέλλ. τοῦ cado, cecí di, casum ēre, 3, ἐπιπίπτω)=ὅτι θὰ ἐπιπίπτωσιν.

levius· ἐπίqq. συγκρ. : θετ. leviter (=κούφως), συγκρ. levius =κουφότερον, μετά μικροτέρας φορᾶς.

retentis· retentus, a, um, μετχ παθ. πρκ. τοῦ retineo (reteneo), tinui, tentum, ēre, 2=κατέχω, στερρῶς κρατῶ, διατηρῶ: retentibns militibus (ἀφαιρ. ἀπολ.)=Ἐὰν στερρῶς ἐκρατοῦντο, διετηροῦντο οἱ στρατιῶται.

quam si=παρὰ ἔάν.

immissis· immissus, a, um μετχ. παθ. πρκ. τοῦ immitto, misi, missum, ēre =ἐνοίπτω: immissa tela=τὰ ἐκσφενδονιζόμενα (ἔχθρικὰ) ἀκόντια.

telis· telum, i ἐνταῦθα=pilum=ἀκόντιον, ὕσσος;.

occucurrissent· occurro, occurri, ἦ occucurri, occursum, ēerre: alicui=ἔργουμαι εἰς συνάντησίν τινος.

simul fore· νοητ. sperabat=ταῦτοχρόνως ἥλπιζεν ὅτι θὰ συμβῇ.

duplicato· duplicatus, a, um μετχ. παθ. πρκ. τοῦ duplico (duplex), 1, διπλασιάζω: duplico cursum=διπλοῦν δρόμον διατρέχω· duplicato cursu (ἀφ. ἀπολ.)=ἀφοῦ διατρέξωσι διπλοῦν δρόμον.

exanimarentur· exanimor παθ. 1=ἀπανδῶ, ἀποκάμνω.

lassitudine· lassitudo (lassus), ՚nis, θ.=κόπος, κάμπτος.

conficerentur· conficiar παθ. (οὗτινος ἐνεργ. τὸ conficio), 3=ἔξαντλοῦμαι, καταβάλλομαι.

§ 4.— quod nobis quidem.. videretur=τοῦτο εἰς ἡμᾶς τοῦ λάχιστον φαίνεται.

factum· νοητ. esse (ἀπομφ. πρκ. τοῦ fio)=ὅτι ἐγένετο.

nulla ratione=sine prudentia=inconsulte=ex inconsulto =ἀπορθουλεύτως, ἀλόγως, ἀνευ δροῦ λογισμοῦ, χωρὶς δηλ. νὰ λάβῃ ὑπὲ ὅψιν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν.

propterea (propterτea). ἐπιρρ.=διὰ ταῦτα, ἐνεκα τούτου: propterea quod=διὰ ταῦτα ὅτι, διότι.

incitatio, onis (incito)=παρόρμησις: incitatio quaedam animi=παρόρμησις, ἐνθουσιασμὸς τῆς ψυχῆς.

alacritas, atis=προθυμία, εὐθυμία· (προβλ. καὶ τὸ παρὸν ἡμῖν ἀλεγράδα).

naturaliter (ἐκ τοῦ naturalis, ὅπερ ἐκ τοῦ natura)· ἐπιρρο.=φύσει.

innata· innatus, a, um, μτχ. τοῦ innascor, atus sum, innasci, 3 : alicui ἦ in aliquo=ἐμφύσομαι, ἔγγιγνομαι τινι ἢ ἔν τινι, ἐνυπάρχω· innata omnibus=ἐνυπάρχοσα, ἔμφυτος πᾶσι.

incenditur· παθ. ἐνεστ. τοῦ incendo, ndi, nsum, ere, 3=πυρπολῶ, καίω· μτφρ. δὲ=ἐξάπτω, φλέγω: quae incenditur studio pugnae=ἥτις ἐξάπτεται ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας τῆς μάχης.

§ 5.—reprimere· re-primo (re+premo), pressi, pressum, ἔτε, 3=καταστέλλω, μειώνω.

debent· debeo (de+habeo), ui, itum, ἔτε, 2=δεφεῖλω.

antiquitus· ἐπιρρο.=ἀρχαιόθεν, παλαιόθεν.

institutum est (παθ. πρκ. τοῦ instituo)=καθιερώθη.

concinerent· con-cino (cano), cinti, centum, ἔτε, 3· ἀμτβ.=συμφωνῶ, ἥχω ὅμοῦ: signa concinunt=αἱ σάλπιγγες καὶ κέρα συμφωνοῦσιν, ἥχονται ταῦτοχρόνως. Διὰ τῶν σαλπίγγων καὶ κεράτων ἐδίδοντο τὰ στρατιωτικὰ κελεύσματα πρὸς ἔφοδον.

tollerent· tollo, sustuli, sublatum, ἔτε=αἴρω t. clamorem=αἴρω κραυγήν, ἀλαλάζω.

terri· παθ. ἀπομφ. τοῦ terreo, rui, ritum, ἔτε=πτοῶ, φοβῶ.

existimaverunt· νοητ. antiqui=οἱ ἀρχαῖοι ἐνόμισαν.

Β' Πραγματειά.—§ 1. ad concursum· ἡ τῶν στρατῶν ἔφοδος πρὸς τὰ ἐμπρόδος ἐγένετο μετ' ἀλαλαγμῶν· ἀμα δὲ τῇ προσεγγίσει ἐξεσφενδονίζοντο οἱ ὑσσοί, μεθ' ὃ ἐγίγνετο χρῆσις τῶν ἔιφῶν.

§ 2.—C. Triarii· ὁ C. Valerius Triarius ἦτο ἀνὴρ μεγάλης ἀξίας (Κικ. Brutus 76). Τῷ 73 π. X. ἐχρημάτισε legatus τοῦ Λουκουύλλου ἐν τῷ κατὰ τοῦ Μιθραδάτου πολέμῳ. Ἡδη δὲ ἦτο

ΙΩΑΝΝΟΥ Θ. ΡΩΣΣΗ—BELLİ CIVILIS.

μετὰ τοῦ Λαιλίου ναύαρχος τοῦ Ἀσιατικοῦ στόλου. Ἐλθὼν δ' εἰς Φάρσαλον πρὸς συνάντησιν τοῦ Πομπηίου ὑπέδειξεν εἰς αὐτὸν τὴν τακτικὴν τῆς μάχης, ἐν ᾧ φαίνεται ὅτι καὶ ἐφονεύθη.

§ 3.—*pilum*: ὑσσός· οὗτος ἐκαλεῖτο τὸ βραχὺ καὶ βαρὺ τῶν Ἀρμαίων ἀκόντιον, ὅπερ ἔριπτον κατὰ τῶν πολεμίων πρὸν ἥ συμπλακῶσι διὰ τῶν ξιφῶν. Ἐκαστος στρατιώτης ἔφερε δύο τοιούτους.

duplicato cursu: ἐὰν οἱ τοῦ Πομπηίου στρατιῶται ἐτίροιν ἄμμναν καὶ δὲν ἡρχοντο εἰς συνάντησιν τῶν τοῦ Καισαροῦ, ὅντως οἱ Καισαριανοὶ ὕφειλον νὰ διατρέξωσι διπλάσιον δρόμον πρὸς συνάντησιν τοῦ ἔχθροῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 93.

Ἡ ἐν Φαρσάλῳ μάχη.

Α' **Γλωσσικὰ**—§ 1. *infestis*: *Infestus*, a, um : *alicui*=δυσμενής, ἔχθρικός· *infestis pilis* (*ἀφαιρ.*)=δι' ἀκοντίων ἔχθρικῶν, μὲ τὰ ἀκόντια προβεβλημένα πρὸς ἀκοντισμὸν κατὰ τοῦ ἔχθροῦ.

non concurri a Pompeianis. = ὅτι δὲν ἐγένετο ἀντεπιδρομὴ ὑπὸ τῶν Πομπηιανῶν, ὅτι δὲν ἀντεπέδραμον οἱ Πομπηιανοί.

usu periti=ἐκ πείρας δεδιδαγμένοι, ἔμπειροι.

exercitati: *exercitatus*, a, um, μτχ. παθ. πρκ. τοῦ *exercito*, 1 (θαμιστ.) τοῦ *exerceo*=ἀσκῶ, γυμνάζω.

sponte: [spons], *spontis*, θ. (μόνον ἐν χρήσει ἡ γεν. καὶ ἀφαιρ.) συνήθως: *mea*, (tua, sua, nostra, vestra) *sponte* ἥ ἀπλῶς *sponte*=ἐκ τοῦ αὐτομάτου, αὐθορμήτως, ἀνεν διαταγῆς.

cursum (νοητ. *suum*) *represserunt*=ἀνέκοψαν τὸν δρόμον τῶν.

consumptis viribus=μὲ ἐξηντλημένας δυνάμεις.

appropinquarent: *ad-propinquuo* ἥ *appropinquuo*, 1= πλησίαζω.

rurus (ἢ rursum ἐκ τοῦ re-versus): ἐπιρρ. = πάλιν, ἐκ νέου· strinxerunt stringo, nxi, ctum, ere, 3: gladium = σύρω, τραυνῶ τὸ ξίφος.

§ 2.— neque vero... defuerunt = ἀλλὰ καὶ οἱ Πομπηιανοὶ ἔξετέλεσαν τὸ (ἐπιβαλλόμενον ἐκ τῶν περιστάσεων) χρέος των.

exceperunt νοητ. obiecti scutis = ἀνέμεινον κεκαλυμμένοι, προφυλαττόμενοι διὰ τῶν ἀσπίδων.

et ordines = καὶ τὰς θέσεις (ἔνθα ἔτάχθησαν).

redierunt red-eo, 4 = ἐπανέργουμαι: gladium = καταφεύγω εἰς τὸ ξίφος, σύρω τὸ ξίφος.

§ 3.— profundit pro-fundo, fudi, fusum, ζε = ἐκχέω· me profundo, μεσ. = ἐκχέομαι, ἐξαπλῶμαι, ἐξօρμω. ἡτοι ἢ ἐν τοῖς ἑνεργ. ὥντασι προσθήκη τῶν προσωπικῶν ἀντων. me, te, se, nos κλ. σχηματίζει τὰ μέσα ὥντασι οἷον me profundo, te profundis, se profundit: se profundit = ἐξεχύθη, ἐξώρμησε.

§ 4.— loco... cessit = μετακινηθὲν τῆς θέσεώς (του) ὑπεχώρησε.

hoc..coeperunt τὸ ἔξῆς τῶν λέξεων: coeperunt instare acrius hoc et se explicare turmatim et circumire aciem nostram a latere aperto.

instare insto, institi, instare = ἐπίκειμαι: insto acrius = σφαδρότερον ἐπιτίθεμαι.

hoc ἀφαιρ. τοῦ μέτρου εἰς τὸ συγκρ. acrius.

turmatim ἐπιρρ. (ἐκ τοῦ turma, οὐλαμός, ὕλη) = ὥλαδὸν κατ' ἄλιας.

circumire circum-eo, 4 = περιπορεύομαι, περικυκλῶ.

§ 5.— ubi συνδ. χρονικ. = ὅτε, ως, εὐθὺς ως. Tὸ ubi ως ἐπιρρ. = ποῦ; ὅπου, ὅπου ἄν, ἔνθα.

quam instituerat = τὴν ὅποιαν εἴχε σχηματίσει ἐξ 6 κοόρ τεων.

§ 6.— illi = ἐκεῖνοι, δηλ. οἱ στρατιῶται τῶν ἐξ κοόρτων.

conversi conversus, a, um, μτχ. παθ. πρχ. τοῦ cōnvertō rti, rsu, ζε, στρέψω. Tὸ παθ. convertor = στρέφομαι, τ. ἐπομαι, εἰς φυγήν.

loco excederunt=τὴν τάξιν κατέλιπον.

protinus (ἢ protinus) ἐπιρρ. =εὐθὺς, παρευθύς.

incitati (πληθ. ὀνομ. τοῦ incitatus, a, um, μτχ. πρκ. τοῦ incitor, ἐπείγομαι, οὗτινος τὸ ἐνεργ. incito, 1, ἐλαύνω)=ἐπειγόμενοι, ταχεῖς, δρομαῖοι.

fuga (ἀφαιρ. τροπ.) fuga, ae=φυγὴ: fuga incitata=διὰ πορείας (φυγῆς) κατεσπευσμένης (ταχείας).

peterent=confugerent=κατέφυγον.

§ 7.— summotis* summotus ἢ sub-motus μτχ. παθ. πρκ. τοῦ summoveo ἢ submoveo, ὅντι, ὅτι, ἡτε, 2=ἐκδιώκω, ἀπωθῶ: quibus summotis (ἀφ. ἀπολ.)=τούτων ἐκδιωγμέντων.

destituti· destitutus, a, um (=ἐγκαταλειμμένος) μετχ. παθ. πρκ. τοῦ destituo, 3=ἀπολείπω, ἐγκαταλείπω.

inermes· inermis—e (ἐκ τοῦ in-arma)=ἄσπιλος.

destituti inermes=μείναντες ἄσπιλοι, ἀνυπεράσπιστοι.

sine praesidio· τὸ sine praesidio δηλοῖ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ destituti inermes, ἵτοι δὲν ἔρριψαν τὰ ὅπλα οἱ σφενδονῆται καὶ τοξόται, ἀλλ' ἔμειναν ἀνυπεράσπιστοι ἀτε μὴ δυνάμενοι ἐκ τοῦ πλησίου νὰ μάχωνται.

§ 8.—eodem impetu=διὰ τῆς αὐτῆς ἐφόδου, ἵτοι χωρὶς νὰ σταματήσωσι.

cohortes· δηλ. αἱ ἔξι τῆς τετάρτης γραμμῆς τοῦ Καισαρος.

sinistrum· νοητ. Pompei=τὸ ἀριστερὸν τοῦ Πομπηίου, ὅπερ ἵτο ἔναντι τοῦ δεξιοῦ τοῦ Καισαρος.

etiam tum (ἢ: etiam tunc)=ἔτι (δὲ) τότε, ἔτι.

pugnantibus.. Pompeianis (ἀφ. ἀπολ.)=ἐνῷ ἐμάχοντο εἰσέτι καὶ ἀνθίσταντο ἐν τῇ παρατάξει οἱ Πομπηιανοί (κατὰ τῶν ἔναντι ἐπιτεθεισῶν πρώτων Καισαριανῶν γραμμῶν).

eosque.. adortae=καὶ τούτους (τοὺς Πομπηιανοὺς) προσέβαλον ἐκ τῶν νώτων

Β' Ηραγρατικά.— § 5.—sex cohortium· αἱ κοόρτεις ἔπρεπε νὰ ἥσαν ὀκτώ, διότι ὀκτὼ ἥσαν οἱ λεγεῶνες, ἔξι ἔκάστου τῶν ὅποιων ἀπέσπασεν ἀνὰ μίαν ἐκ τῆς τρίτης γραμμῆς (πρβλ.).

σχόλια Κεφ. 84,4). Φαίνεται ὅμως ὅτι ἐκ τοῦ 9 καὶ 8 λεγεῶνος δὲν προέβη εἰς ἀποσπάσεις, διότι οὗτοι εἶχον ὑποστῆ τηλικαύτας φθοράς, ὥστε paene upam ex duabus efficeret (πρβλ. Κεφ. 81, 1).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 94

"Ο θρίαμβος τῆς τακτικῆς τοῦ Καίσαρος καὶ ὁ ἀπελπισμὸς τοῦ Πομπηίου.

Α' Γλωσσικά.— § 1.eodem tempore=κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, ἥτοι τὸν τῆς κυκλώσεως τοῦ πεζικοῦ.

quieta· quietus, a, um, ἐπιθ.=ἱσυχος, ἀκίνητος· κυρίως μιχ. παθ. πρκ. τοῦ quiesco, : iēvi, iētum, ἔre (=ἱσυχος γίγνομαι, ἡσυχάζω), οὕτινος συνων. φράσις: quietus sum.

et se ad id tempus.. tenuerat=καὶ εἶχε κρατηθῆ ἐν τῇ θέσει τῆς μέχρι τούτου τοῦ χρονικοῦ σημείου. 'Ο Καῖσαρ εἶχεν ὑπολογίσει μετ' ἀκριβείας τὸν χρόνον τῆς δράσεως ἐκάστης γραμμῆς.

§ 2.—recentes (recens, ntis=πρόσφατος, νέος. Τὸ recens ἀπαντᾷ καὶ ὡς ἐπιρρ.=προσφάτως, νεωστὶ)=νέοι, δηλ. μὴ λαβόντες εἰσέτι μέρος εἰς τὴν μάχην.

integri· integer-gra-grum (in-taggo=tango)=ἀκέραιος:integer miles=στρατιώτης ἀκέραιος, μὴ μετασχῶν τῆς μάχης, ἀχοησιμοποίητος, ἔχων πλήρεις τὰς δυνάμεις. Τοιοῦτοι integrī milites ἦσαν ἐνταῦθα οἱ τῆς τρίτης γραμμῆς, οἱ veterani.

defessis· defessus, a, um μιχ. πρκ. τοῦ defetiscor, defesus sum, sci=ἀποκάμνω. Defessi, κουρασμένοι, ἐξηντλημένοι ἦσαν ἐνταῦθα οἱ ἐν τῇ πρώτῃ καὶ δευτέρᾳ γραμμῆς, δηλ. οἱ hastati καὶ οἱ principes.

successissent succedo (sub-cedo), essi, essum, ἔre: alicui=διαδέχομαι τινα.

alii . . . adorirentur=ἄλλοι (Καισαριανοὶ) προσέβαλον (τοὺς Πομπηιανοὺς) ἐκ τῶν νώτων. 'Η ἐπίθεσις αὕτη τῶν Καισαρι-

νῶν προήρχετο ἐκ τῶν ἔξι κοόρτεων τῆς τετάρτης γραμμῆς, περὶ
ῶν μνείᾳ ἐγένετο ἐν Κεφ. 93, 5.

§ 3.— *fefellit* fallo, *fefelli*, falsum, *ſtre*, 3=σφάλλω, ἀντὶ^τ
τοῦ ὑπτίου falsum οἱ Λατῖνοι μετεγειοῦζοντο τὸ deceptum :
neque vero Caesarem *fefellit*=οὐδὲ ἔλαθε βεβαίως τὸν Καί-
σαρα· ἦ : καὶ δὲν ἡπατήθη βεβαίως ὁ Καῖσαρ· ἦ : καὶ καλῶς ἀντε-
λήφθη ὁ Καῖσαρ.

quin (ἐκ τοῦ qui ἀρχαίας ἀφαιρ. †ne) σύνδεσμος. Τὸ quin
κεῖται μετὰ ἀρνητικὴν κυρίαν πρότασιν καὶ συντάσσεται ὑποτα-
κτικῇ (ώς ἐνταῦθα : neque... *fefellit*, quin . . . oriretur)=**ὅτε**.

oriretur orior, ortus sum, oriri, 3=ἀναστέλλω, φύομαι :
quin initium victoriae oriretur=ὅτι θὰ ἐγίγνετο (προήρχετο,
ἀνεφαίνετο) ἡ ἀρχὴ τῆς νίκης ἀπὸ ἐκείνων τῶν κοόρτεων, αἵτινες ..
in cohortandis militibus=ἐν τῇ πρὸς τοὺς στρατιώτας προ-
τροπῇ.

ut . . . pronuntiaret=καθὼς οὗτος εἶχε προείπει πρβλ. Κεφ.
89, 4 : «constare victoriam eius diei in virtutem earum
cohortium».

§ 4.— ab his· νοητ. cohortibus=ὑπὸ τούτων τῶν κοόρτεων.
pulsus est· παθ. προκ. τοῦ pello, pepuli, pulsum, *ſtre*=
(ἀπ)ῶθῶ : pulsus est equitatus=ἀπωθήθη, ἐτράπη εἰς φυγὴν τὸ
ἴσπικόν.

caedes, is (ἐκ τοῦ caedo), θ.=φόνος, σφαγή.

§ 5.— pulsum· νοητ. esse=ὅτι ἀπεώσθη, ἐτράπη εἰς φυγὴν.
perterritam· νοητ. esse (per-terreo)=ὅτι κατεποήθη.

eam partem· νοητ. sui exercitus=τὸ μέρος τοῦτο τοῦ
στρατοῦ του.

cui· νοητ. parti=εἰς ὁ μέρος.

diffisus· μτχ. προκ. τοῦ ἡμιαποθ. diffido (dīs-fido), fisus
sum, *ſtre*, 3=δυσπιστῶ.

aliis quoque diffisus=δυσπιστῶν, ἀπελπίσας καὶ περὶ τῶν
ἄλλων (μερῶν τοῦ στρατοῦ=partibus exercitus).

contulit· con-fero, contuli, collatum, conferre, 3=

συμφέρω, συγκομίζω: confero me equo=φέρω ἐμαυτὸν δι' ἵππου, ἔφιπτος καταφεύγω: se equo contulit=ἔφιππος κατέφυγε.

statione statio, onis (sto)=στάσις, φυλακεῖον, φρουρά. Ἐν τοῖς στρατοπέδοις ἡ πρὸ τῶν πυλῶν πρὸς φύλαξιν αὐτῶν θέσις τῶν φρουρῶν καὶ αἱ φρουραὶ αὐταὶ ἐκαλοῦντο stationes, οἱ δὲ εἰς τὰ διάφορα μέρη σκοποὶ ἐλέγοντο custodes.

clare inquit ut exaudirent=μεγαλοφόνως εἶπεν, ἵνα εἰ στρατιῶται εὐχρινῶς ἀκούσωσι.

tuemini (tueor, tuitus sum, ἔτι, 2, φυλάττω, ὑπερασπίζω)=φυλάττετε, φρουρεῖτε.

durius νοητ. ὡς β' ὅρος τῆς συγκρ. τὸ solito=σκληρότερον τοῦ συνήθιστος.

ego..circumeo..confirmo=ἴγε περιέρχομαι (πρὸς ἐπιθεώρησιν) καὶ ἐνθαρρύνω. Διατὶ δ συγγραφεὺς δὲν μετεχειρίσθη μέλλοντα χρόνον;

§ 6 —diffidens (diffido) summa rei=ἄτε δυσπιστῶν τῷ πράγματι, ὅπερ εἶχε φθάσει εἰς τὸ ὑψιστὸν σημεῖον τῆς κριτικότητος; τ. ἔ. μὴ ἐλπίζων ὅτι ἡ μάχη ἐν τῷ κρισίμῳ αὐτῆς σημείῳ θὰ λάβῃ εὐνοϊκὴν τροπήν.

eventum· eventus (e-venio), us, 4, ἀρσ.=ἐκτασίς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 95.

"Αλωσις τοῦ Πομπιανοῦ στρατοπέδου

Α' Γλωσσακά.—§ 1. compulsion compulsus, a, um, μτχ. παθ. προ. τοῦ com-pello, compuli, compulsum, ἔτε, 3=συνωθῶ, διώκω.

Pompeianis . . . compulsion (ἀφαιρ. ἀπόλ.)=συνωσθέντων τῶν Πομπηιανῶν μετὰ τὴν φυγὴν ἐντὸς τοῦ χαρακώματος.

nullum spatium· νοητ. temporis.

beneficio· beneficium, ii (ἐκ τοῦ beneficus)=εὐεργέτημα, εὔγοια.

Caesar nullum spatium... cohortatus est=ο Καῖσαρ νο-

μίζων ὅτι δὲν πρέπει νὰ δίδηται μηδεμία προθεσμία τοῖς κατεπονημένοις παρεκελεύσατο τοῖς στρατιώταις.

§.2— qui (ἀναφ. ἀντωνυμία, ἵς χρῆσις ἐνταῦθα γίνεται ἀντὶ δεικτικῆς μετ' ἀναλόγου πρὸς τὴν ἔννιαν συνδέσμου συμπλεκτικοῦ) =οὕτοις δέ.

aestu· aestus, us, 4 (ἀνθω.)=καύσων· aestu νοητέον solis : etsi magno aestu (ἀφαιρ. ἀπολ.)=καίπερ μεγάλου καύσωνος (ὄντος).

meridiem· meridies, ei (ἐκ τοῦ mediust dies)=μεσημβρία : ad meridiem res erat producta=μέχρι τῆς μεσημβρίας ἡ μάχη παρετάσθη (ἀρξαμένη ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἥλιου τῆς 9 Αὐγούστου).

§ 3.— quae ibi praesidio erant relictae· προβλ. Κεφ. 88, 5 «reliquas cohortis VII in castris..».

industrie (ἐκ τοῦ industrius)· ἐπιρρο.=φιλοπόνως, κρατερῶς, γενναίως.

b̄rbarisque=et aliis barbaris=καὶ ἄλλων βαρβάρων.

auxiliis· auxilia, orum (οὐδ. πλ. τοῦ auxilium, ὅπερ ἐκ τοῦ augeo)=στρατὸς ἐπικουρικό.

§ 4.—qui ex acie refugerant=oἵτινες καταλιπόντες τὰς τάξεις ἔφυγον πρὸς τὰ ὅπιστα.

et animo perterriti=καὶ κατεπτονένοι τὴν ψυχήν· ἢ: καὶ ἀνευ ἡθικοῦ.

et lassitudine confecti=καὶ καταβεβλημένοι ὑπὸ τοῦ καμάτου.

missis....armis=amissis armis=ἀποβαλόντες, ἀπορρίψαντες τὰ ὄπια.

de reliqua fuga.. cogitabant=ἐσκέπτοντο περὶ τῆς ὑπολοίπου φυγῆς, ἥτοι περὶ ἔξακολουθήσεως τῆς φυγῆς πρὸς σωτηρίαν, τὴν δύοιαν δὲν παρεῖχε πλέον τὸ στρατόπεδον.

§ 5.—diutus (diu-diutius-diutissime· ἐκ τοῦ dies) ἐπίρρο.=ἐπὶ μακρότερον χρόνον.

ducibus usi centurionibus (ἀφ.)=χρησάμενοι τοῖς ἐκατοντάρο-

χοις ὡς ἀρχηγοῖς· ἦ: ἀκολουθήσαντες τὸ παράδειγμα τῶν ἐκιτοντάρχων, ὑπὸ τὴν δῆμον τῶν ἑκατοντάρχων.

Β' Προαγρυπατικά.—§ 4. signisque militaribus, καὶ τὰς στρατιωτικὰς σημαίας. Οἱ Ρωμαῖοι πάλαιότατα ὡς στρατιωτικὰς σημαίας μεταχειρίζοντο σταχύνων δράγματα, ἅτινα βραδύτερον ἀντικατεστάθησαν ὑπὸ δμοιωμάτων ζώων: λίκουν, ἵππουν, ἀγριοχοίδουν καὶ ἀετοῦν ἐπὶ ἀκοντίων φερομένων. Ἀπὸ Μαρίου ὅμως ἔκαστος μὲν λεγεών ὡς σημαίαν ἔχοντιμοποίει ἀετὸν ἐξ ἀργύρου ἀναπεπταμένας ἔχοντα τὰς πτέρυγας καὶ ἐπὶ ἀκοντίου στηριζόμενον· ἥσαν δὲ ὡς φαίνεται, μικροῦ μεγέθους, διότι οἱ σημαιοφόροι (aquiliferi) πολλάκις κινδυνεύοντες ἀπέσπων ἀπὸ τοῦ ἀκοντίου τὸ ἀετόμορφον σῆμα καὶ κούπτοντες αὐτὸν ὑπὸ τὸ ἔνδυμα ἐξέρευγον. Ἐκαστος δὲ τῶν τοῦ λεγεωνος manipulus ὡς σημαίαν μετεχειρίζετο μεταλλίνην χεῖρα ἀνοικτὴν ἐπὶ ἀκοντίου ὁσαύτως ἔστηριμένην, ὑφ' ἣν ὑπῆρχεν ἀριθμὸς δίσκων μεταλλίνων ἀνάλογος πρὸς τὰς ἕπτηρεσίας ἐκάστου manipulus καὶ δακτυλίων ἐν εἴδει παρασήμων. Ἡ τοῦ πρώτου manipulus σημαία (ἥτις ἐλέγετο καὶ ἀπλῶς signum, ἐξ οὗ καὶ δ σημαιοφόρος ταύτης signifer) ἥτο καὶ σημαία τῆς ὅλης κοόρτεως τῆς ἐκ τοιῶν manipulus ἀπαρτιζομένης.

§ 5.—tribunis militum· tribuni militum, χλίαρχοι. Ἐν ἐκάστῳ λεγεώνι, ὑπῆρχον ἐξ τοιοῦτοι διοικοῦντες ἀνὰ δυοῖς περι-



signifer-σημαιοφόρος

aquilifer-ἀετοφόρος,
σημαιοφόρος.



manipulus ἀπαρτιζομένης.

τροπῆς ἐπὶ δύο μῆνας. Ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ τῆς 9 Αὐγούστου οἱ χιλίαρχοι καὶ ἐκατόνταρχοι τοῦ Πομπήιου ἀντὶ νὰ συγκρατήσωσι τοὺς ἀμυνομένους προεξάρχουσι κατὰ τὴν φυγήν.

in altissimos montes, εἰς τὰ ὑψηλότατα ὅρη, ἡτοι εἰς τὰς ὑψηλοτάτας κορυφὰς τοῦ ὁρους, ὅπερ νῦν καλεῖται Καρατζά² Αχ- μὲτ καὶ ὑψ³ ὁ ἡ Φάρσαλος καὶ τὸ Πομπηιανὸν στρατόπεδον. Τὸ ὑψοςτοῦ ὁρους τούτου δὲν ἀνέρχεται πλέον τῶν 350 μέτρων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 96

Περιγραφὴ τῆς χλιδᾶς τοῦ Πομπηιανοῦ στρατοπέδου (§ 1—3).—Φυ- γὴ Πομπήιου (3—5).

Α' Γλωσσικά.—§ 1. licuit (πρκ. τοῦ ἀπροσώπου ὁ. licet, licuit ἢ licitum est, ἔτε, ἔξεστι, εἶναι δυνατὸν)=ῆτο] δυνατόν.

trichilas· trichila, ae=σκιάς, στέγη ἐκ κλάδων δένδρων, τσαρδάκι.

structas (structus, a, um μτχ. παθ. πρκ. τοῦ struo, xi, ectum, ἔτε, κατασκευάζω) νοητ. tricliniis (triclinium, ii δειπνητήριον, ἐστιατόριον)=κατασκευασμένας διὰ δειπνητήρια.

pondus, eris, οὐδ.=βάρος, ποσότης: magnum pondus argenti=multum argenti=πλ.ηθός ἀντικειμένων ἐξ ἀργύρου, ἡτοι πολλὰ ἀργυρᾶ ἐπιτραπέζια σκεύη: οἷον κύπελλα, κρατῆρας κτλ.

caespibus· caespes, itis=ἡ χορτόπλινθος, χλόη· τὸ ὄνομα ἀπαντὶ πάντοτε κατὰ πληθυντικόν: recentibus caespibus=διὰ προσφάτου χλόης.

constrata (constratus, a, um, μτχ. παθ. πρκ. τοῦ con-sterno, stravi, stratum, ἔτε, 3, καταστρώνω, ἐπικαλύπτω)=ἐπεστρωμένας.

etiam L. Lentuli=μάλιστα δὲ τοῦ Λευκίου Λένθιου.

et non nullorum (non nullus=οὐκ οὐδείς=τις) νοητ. aliquum=καὶ τινων ἄλλων.

protecta (protectus, a, um, μτχ. παθ. πρκ. τοῦ pro-tēgo, ἔxi, ἔctum, ἔτε, σκεπάζω, καλύπτω ἐμπροσθεν)=προεστεγα-

σμένας, προκεκαλυμμένας.

edera (ἀφαιρ. δογ.)^{*} edera, ae=κισσός.

multaque praeterea νοητ. alia=καὶ πρὸς τούτους πολλὰ ἄλλα.
nimiam· nimius, a, um (ἐξ τοῦ nimis=ό ἄγαν ὑπερβολικός.
luxuriam· luxuria, ae καὶ luxuries, ēi, θ. (ἐξ τοῦ luxus)=
ἡ τρυφή, ἀσωτία.

fiduciam· fiducia (fido), ae=θάρρος, πεποίθησις.

ut=ita ut=oὔτως, ὥστε.

conquirerent· cou-quiro (quaero), quisivi, quisitum, τρε:
aliqui=πανταχοῦ ζητῶ τι, ἐπιδιώκω, θηρεύω.

vuluptates· vuluptas, atis, θ.=ήδονή (ἡ κατὰ τὸ σῶμα καὶ
τὴν ψυχήν), τέρψις.

qui . . . conquerirerent (ἀναφ. πρότασις σημαίνουσα αἰτίαν)=διότι
οὗτοι . . . ἐπεδίωκον.

§ 2.— at hi= καὶ ὅμως οὗτοι, δηλαδὴ οἱ ἀριστοκρατικοὶ¹
Πομπηιανοί.

patientissimo· patientissimus, a, um, ὑπερθ. βαθμὸς τῆς ἐπιθ.
λαμβανομένης μτχ. patiens-patientior-patientissimus (τοῦ ὁ.
patior, passus sum, i=ὑπομένω) : ac patientissimo=ἄλλὰ (καὶ
παρὰ ταῦτα, καρτερικώτατον. Ἡ καρτερικότης τῆς τοῦ Καίσαρος
στρατιᾶς ποῦ κυρίως κατεφάνη :

exercitu· δοτ. πτώσεως, ἀντὶ exercitui.

obiciebant exercitu Caesars luxuriam miserrimo . . .=
κατέκρινον τὸν στρατὸν τοῦ Καίσαρος, τὸν δυστυχισμένον, ἄλλὰ
καὶ καρτερικώτατον.

eui . . . defuissent (ἀναφ. προτ. σημ. αἰτίαν=cum ei . . .
defuissent=διότι εἰς τοῦτον ἔλιπον (ἀπῆσαν) πάντα τὰ πρὸς
πλήρωσιν τῶν ἕαυτῶν χρειῶν.

§ 3.— nostri· νοητ. milites= οἱ ἡμέτεροι στρατιῶται, δηλ.
οἱ Κασαριανοί.

versarentur· versor, i=(ἀνα)στρέφομαι, ἐνδιατρίβω, εὑρί-
σκομαι.

nactus· μτχ. προκ. τοῦ nanciscor, nactus sum, nancisci, 3=
τυγχάνω, εὑρίσκω.

detractis· detractus, a, um, μτχ. παθ. προκ. τοῦ de-traho, traxi, tractum, ἔτε, 3=ἰποσπῶ: detraçtis· insignibus/imperatoriis ἀφ. ἀπολ.=ἰποσπάσα; (ἀφαιρέσας, ἐκδυθεὶς) τὰ στρατηγικὰ σύμβολα, ἵτοι τὴν πορφυρᾶν γλιττήν(=paludamentum) [καὶ ἐνδυθεὶς ἐσθῆτα τῇ παρούσῃ τύχῃ πρέπουσαν].

citato· citatus, a, um=ταχὺς, δρομαῖος (κυρίως μτχ. παθ. προκ. τοῦ cito, 1 ταχύνω): equo citato:=ἴππῳ ταχεῖ, ἐν καλπασμῷ.

condendit Larisam=ἐσπευσαν εἰς Λάρισαν.

§ 4.—paucos suos ex fuga nactus= ἐπιτυχὼν ὅλιγος ἰδικούς του φεύγοντας (φυγάδας).

non intermissio nocturno itinere (ἀφαιρ. ἀπολ.)= μὴ διαποίσης κατὰ τὴν νύκτα τῆς πορείας.

comitatu· comitatus, us (comes)=συνοδία, ἀκολουθία.

conscendit· conscendo, ndi, nsum, ἔτε (scando): navem= ἐπιβιβάζομαι νεώς.

querens· queror, questus sum, queri, 3=παραπονούμενος λέγω, παραπονοῦμαι.

ut, a quo.. videretur· τὸ ἔξῆς τῶν λέξεων: ut videretur paene proditus (esse) facto initio fugae ab eo genere hominum, a quo sperasset victoriam= ὥστε νὰ φαίνεται ὅτι σχεδὸν προυδόθη ὑπὸ ταύρης τῆς τάξεως τῶν ἀνθρώπων ποιησαμένων ἀρχὴν τῆς φυγῆς, ἀπὸ τῆς ὁποίας (τάξεως) ἤλπιζε τὴν νίκην.

Β' Προαγρατικά.—§ 1. luxuriam· ὁ Πλούταρχος ἐν βίῳ Πομπηίου ΛΒ', 10—15 ὁς ἔξῆς περιγράφει τὴν πολυτέλειαν τοῦ Πομπηιανοῦ στρατοπέδου: «πᾶσα σκηνὴ μυρσίναις κατέστεπτο καὶ στρωμναῖς ἀρθραῖς ἡσκητο καὶ τραπέζαις ἐκπωμάτων μεσταῖς καὶ κρατήρες οἵρουν προύκε ντο καὶ παρασκενὴ καὶ κόσμος ἢν τεθυκότων καὶ πανηγυριζότων μᾶλλον ἢ πρὸ μάχην ἐξοπλιζομένων».

§ 3.—detractis insignibus imperatoriis· οἱ ἐν πολέμῳ στρατηγοὶ ἔξευσιαν ἀπολύτου μονάρχου ἔχοντες ἔφερον ξίφος ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ἶσχύου ἀνηρτημένον ἐκ τοῦ δεξιοῦ ὕμιου ἢ ἐκ τῆς ζώ-

νης καὶ χλαμύδα (paludamentum), ἡτις κατὰ τὴν ἐν τῇ πόλει διατριβὴν αὐτῶν ἀντικαθίστατο διὰ περιπορφύρου τηβέννου (toga praetexta). ἢτοι ἐσθῆτος λευκῆς μετὰ πορφυροβαφοῦς παρυφῆς (γύρου). 'Ο Πλούταρχος (ἐν βίῳ Πομπήιου ΛΒ') ὡς ἔξῆς περιγράφει τὴν θλιβερὰν ταύτην τοῦ Πομπήιου περιπέτειαν»· «παρελθὼν εἰς τὴν σκηνὴν ἀφθογγος καθῆστο, μέχρις οὖς τοῖς φεύγοντοι πολλοὶ διώκοντες συνέπιπτον τότε δὲ φωνὴν μίαν ἀφεὶς ταύτην : **Θύκοδν καὶ ἐπὶ τὴν παρεμβολὴν;** ἄλλο δὲ μηδὲν εἰπὼν, ἀναστὰς καὶ λαβὼν ἐσθῆτα τῇ παρούσῃ τύχῃ πρέπουσαν ὑπεξῆλθε».

contendit Larisam. ἡ Λάρισα ἀπεῖχε τοῦ στρατοπέδου περὶ τὰ 40 στάδια.

§ 4.— non intermisso..itinere· ὁ Πομπήιος ἐπισπεύδει ἥδη τὴν πορείαν σκοπῶν νὰ κατευθυνθῇ εἰς Μακεδονίαν ἢ ἄλλαχοῦ πρὸς συγκέντρωσιν τῶν τε λειψάνων τῆς στρατιᾶς του καὶ νέων κατὰ τοῦ ἀντιπάλου του δυνάμεων.

ad mare pervenit, ἀφίκετο πρὸς τὴν θάλασσαν, ἢτοι τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον καὶ δὴ εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Πηνειοῦ μετὰ πορείαν ἀπὸ Λαρίσης 40 περίπου σταδίων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 97

‘Η κατὰ πόδας καταδίωξις τῶν Πομπιανῶν

Α'. Γλωσσικά.— § 1. potitus· μτχ. πρκ. τοῦ ὁ. potior (potis), potitus sum, potiri, 4=κύριος γίγνομαι.

contendit=ἀπῆτησεν ἐπιμόνως.

ne.. dimitterent=ἴνα μὴ ἀπολέσωσι.

facultatem· facultas, atis (facilis), θ.= εὐκαιρία.

reliqui negotii gerendi (γεοουνδ- ἔλξις)=gerendi reliquum negotium=τοῦ ἐπιτελέσαι τὸ ὑπόλοιπον ἔργον, τῆς περατώσεως τοῦ ὑπολοίπου ἔργου.

§ 2.—qua re impetrata (ἀφ. ἀπολ.)=ἐπιτευχθέντος ταύτου

τοῦ πράγματος, ἥτοι τῆς παρομήσεως τῶν στρατευμάτων πρὸς καταδίωξιν καὶ συντριβὴν τῶν Πομπηιανῶν.

opere=munitione=διὰ χαρακόματος, τείχους.

diffisi ei loco=δυσπειτοῦντες τούτῳ τῷ τόπῳ, ἀπελπίσαντες ἐκ τοῦ τόπου τούτου.

iugis' iugum (πρόφερε jugum), i, oñd.=ζυγός, δάχις, ὁφρᾶς ὅρους : iugis eius=per iuga eius montis=διὰ τῶν δάχεων τούτου τοῦ ὅρους, ἀπὸ δάχεως εἰς δάχιν, ἀκολουθοῦντες τὰ ὑψώματα.

se recipere (me recipio=ὑποχωρῶ, te recipis=ὑποχωρεῖς κλ.)=νὰ ὑποχωρῶσιν.

§ 3.—divisit· divido, tisi, tisum, ἔτε (ἐκ τοῦ dis καὶ θ.vid., οὗ τὸ viduus, χῆρος)=διαιρῶ, μερίζω.

commodiore itinere=καὶ δι' εὐβατωτέρις ὁδοῦ (ἀπὸ τῆς τῶν Πομπηιανῶν).

progressus· μηχανῆ pro-gredior (pro-gradior), essus sum, progreedi=προχωρῶ.

§ 4.—in quodam monte=in quodam cacumine (ἥ: vertice, capite) montis=ἐπὶ τινος κορυφῆς τοῦ ὅρους.

subluebat· sub-luo (sub-lavo), ūi, ūtum, ἔτε : montem=ὑπολούω τὸ ὅρος, τοὺς πρόποδας τοῦ ὅρους.

cohortatus· νοητ. ad laborem suscipiendum=παρακείενσάμενος, ἵνα ἀναλάβωσι τὸν μόχθον.

etsi confecti erant continenti totius diei labore=εἰ καὶ ἦσαν καταβεβλημένοι ἐκ τοῦ ἀκαταπαύστου, συνεχοῦς, καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν καμάτου.

suberat=ἐπέκειτο, ἐπλησίαζε.

seclusit· seclūdo (se-cláudo), ūsi, usum, ἔτε, 3=ἀποκλείω : tamen munitione, . . . secludit=ὅμως διὰ προχόματος ἀπέκλεισεν (ἀπεχώρισε) τὸν ποταμὸν ἀπὸ τοῦ ὅρους.

aquari· aquor, atus sum, āri, 1=ὑδρεύομαι.

§ 5.—Quo perfecto opere (ἀφ. ἀτολ.)=ταύτης τῆς ὁχυρώσεως ἐπιτελεσθεῖσης.

de ditione agere=νὰ διαλέγωνται περὶ παραδόσεως.

missis legatis (ἀφ. ἀπολ.)=ἀποστείλαντες πρέσβεις.
qui se coniuxerunt cum iis=oīτινες είχον συνενωθῆ μετ'
αὐτῶν.

Β' Πραγματικά. — § 2. montem τὸ ὄρος τοῦτο κα-
λεῖται νῦν Καρατζά Ἀχμέτ πρβλ. Κεφ. 95, 5.

§ 3.— secum duxit· μεθ' ἔαυτοῦ ἥγαγεν. Ὁ Καῖσαρ, ἵνα
ἀνακόψῃ τὴν εἰς Λάρισαν ὑποχώρησιν τοῦ ἐχθροῦ, διέρχεται
τὸν Ἐνιπέα, ποτάμιον λόγῳ τοῦ θέρους, οὔτινος δὲ οὗς ἀπτεται
ἐν τῷ μέρει τούτῳ τῶν ὑπωρειῶν τοῦ ὄρους καὶ ὀδηγεῖ περαι-
τέρῳ ἀνατολικῷ τὸν ἐκ τεσσάρων λεγεώνων στρατόν, τὸν ὅποιον
παρέταξεν εἰς ἀπόστασιν β' χιλιάδων βῆμάτων Ῥωμαϊκῶν.

passuum' passus, us βῆμα. Ἐκαστον βῆμα Ῥωμαϊκὸν ἀντι-
στοιχεῖ πρὸς 5 πόδας, ὃν ἔκαστος ἴσοδυναιεῖ πρὸς 0,308 τοῦ
μέτρου. Χίλια δὲ βήματα (mille passuum) ἀπετέλουν τὸ Ῥωμαϊ-
κὸν μύλιον.

§ 4.— hunc . . . subluerat· ἐνταῦθα νοεῖται δὲ Ἐνιπεὺς πο-
ταμός, ὅτις ἐν τούτῳ τῷ μέρει εἶχεν πηγήν, ἥτις ἔνεκα τοῦ θέ-
ρους κατὰ τὸν περαιτέρῳ ὁὖν καθίστα τοῦτον τίνυμ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 98

Αἰχμαλωσία Πομπηιανῶν καὶ μεγαλοφυχία Καίσαρος

Α' Γλωσσικά. — § 1. prima luce = ἄμα τῷ πρώτῳ
φωτί, ἄμα τῇ ἡμέρᾳ, ἥτοι τῇ πρωΐᾳ τῆς 10ης Αὐγούστου.

considerant· consido, sedi, sessum, ere: in aliqua re=
καθέζομαι ἐπί τινος.

planitiem· planities, ei=τὸ ἐπίπεδον, τὸ διμαλὸν πεδίον,
πεδιάς.

proicere· proicio, iēci, iectum, ἔre, 3=ἀπορρίπτω, παρα-
δίδω: proicior(=proicio me)ad terram=φίπτω ἐμαυτὸν εἰς τὴν
γῆν, δίπτομαι πρὸ τῶν ποδῶν τινος.

§ 2.—quod (ἀναφ. συνδ. ἀντων.)=τοῦτο: quod ubi=ῶς
τοῦτο.

recusatione· recusatio, onis, θ.=ένστασις, ἀρνησις, δισταγμός.

passis· passus, a, um, μτχ. παθ. πρω. τοῦ pando, pandi, pansum ἥ passum, ἔρε=πετάννυμι, ἔκτείνω.

palmis palma, ae=παλάμη καὶ συνεκδ.=manus.

passisque palmis.=patentibus et extensis palmis=μετὰ χειρῶν τεταμένων καὶ ἀνοικτῶν, ἦτοι μὲ τεταμένας ἵκετευτικῶς τὰς χεῖρας. Ἡ τοιαύτη τῶν χειρῶν διάθεσις ἦτο δεῖγμα πλήρους ὑποταγῆς.

proiecti ad terram=ὅπιφαντες ἔαυτοὺς εἰς τὴν γῆν, ἦτοι πρὸ τῶν ποδῶν τοῦ Καίσαρες.

flentes· fleo, ἔvi, ἔtum, ἔre, 2=κλαίω.

consolatus· μτχ. πρω. τοῦ con-solor, 1=παρηγόρω, καθησυχάζω.

consurgere· con surgo, surrexi, resurrectum, ἔre, 3=ἀνίσταμαι, ἐγείρομαι.

lenitate· lenitas, atis (lenis—e) θηλ.=προστης, ἡπιότης.

locutus· μτχ. πρω. τοῦ loquor, cutus sum, loqui, 3=διαλέγομαι, διμιλῶ, λέγω.

quo.. timore=ἴνα εἶναι ἐν μικροτέρῳ φόβῳ· (ἥ: πρὸς μεγαλυτέραν αὐτῶν ἡσυχίαν).

commendavit· com-mendo (mando), 1=θεομῶς συνιστῶ. Ἐνταῦθα νοητ. omnes Pompeianos.

ne qui.. violarerur=ἴνα μὴ τις αὐτῶν παραβιάζηται, κακοποιηται.

sui· γεν. διαιρ.=ἐκ τῶν ἔαυτῶν.

neu.. desiderarent=καὶ ἴνα μή τις ἐκ τῶν ἔαυτῶν ἐπιποθήσωσιν (οὗτοι οἱ Πομπηιανοί), ἴνα μὴ στερηθῶσιν, ἴνα μὴ αἰσθανθῶσι τὴν ἔλλειψιν.

§ 3.—adhibita· adhibitus, a, um μτχ. πρω. τοῦ adhibeo (ad=habeo), 2=προσέχω: hac adhibita diligentia (ἀφ. ἀπολ.)=ἄφοις ἔλαβε ταύτην τὴν πρόνοιαν.

ex castris.... pervenit· τὸ ἔξης τῶν λέξεων: iussit occurrere sibi ex castris alias legiones, et eas, quas duxerat secum,

(inssit) requiescere in vicem atque reverti in castra et per-
venit (Caesar) Larisam eodem die

requiescere' requiesco, ἔνι, etum, ἔτε, 3=ἀναπαύομαι.
vicem· ὄνομ. ἐλλειπτ. (γεν. vicis, αἰτ. vicem, ἀφ. vice· πλ.
ὄνομ., αἰτ. vices, δοτ. καὶ ἀφαιρ. vicibus)=(ἐναλλαγή), ἐναλλαγῆς
κλ. Μετὰ δὲ τῆς προθέσεως in: invicem (ἢ: in vicem) ἐπιρρο-
=ἀμοιβαίως, ἐν τῷ μέρει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 99

Απεριθμησις τῶν ἑκατέρωθεν ἀπωλειῶν καὶ λαφύρων.

Α' **Γλωσσικά.**—§ 1. amplius· ἐπιρρο. συγκριτ.=πλέον.
Τούτου τὸ θετικὸν εἶναι ample, ὅπερ ἐκ τοῦ amplius, εὐρὺς.

non amplius CC milites=non amplius quam ducentos
milites· ἢ: non amplius ducentis militibus=oὐχὶ πλέον (πλείο-
νας) τῶν 200 στρατιωτῶν.

desideravit(desidero, 1)=amisit(amitto)=ἐστερήθη, ἀπό-
λεσεν.

§ 2.—mentionem (mentio, onis, θ.)=μνείαν πρβλ. Κεφ. 89.

gladio· gladius, ii=ξίφος: gladio coniecto= πληγεῖς διὰ
ξίφους.

ος, oris, οὐδ=στόμα· καὶ συνεκδοχ. ὡς ἐνταῦθα=πρόσωπον.

adversum· adversus, a, un (μτχ. τοῦ παθ. πρακ. τοῦ ὁ.
adverto)=ἐστραμμένο..

§ 3.—excellentissimam· ὑπερθ. τῆς ἐπιθετ. λαμβανομένης
μτχ. excellens—excellentior—excellentissimus (τοῦ ex-cel-
lo, Iui, Isum, ἔτε)=ξέοχος: excellentissimam virtutem fuisse=
ὅτι ἔξοχος ὑπερέχουσα ἢ ἀνδρεία ὑπῆρξε.

meritum· νοητ. esse· ἀπομφ. πρκ. τοῦ mereor, ritus
sum, ἔτι, 2, (μερο-γ-ομαι, μοίρας τινὸς τυγχάνω): de aliquo
=πολιοῦ ἄξιος περὶ τινα γίγνομαι, εὐεργετῶ τινα.

optimeque... iudicabat=καὶ ἐθεώρει (ἐκοινεν) ὅτι πλείστου
ἄξιος περὶ ἑαυτὸν ἐγένετο.

§ 4.—milia xv. Ο Ἀππιανὸς ὡς καὶ ὁ μετασχὸν τῆς
ΙΩΑΝΝΟΥ Θ. ΡΩΣΣΗ—BELLI CIVILIS.

μάχης ταύτης ὀπαδὸς τοῦ Καίσαρος Ἀσίνιος Πολλίων ὑποβι-
βάζουσι τὸν ἀριθμὸν τοῦτον εἰ; ἐξ χιλιάδας.

cum vires..defecissent=ἐπειδὴ αἱ σωματικαὶ δυνάμεις ἔνε-
κα τοῦ καμάτου ἀπέλιπον αὐτόν, εἶχον ἐξαντληθῆ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 100

·Αποκλεισμὸς τοῦ Βρεντησίου ὑπὸ τῶν Πομποιανῶν.

Α' Γλωσσικά.—§ 1. ad Brundisium· ἡ ad ἐνταῦθα δη-
λοῖ τὰ πέρι τῆς πόλεως Βρεντησίου.

eademque ratione, qua...=καὶ διὰ τὸν αὐτὸν λόγον, δι' ὅν...
antea demonstravimus=πρότερον ἐδηλώσαμεν (ἐν Bello
civili Γ', 23).

factum· νοητ. esse.

obiectam portui=qui erat contra portum=ἀντικειμένην
τῷ λιμένι· ἢ: ἵτις ἔχειτο ἀντικρὺ τοῦ λιμένος.

tenuit=κατέσχε, κατέλαβεν.

tectis· tectus, a, um (μτχ. παθ. ποκ. τοῦ tego, ιxi, etum ἥre,
στέγω, στεγάζω)=ἐστεγασμένος· καὶ ἐιθ.=κατάφρακτος (ναῦς),
ἥτοι κατάστρωμα ἔχουσα: tectis . . . scaphis (ἀφαιρ. δργαν.)=διά
καταφράκτων καὶ ἐφωδιασμένων μὲ τὰ ἀπαραιτήτα προς πλοῦν
σκαφῶν (ἀκατίων, πλουσιῶν).

longius· ἐπιρρ. συγκρ., οὐτινος τὸ θετ. εἶναι longe=μακράν.
longius productam=προαχθεῖσαν, παρασυρθεῖσαν μακρότερον,
πορρωτέρω.

quinqueremem· quinque remis, e (quinque-remus· κυρίως
ἐπιθ. κατὰ παράλειψιν τοῦ οὗσ. navis)=πεντήρης (ναῦς).

in angustiis portus=ἐν τοῖς στενοῖς, ἐν τῷ στομίῳ τοῦ λι-
μένος.

instituit per equitos d.spositos=ἐπεξείρησε διὰ τεταγμένων
ἵππεων (ἐπὶ διαφόρων παραλίων σημείων).

classiarios· classarius, a, um (classis)=ἢ ἀνήκων εἰς τὸν στό-
λον.

classiari, orum oīσ. (κατὰ παράλειψιν τῆς λέξεως milites) = οἱ ναυτικοὶ στρατιῶται, οἱ πεζοναῦται.

prohibere aqua= νὰ ἐμποδίζῃ ἀπὸ τοῦ ὕδατος, ἀπὸ τοῦ ὕδοτεύσθαι (πρβλ. ἐν Bello civili Γ', 24).

§ 3.— tempore...usus = τυχὸν καιροῦ τοῦ ἐνιαυτοῦ εὐνοϊκωτέρου.

navigandum' γερουνδ. τοῦ navigo (navis+ago), i=πλέω : ad navigandum=πρὸς πλοῦν θαλασσοπολοῖαν.

oneraris' onerarius (ἐκ τοῦ onus, eris, φορτίον), a, um = φορτ (ηγ)ικός: navis oneraria=ἡ φορτηγὴ ναῦς, δλκὰς. Αὗται ἔκαλοῦντο καὶ vectoria (ἐκ τοῦ veho) navigia καὶ naves frumentariae= νῆσες σιταγωγοί.

neque.. a deterrebatur= οὐδὲ ἀπὸ τῆς ληφθείσης ἀποφάσεως (ἀπὸ τοῦ σκεδίου δηλ. τῆς πολιορκίας) ἀπετρέπετο ἐκ φόρου.

§ 4.— neque potuit τὸ ἐξῆς τῶν λέξεων: neque potuit aut ignominia amissarum navium aut inopia necessarium rerum expelli ex portu insulaque ante cognitum proelium factum in Thessalia= καὶ δὲν ὑπῆρξε δυνατὸν οὔτε διὰ τὸ ἐξ τῆς ἀπωλείας τῶν νεῶν ὄνειδος, οὔτε διὰ τὴν ἔνδειαν τῶν ἀναγκαίων νὰ ἀποιωχθῇ ἐκ τοῦ λιμένος καὶ τῆς νήσου πρὸ τῆς εἰδήσεως (ἀγγελίας) τῆς μάχης τῆς εν Θεσσαλίᾳ γενομένης.

insulaque=et ex insula = καὶ τῆς νήσου, ήτις, ως εἴρηται ἐν τῇ § 1, ἐκείτο πρὸ τοῦ Βρεντησίου.

Α' Ηραγρατικό.— § 1. eodem tempore κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, καὶ ὅν δηλ. ἔκατερ τῶν ἀντιπάλων στρατιῶν ἐπεδίωκε τὴν συντριβὴν τῆς ἔτερας ἐν Ἀνατολῇ.

D. Laelius: οὗτος ἦτο διαδός τοῦ Πομπηίου καὶ ἀρχηγὸς τοῦ Ἀσιατικοῦ στόλου μετὰ τοῦ Γ. Τριαδίου (πρβλ. σχόλια Κεφ. 92, 2.) Καὶ ἐνῷ ἀπαστι αἱ μοῖραι τοῦ Πομπηιανοῦ στόλου (ἡ Ἀσιατική, Αἰγαίη, Συριακή, Ἀχαική, δηλ. Ἑλληνική κτλ.) εἶχον διάτεθη πρὸς ἀποκλεισμὸν τῶν Ἰλλυρικῶν καὶ Ἡτειρωτικῶν λιμένων ἀπὸ πάσης σκεδιαζομένης ἐπιθέσεως ἡ ἀποβάσεως

τοῦ Καίσαρος, ὁ Δέκιμος Λαίλιος ὀφελιμώτερον νομίζων τὸν ἀποκλεισμὸν τῶν ἐχθρικῶν δομητηρίων ἀποσπάται, ὡς καὶ πρότερον τοῦτο ἔπραξεν ἔτερος ναύαρχος ὁ Λίβων (πρβλ. ἐν Bello civili Γ', 23—24), ἐκ τοῦ τομέως του καὶ πολιορκεῖ κατὰ θάλασσαν τὸ Βρεντήσιον.

Brundisium τὸ Βρεντήσιον ἦτο τὸ σπουδαιώτερον κάντρον ἔφοδιασμοῦ τοῦ Καίσαρος, ἡ δὲ εἰς αὐτὸν εἴσοδος δυσκερῆς ιδίᾳ λόγῳ τῆς διχοδώσεως.

§ 2.— similiter, διμοίως, ὡς δηλ. καὶ ὁ Μᾶρκος Ἀντώνιος ἔπραξε κατὰ τὸν ἀποκλεισμὸν τοῦ Βρεντησίου ὑπὸ τοῦ Λίβωνος (πρβλ. Bell. civil. Γ', 24).

Vatinius ὁ Βατίνιος, περὶ οὗ μνεία ἐγένετο ἐν Κεφ. 90, 1, εἶχεν ἀποσταλῆναι εἰς Βρεντήσιον παρὰ τοῦ Καίσαρος, ἵνα συγκεντρώσῃ νέας δυνάμεις, τὰς δποίας ἔπρεπε νὰ κατευθύνῃ πρὸς τοῦτον.

quinq̄ueremem, πεντήρημ̄ ὥς ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κωπῶν ἐκαλοῦντο· 1) naves actuariae (ἐκ τοῦ actus—κίνησις, ἔλασις—ὅπερ ἐκ τοῦ ago)=ταχεῖαι μονήρεις νῆες· 2) biremes=διήρεις ἢ δίκροτοι· 3) triremes=τριηρεῖς· 4) quadriremes=τετελήρεις καὶ 5) quinqueremes=πεντήρεις. Καὶ αἱ μὲν actuariae ἵσαν ἀκάλυπτοι, ἥτοι ἀνευ καταστρώματος, ὅπερ περιωρίζετο μόνον εἰς τὸ ἔμπροσθεν καὶ διέσθιον μέρος, καὶ ἐκαλοῦντο ὡς ἐκ τούτου apertae· αἱ δὲ λοιπαὶ ἵσαν κατάφρακτοι, ἥτοι εἶχον κατάστρωμα· καὶ ἐκαλοῦντο tectae ἢ constratae.

itemque, καὶ ὥσαύτως· ὡς δηλ. ἔπραξεν ὁ Μᾶρκος Ἀντώνιος διοικητὴς ὕπαρχος τοῦ Βρεντησίου κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Λίβωνος πολιορκίαν (πρβλ. Bell. civil., Γ', 24).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 101.

*Η ἐν Μεσσήνῃ καὶ Οὐιδῶνι πυρπόλησις τοῦ Καισαριανοῦ στόλου.

Α' Γλωσσικά.— § 1. isdem, ἀφαιρ. ἀντὶ iisdem.

fere (ἐκ τοῦ fero). ἐπιρρ. =σχεδόν.

dimidia: dimidius, a, um (dis+medius)=ἡμισυς.

fretum, i ovd. (ἢ ἀφαιρ. καὶ fretu)=πορθμός: fretum Siculum ἢ fretum (ώς ἐνταῦθα)=ὅ Σικελικός πορθμός.

advolavit ad-volo, 1: alicui ἢ ad, in . . . =σπεύδω (διὰ ξηρᾶς ἢ θαλάσσης), ἀναφαίνομαι.

§ 2.— nullis . . . certis (ἀφ. ἀπολ.)=διότι οὐδεμία ὑπῆρχε φρουρὰ (τῶν πλοίων), οὐδὲ ωρισμένη θέσις (αὐτῶν).

magno . . . secundo (ἀφ. ἀπολ.)=σφοδροῦ καὶ οὐδίου ἀνέμου (ὄντος, πνέοντος).

completas . . . immisit τὸ ἔξῆς τῶν λέξεων immisit in P. classem onerarias naves complectas taeda et pice et stupa reliquisque rebus κλ.

immisit (im-mitto, 3)=ἔργοιψεν, ἐπαφῆκεν: immissa tela=τὰ διπτόμενα ἀκόντια.

taeda (ἢ teda), ae=δάς, εἶδος πεύκης.

pice: pix, picis, θ.=πίσσα.

stupa (ἢ: stuppa), ae (ἐκ τοῦ Ἑλλ. στύπη ἢ στύπη)=στυπεῖον, στουπί.

reliquisque rebus=καὶ ἄλλων ὑλῶν.

incendia: incendium, i (ἐκ τοῦ incendo, 3, πυροπολῶ)=πυροπόλησις, ἐμπορησις: quae sunt ad incendia=αἴτινες εἶναι, κοητιμεύουσι, πρὸς ἐμπορησμόν· ἢ: αἴτινες εἶναι ὥλαι εὑφλεκτοί, ἐμπορηστικά.

XXXV=35 τὸν ἀριθμόν.

eo facto (ἀφ. ἀπολ.)=τούτου γενομένου.

§ 3.— et nisi . . . allati τὸ ἔξῆς τῶν λέξεων: et nisi allati essent eo ipso tempore nuntii quidam de victoria Caesaris per dispositos equites.

allati essent ὑποτ. παθ. ὑπερσ. τοῦ affero (ad-fero), attuli. allatum, affere, διαβιβάζω: et nisi allati essent=καὶ ἐὰν δὲν ἤθελον διαβιβασθῆ.

nuntii quidam=ἄγγελματά τινα.

per . . . equites=διὰ τῶν (ἐπὶ διαφόρων παραλίων σημείων) τεταγμένων ἵππεων.

futurum fuisse uti' ἀπομ. προκ τῆς περιφρό συζυγίας futurus-sum: futurum fuisse uti(ut) amitteretur=οτι θὰ ἔχαντο (ἢ πόλις, oppidum).

opportunissime ἐπιφρ. ὑπερθ. τοῦ opportune (ὅπερ ἐκ τοῦ opportunus, a, um, ἐπιτήδειος)=ἐπικαιρότατ.

applicatis.. quinque τὸ ἔξης τῶν λέξεων : et pari ratione atque antea nactus secundum ventum immisit naves onerarias praeparatas ad incendium nostris navibus circiter XL applicatis ad terram propter eundem timorem et combustae sunt quinque naves comprensa flamma ab utroque cornu= καὶ καθ ὅμοιον τρόπον τῷ προτέρῳ (τῷ παρὰ τὴν Μεσσήνην δηλ.) τυχόντων οὐδίου ἀνέμου ἔξαπέστειλε νάυς φορτηγίδας παρασκευασμένας πρὸς πυρπόλησιν, ὅτε αἱ ἡμέτεραι 40 περίπου νῆσοι ἦσαν προσωριμισμέναι (δεδεμέναι διὰ πεισμάτων) εἰς τὴν ἤηοὺν διὰ τὸν αὐτὸν (ώς τὸ ἐν Μεσσήνῃ πλήρωμα) φόβον καὶ κατεκά- ησαν (combustae sunt, παθ. προκ. τοῦ com-buro, bussi, bu- stum, ἔτε) πέντε νῆσοις ἔξαφθείσης τῆς φλογὸς ἐξ ἐκατέρους κέρατος.

serperet serpo, psi, ptum, ἔτε, 3=ἔρπω, διαδίδομαι, ἔξα πλοῦμαι.

aegrorum (aeger, gri, ἀσθενής) περὶ τῶν ἀσθενῶν τούτων ἐγένετο μνεία ὑπὸ τοῦ Λαβιηνοῦ ἐν Κεφ. 83, 3,

ignominiam ignominia, ae=ῶνειδος, ἀτιμία.

veteribus=veteranis.

§ 6.—solverunt solvo, solvi, solutum, ἔτε, 3=λύω τινὰ ἢ τι: solvo a terra=ἀποπλέω, ἀπαίω, ἀπομακρύνομαι.

quinqueremis· σπν. τύπος αἰτ. πληθυντ. ἀγτὶ τοῦ quinque- remes scapha· ἀφαιρ.=ἐν ἀκατίῳ.

exceptus scapha=γενόμενος δεκτὸς (πρὸς σωτηρίαν) ἐν ἀκατίῳ· ἢ: ἐμβὰς εἰς ἀκάτιον.

depressae sunt (παθ. προκ. τοῦ de-primo, pressi, presum, ἔτε, 3, καταπιέζω, βυθίζω)=κατεβυθίσθησαν.

§ 7.—Neque multo.. cognitum est=μετ' ὄλιγον δ' ἐγγώ- σθη (τὸ ἀποτέλεσμα) περὶ τῆς ἐν Θεσσαλιᾳ γενομένης μάχης-

ut ipsis... fieret=ώστε (καὶ) αὐτοῖς τοῖς Πομπηιανοῖς πίστις ἐγένετο=ώστε καὶ αὐτοὶ οἱ Π. ἐπίστευον τοῦτο=ut ipsi Pompeiani hoc crederent.

fingi· παθ. ἀπὸφ. τοῦ fingo, nxi, ctum, ἔτε=πλάττω, ἐπινοῶ)=ὅτι ἐπλάττετο ἢ μάχη.

Β' Ηραγματικά.— § 1. Cassius' ἐνταῦθα νοεῖται ὁ επ. cassius Longinus, ὅστις ἥδη διετέλει ναύαρχος τοῦ στόλου τῶν Σύρων, Φοινίκων, καὶ Κιλίκων. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πομπηίου ἔτυχε τῆς συγγνώμης καὶ φιλίας τοῦ Καίσαρος, καθ' οὗ ὅμιλος τῷ 44 π. Χ. ἔξυφανε τὴν φοβερὰν συνωμοσίαν τὴν καταλήξασαν εἰς τὰν θάνατον τοῦ εὐεργέτου.

Caesaris classis· ὁ Καίσαρας ὡς ἐγένετο κύριος τῆς Ἰταλίας, διέταξε τὴν ναυπήγησιν στόλου ἐν Ἰταλίᾳ, Σικελίᾳ καὶ Γαλατίᾳ. Δι' ἔλλειψιν ὅμως τῶν ἐπιτηδείων ἥδυνάτει οὕτος νὰ μετακινηθῇ τόσον ταχέως καὶ ἀντεπεξέλθῃ κατὰ τοῦ πολυαριθμοτέρου Πομπηιανοῦ στόλου, ὅστις ἐτόλμησε νὰ προσάλβῃ αὐτὸν ἐν αὐτοῖς τοῖς ναυστάθμοις τῆς Μεσσήνης καὶ Οὐιβῶνος.

P. Sulpicius· οὗτος ἐκαλεῖτο Rufus. Κατὰ δὲ τὸν Γαλατικὸν πόλεμον ἦτο legatus τοῦ Καίσαρος.

Vibone, ἐν Οὐιβῶνι (σταθμεύων). Ἡ Vibo, onis ἡ Vibona ἡ Vibonium (Ἰππὼν, Οὐιβὼν) ἦτο πόλις τῆς Βρεττίας παρὰ τὸν πορθμὸν τῆς Μεσσήνης ἀποικισθεῖσα ὑπὸ τῶν Ἐπιζεφυρίων Λοκρῶν. Καταστραφῆσα δὲ ὑπὸ τοῦ πρεσβυτέρου Διονυσίου, τοὺς τυράννους τῶν Συρακουσῶν, ἀνεκτίσθη ὑπὸ τῶν Καρχηδονίων. Ἐρεπτια ταύτης σώζονται νῦν παρὰ τὴν πόλιν Monteleone.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 102.

Καταδίωξις τοῦ Πομποίου

Α' Γλωσσικά.— § 1. omnibus rebus relictis (ἀφ. ἀπολ.)=ἐγκαταλειφθέντων ὅλων τῶν (ἄλλων) πραγμάτων· ἡ: θεωρήσεις ὡς δευτερεύοντα πάντα τὰ (ἄλλα) πράγματα, ζητήματα.

persequendum· νοητ. esse (ἀπομφ. τῆς περιφρ. συζηγίας

persequendus sum) sibi P.=διωκτέον εἶναι αὐτῷ=οὗτι πρέπει νὰ καταδιώξῃ αὐτὸς τὸν Πομπήιον.

se.. receperisset (recipio me, ἀποχωρῶ, μεταβαίνω)=ἱθελε μεταβῆ φεύγων (=ex fuga).

itineris· γεν. διαιρ. :quantumcumque itineris= καὶ ὅποσονδηπότε (μέρος) ἐκ τῆς ὁδοῦ (ἐκείνης, ήν δηλ. ἡκολούθει ὁ Πομπήιος).

minoribus itineribus· minora itinera=αἱ μικρότεραι, αἱ ἥττον ἔσπευσμέναι πορεῖαι. Αὕται δὲν ἀνήρχοντο εἰς πλέον τῶν 15 χιλιομέτρων ἡμερησίως, ἐνῷ αἱ κανονικαὶ πορεῖαι ἐκυμάνοντο εἰς 20—30 χιλιόμετρα.

§ 2.—erat.. poropositum· παθ. ὑπερσ. τοῦ pro-pono, ὅσui, ositum, ἔτε=δημοσιεύω (τι ἐπὶ πίνακος εἰς κοινὴν θέαν).

edictum, i (ἐκ τοῦ ε-dico, προλέγω, κηρύττω)=διάταγμα.

adictum... Amphipoli=διάταγμα ἐν δόνυματι τοῦ Πομπήιου ἐν Ἀμφιπόλει.

ut.. convenirnet· προτ. τελικὴ=ἴνα συνέλθωσι...

iuniores· iunior καὶ σπν. iuvenior, oris (συγκρ. τοῦ iuvenis, is, νέος, νεανίσκος)=νεώτερος, στρατεύσιμος.

iurandi causa=ἔνεκα τοῦ διμόσαι, ίνα διμόσωσι (τὸν δρόνον τοῦ στρατιώτου).

§ 3.—sed, utrum.. non poterat· τὸ ἔξῆς τῶν λέξεων: sed non poterat existimari utrum proposuisset [edictum] Pompeius avertendae suspicionis causa, ut occultaret quam diutissime consilium longioris fugae· an [ut] conaretur tenere Macedoniam novis delectibus, si nemo premeret.

avertendae causa (γερουνδ. ἐξις· ἀνὶ suspicione averterendi causα)=ἔνεκα ἀπ τεσπῆς, πρὸς ἀποτροπὴν ὑπονοίας.

quam diutissime=ῶ; πλεῖστον χρόνον.

consilium· νοητ. εսυμ=τὴν ἀπόφασιν, τὸ σχέδιόν του.

si nemo premeret=ἔὰν μηδεὶς (τῶν ἀντιπάλων, ὁ Καῖσαρ δηλ.). ἢ ἄλλος τις τῶν στρατηγῶν αὐτοῦ) ἐπίεζεν, ἦνώγλει (αὐτὸν ἐκ τοῦ πλησίον).

§ 4.—hospitibus· hospes, itis ἀρσ. καὶ θηλ. =ξένος, ἐπιδημῶν.
corrogata· corrogatus, a, um μτχ. παθ. πρκ. τοῦ conr̄go
ἢ corrego, 1=συνάγω διὰ παρακλήσεων, ἐρανίζομαι.

Mytilenas· Mytil· nae, aenum ἢ Mytil ne, es=Μυτιλήνη
paucis diebus, μετ' ὀλίγας ἡμέρας, ἢτοι τῇ 16 περίπου Αὐ-
γούστου τοῦ 48 π. X.

§ 5.—biduum, i (bis+ dies)=διήμερον· biduum (alτιατ.)=ἐπὶ¹
διήμερον, δύο ἡμέρας.

retentus (retineo)· νοητ. Mytilenis=ἐν Μυτιλήνῃ κωλυθεῖς.
navibus.. additis (ἀφ. ἀπὸλ) =καὶ ἄλλων ταχυναυτουσῶν
προστεθεισῶν (αὐτῷ)=καὶ ἄλλας ταχείας ναῦς συμπαραλαβών.

§ 6.—consensu· consensus, us (con-sentio)=συμφωνία,
συγκατάθεσις: ex consensu ἢ ἀπλῶς consensu=κατὰ κοινὴν
γνώμην, δμοφωνίαν.

illic (ἐκ τῆς ἀφαιρ. illi+ce)· ἐπιρρο.=ἐκεῖ.

negotiarentur· negotior (ἐκ τοῦ negotium, ὅπερ ἐκ τοῦ
nec otium, ὅχι σχολῆ), 1=ἐργάζομαι, πραγματεύομαι, ἐμπο-
ρεύομαι.

arcem . causa=ὅτι κατελήφθη ἢ ἀκρόπολις (τῆς Ἀντιο-
χείας) πρὸς ἀποκλεισμὸν αὐτοῦ.

dimissos· νοητ. esse=ὅτι διεπέμφθησαν.

periculo (ἀφαιρ.)=cum periculo.

futurum· νοητ. esse.

id si fecissent. futurum=ἐὰν τοῦτο ἥθελον πράξει, [διε-
κήρυττον] ὅτι μέλλει νὰ είναι (τοῦτο) μετὰ μεγάλου κινδύνου
τῆς κεφαλῆς αὐτῶν (ἢ : ὅτι [τοῦτο] θὰ προξενήσῃ μέγαν κίν-
δυνον εἰς τὴν ζωὴν αὐτῶν).

§ 7.—qui cum ex fuga... recepti non erant=oῦτοι δὲ
φυγάδες ἀκολουθοῦντες τὸν Πομπήιον καὶ εἰς τὴν νῆσον ἐλθόν-
τες δὲν ἔγειντο δεκτοὶ εἰς τὴν πόλιν καὶ τὴν λιμένα.

contra voluntaten suam=inviti=ἄκοντες.

Β' Ηραγματικά.—§ 2. edictum· ὁ στρατηγὸς διὰ
διατάγματος ἤδύνατο νὰ στρατεύῃ ἐπὶ μισθῷ πολίτας συμ-

μάχων πόλεων, ἐξ ὧν ἀπετελοῦντο τὰ λεγόμενα ἐπικουρικὰ στρατέματα (auxilia),

Amphipoli· ἡ Ἀμφίπολις ἐπὶ Ρωμαίων ἦτο μητρόπολις τῆς Μακεδονικῆς ἑπαρχίας. Ἐκείτο δὲ ἐπὶ νησῖδος τοῦ Στρυμόνος ποταμοῦ καὶ εἶχεν ὡς ἐπίνειον τὴν Ἡιόνα. Ὁ κάτοικος ὁνομάζετο Amphipolitanus, Ἀμφιπολίτης.

iuniores· ἡ στρατεύσιμος ἥλικια παρὰ Ρωμαίοις ἦτο ἡ ἀπὸ τοῦ 17—46 ἔτους.

§ 4.—ad ancoram constitit, ἐπ' ἀγκύρας ἔστη, παρέμεινε. Ὁ Πομπήιος, ὅστις προγενεστέρως εἶχε δημοσιεύσει τὸ τῆς ἐπιστρατεύσεως τῆς Μακεδονίας διάταγμα ἐν ἡ Αμφιπόλει, δὲν ἀποβιβάζεται ἐκ τοῦ σιταγωγοῦ πλοίου εἰς τὸ ἐπίνειον ταύτης, τὴν Ἡιόνα, διότι ἡδη πληροφορεῖται τὴν τοῦ Καίσαρος ἐμφάγισιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 103.

Καταφυγὴ Πομπίου εἰς Αἴγυπτον.

Α Γλωσσικά—§ 1. deposito . . . consilio (ἀφαιρ. ἀπολ.)=μεταβληθείσης τῆς γνώμης τῆς εἰς Συρίαν μεταβάσεως. ἢ : παραιτήσας τὴν γνώμην τοῦ εἰς Συρίαν μεταβήναι.

societatis· societas, atis (ἐκ τοῦ socius)=έταιρεία, κοινωνία, ἢ τοιούτης ἔταιροι, κοινωνοί, οἱ τοῦ αὐτοῦ ἐπιγειορήματος μετέχοντες. privatis· privatus, a, um (ἐκ τοῦ privo, 1, ἀποστερῶ)=οἱ ίδιοις· καὶ οὐσ. privatus=οἱ ίδιώτης (κυρίως ὁ ἐστερημένος δημοσίου ὑπουργήματος).

pecunia. . . sublata (tollo) et. . . sumpta (sumo) (ἀφ. ἀπολ.)=ἀφαιρέσας (βίᾳ) χρήματα τῆς ἔταιρείας (τῶν δημοσιωνῶν) καὶ εἰστραχέας (βίᾳ) χρήματα παρά τινων ίδιωτῶν.

et aeris. . . imposito (ἀφ. ἀπολ.)=καὶ φορτωθείσης (εἰσβιβασθείσης) μεγάλης ποσότητος (βάρους) χαλκοῦ (ἢ : καὶ φορτώσας μεγάλην ποσότητα χαλκοῦ εἰς τὰς ναῦς) πρὸς στρατιωτικὴν χρήσιν. dñobusque . . . armatis· νοητ. impositis (ἀφ. ἀπολ.)=καὶ

εἰσβιβασθέντων δύο χιλ. ἐνόπλων ἀνδρῶν (ἢ : καὶ εἰσβιβάσας δύο χιλ. ἐνόπλους ἀνδρας).

partim quos=τοὺς ὅποίους ἐν μέρει μέν.

familiis· familia, ae (ἐκ τοῦ famulus, θῆς)=πάντες οἱ ἐν τῷ οἴκῳ, γυνή τε καὶ τέκνα καὶ δοῦλοι· κατ' ἔξοχήν : ἡ οἰκετεία, οἱ δοῦλοι. Ἐνταῦθα οἱ ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῶν ἑταιρειῶν πολυπληθεῖς δοῦλοι.

delegerat· deligo (de-lego), ēgi, lectum, ēre, 3=ἐκλέγω.
quos(que) . . . ad hanc rem=[καὶ] τοὺς ὅποίους ἔκαστος ἐκ τῶν ἑαυτοῦ (δούλων=familiis) διὰ τοῦτο τὸ πρᾶγμα, ἢτοι διὰ ταύτην τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν.

§ 2.— ibi (συνων. illie)=ἔκει, δηλ. ἐν Πηλουσίῳ ἢ μᾶλλον πλησίον τοῦ Πηλουσίου παρὰ τὸ Κάσιον ὄρος, ἔνθα ἦτο ἐστρατοπεδευμένος ὁ Πτολεμαῖος.

casu (ἀφαιρ. τοῦ casus, us)· ἐπιρρο.=κατὰ σύμπτωσιν κατὰ τύχην

§ 3. --misit. νοητ. legatos orans=ἔπεμψε πρέσβεις, παρακαλῶν.

ut.. reciperetur Alexandria=ἴνα ..γίνῃ δεκτὸς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ.

atque....tegeretur=καὶ προστατευθῇ ἐν τῇ συμφορᾷ διὰ τῶν δυνάμεων ἔκεινου

confecto.. officio (ἀφαιρ. ἀπολ.)=περατωθέντος τοῦ τῆς πρεσβείας καθήκοντος ἢ : περατώσαντες τὴν τῆς πρεσβείας ἔντολήν.

liberius· ἐπιρρο. [συγκρ. τοῦ libere (ὅπερ ἐκ τοῦ liber, era, um)--liberius--liberrimus]=ἔλευθερώτερον, ἐμπιστευτικώτερον

ut suum.. despicerent=ἴνα παράσχωσιν εἰς τὸν Πομπήιον τὴν (ὅφειλομένην) ὑπηρεσίαν των καὶ μὴ παρίδωσι τὴν ἀτυχίαν αὐτοῦ.

§ 5.—quos... acceptos=τοὺς ὅποίους.... παραλαβών (κυρίως : παραληφθέντας ἢ μτχ. αὕτη δύναται νὰ παραλειφθῇ ἐν τῇ μεταφράσει).

Β' Ηραγρατικά.—§ 1. *societatis*, τῆς ἑταιρείας, δηλ. τῶν δημοσιωνῶν ἡ τελωνῶν. Παρὰ Ρωμαίοις τοὺς εἰς τὸ δημόσιον τα- μεῖον τελουμένους φόρους (*vectigalia*) ἐμισθοῦντο ἐν πλειοδοσίᾳ αἱ τῶν δημοσιωνῶν ἑταιρεῖαι (*societates*) ἢ καὶ ἴδιωται (*publi- cani*) ἐκ τῆς τῶν ἵπτεων τάξεως· (πρβλ. τοὺς νῦν φόρους: ἐπὶ τῶν ὁνίων, σφαγίων, θειμάτων, δεκάτης κλ.).

Pelusium: τὸ Πηλούσιον ἦτο ὅχυρὰ πόλις τῆς Αιγύπτου καὶ ἡ κλεις αὐτῆς ὡς πρὸς τὴν Ἰουδαίαν (Παλαιστίνην), ἀτε κειμένου ἐπὶ τοῦ Ἀ. στομίου τοῦ Νεύλου ποταμοῦ τοῦ ἐκβάλ- λοντος παρὰ τὴν νῦν διώρυχα τοῦ Σουέζ. Ἐκλήθη δ' οὕτω ἀπὸ τῶν αὐτόθι πηλῶν καὶ τελμάτων καὶ ἀιεῖχε τῆς θαλάσσης περὶ τὰ εἴκοσι στάδια.

Pompeius.. pervenit Pelusium: δο Πομπήιος κατέφυγε εἰς Αιγύπτον τῇ εἰσηγήσει τοῦ ἐκ Μυτιλήνης Θεοφάνους, καθ' ὃσον ἄλλοι τῶν ὀπαδῶν τοῦ Πομπήιον ἀπεφαίνοντο ὑπὲρ τῆς κατα- φυγῆς αὐτοῦ ἢ εἰς Νουμιδίαν πρὸς τὸν βασιλέα Ἰέβαν, ὃστι; ἦτο ἐχθρὸς τοῦ Καίσαρος ἢ εἰς Παρθίαν εἰς τὸν βασιλέα Ὁρώδην, περὶ οὗ μνεία ἔγενετο εἰς Κεφαλ. 82, 5.

§ 2.—*Ptolemaeus*: τὸ πλῆρες ὄνομα τούτου ἦτο: Πτολε- μαῖος XII Διόνυσος. Οὗτος ἦτο νύδος τοῦ Πτολεμαίου τοῦ xī, ὃστις ἐπεκαλεῖτο Νόθος ἢ Αὐλητής (80-51 π.Χ.) καὶ ὃστις ὥφειλε τὸν θρόνον εἰς τὸν Πομπήιον. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Αὐλητοῦ ἀνῆλθον ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Αιγύπτου κατὰ τὴν διαθήκην τοῦ πατρὸς ὃ τε Διόνυσος καὶ ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ *Kleopatra*, ἥτις ὅμως τῇ εἰσηγήσει ἰδίᾳ τοῦ Ἐπιτρόπου Ποθεινοῦ ἐξεδιώχθη τῆς Αιγύπτου παρὰ τὸν βασιλεύοντος ἀδελφοῦ. Ἡ *Kleopatra* καταφυγοῦσα εἰς Συρίαν καὶ συγκεντρώσασα δυνάμεις ἐξεστράτευσε κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ. Καὶ ἐνῷ ἦδη τὰ ἀντίπαλα στρατεύματα ἥσαν ἔναντι ἀλλήλων παρὰ τὸ Κάσιον ὅρος, οὐ μακρὰν τοῦ Πηλουσίου, ἀφικνεῖται ἐκεῖσε δο Πομπήιος.

puer aetate· παῖς τὴν ἡλικίαν. Ο Διόνυσος ἦτο τότε 13 ἔτῶν.
atque amicorum: *amicī τοῦ βασιλέως Διονύσου* ἥσαν οἱ ἔξι: 1) δο Αχιλλᾶς ἀρχηγὸς, τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων· 2) δο εὐ-

νοῦκος Ποθεινὸς· καὶ 3) ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ Θεόδοτος, ὁ καὶ ὁγήτωρ καὶ σοφιστής.

§3.—pro hospitio..patris,diὰ τὴν ἔσείαν καὶ φιλίαν τοῦ πατρὸς (του).^ο Οἱ Πλούταρχοις ἐν βίῳ Πομπηίου λέγει ὅτι ὁ Διόνυσος ἦτος «φιλίας καὶ χάριτος πατρῷας ὑπόχρεως». ἀν μὴ ὁ Πομπήιος ὑπεστήκεις τὸν Αὐλητήν, ή Αἴγυπτος ἥθελεν ἔκτοτε καταστῆς Ρωμαϊκή ἐπαρχία.

§ 5 Gabinius· οὗτος ἐκαλεῖτο Αὔλος Γαβίνιος. Ἀνθύπατος δὲ ὃν ἀπεστάλη προτάσσει τοῦ Πομπηίου μετὰ στρατευμάτων ληφθέντων ἐκ Συρίας εἰς Αἴγυπτον τῷ 55 π. Χ. καὶ ἀποκατέστησεν ἐπὶ τοῦ θρόνου τὸν πρὸ τοιετίας ἔκπτωτον Πτολεμαῖον τὸν XI, παρὰ τῷ ὅποιῷ ἴκανὸς ἀριθμὸς στρατιωτῶν ἀφείθη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 104.

Θάνατος Πομπηίου.

Α' **Γλωσσικόν** — § 1. his..rebus (ἀφ. ἀπολ.)= τούτων τότε τῶν πραγμάτων γνωσθέντων (παρὰ τῶν φίλων τοῦ βασιλέως). ή: ταῦτα τότε τὰ πράγματα μαθόντες.

curatione· curatio, ἐπισ θ. (ἐκ τοῦ euro, 1)= ἐπιτροπεία: in curationi erant regni= ἐπετρόπευον· (διψκουν κατ' ἐπιτροπὴν) τὸ βασίλειον.

sollicitato· sollicitatus, a, um, μτχ. παθ. πρκ. τοῦ sollicito, 1=ἔξεγείω, ἔξωθῶ εἰς στάσιν, ἐπαναστατῶ: sollicitato exercitu regno (ἀφ. ἀπολ.)= ἐπαναστατήσαντος τοῦ βασιλικοῦ στρατοῦ.

sive despecta eius fortuna (ἀφ. ἀπολ.)=εἴτε καταφρονήσαντες τὰς ἀ(δυσ)τυχίας αὐτοῦ.

existunt· ex-sisto, stiti, ἔτε=ἀποβαίνω, γίγνομαι: ut... existunt=ώς πολλάκις ἐν τῇ συμφορᾷ ἐκ φίλων ἐχθροὶ γίγνονται. Διατὶ συμβαίνει τοῦτο; δποία δ' ή παρ' ἡμῖν παροιμιώδης φράσις περὶ τῶν εὐτυχούντων (καὶ δυστυχούντων;)

liberaliter (*ἐκ τοῦ liberalis, e.*) ἐπιρρ. = κατὰ τρόπον ἀνδρὸς ἐλευθέρου, ἐλευθερίως, φιλοφρόνως.

§ 2.—inito^{*} initus, a, um μτχ. τοῦ ineo, inii, iniūm, tre, εἰσέρχομαι: ineo consilium=διασκέπτομαι, λαμβάνω ἀπόφασιν: inito consilio=συνελθόντες εἰς συμβούλιον, διασκεφθέντες.

praefectum· praefectus, i=δ ἐφεστῶς, προεστηκώς τινος: p. classis, gymnasii, castris, regii κλ. = δ στόλαρχος, γυμνασιάρχης, στρατοπεδάρχης, δ ἀρχηγὸς τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων τοῦ βασιλέως κλ.

§ 3.—notitia, ae (*ἐκ τοῦ notus*)=γνωριμία: quadam notitia (ἀφ.)=ἐκ τινος γνωριμίας.

productus, a, um (μτχ. παθ. ποχ. τοῦ producor 3, προάγομαι, παρακινοῦμαι. Τὸ ἐνεργ. τούτου εἶναι produco)=παρακινηθεὶς νὰ ἔξελθῃ

ibid. ἐπιρρ. χρον.=τότε, ἥτοι κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἀποβάσεως.

custodia, ae (*ἐκ τοῦ custos*)=φρουρὴ στρατιωτική, φύλαξις· καὶ μτγν. (ώς ἐνταῦθα)=εἰρωτή, φυλακή.

Β' Πραγματικά.— § 2. L. Semptium: δ Σεπτίμιος οὗτος τῷ 67 π. X. ἥτο εἰς τῶν ἐκατοντάρχων τοῦ Πομπηίου, ὅστις ἐπολέμει καὶ τὰ τῶν πειρατῶν, τοὺς δοπίους καὶ κατεργόπωσε.

§ 3.—productus, παρακινηθεὶς νὰ ἔξελθῃ ἥτοι νὰ καταλίπῃ τὸ πλοιόν του καὶ νὰ ἐπιβῇ διὰ τὸ ἀβαθὲς τοῦ λιμένος ἐπὶ πλοιαρίου πρὸς ἀτοβίβασιν.

interfecitur, φονεύεται. Ὁ Πομπήιος ἐφονεύθη ἐν τῇ παρὰ τῷ Πηλούσιον ἀκτῇ τῇ 28 Σεπτεμβρίου τοῦ 48 π. X. ἐν ἡλικίᾳ 59 ἐτῶν. Τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ παρέλαβον οἱ δολοφόνοι του. τὸ δὲ σῶμά του, δπερ εἴχε διυρθῆ ἐν τῇ παραλίᾳ ἐκαυσεῖ κρυφίως; ἐπὶ πυρᾶς ἀπελεύθερος; τις αὐτοῦ μετά τινος στρατιώτου, οἵτινες καὶ ἀπέστειλαν βραδύτερον τὸν κόνιν πρὸς τὴν σύγχρονην των Κορινηλίαν. Τρεῖς μετά τὸ φρικῶδες γεγονός ήμέρας κατέπλευσεν εἰς Ἀλεξάνδρειαν δ Καῖσαρ καὶ παρέστη πρὸ αὐτοῦ

δ· Θεόδοτος (οί καὶ συμβουλεύσας τὴν θανάτωσιν τοῦ Πομπηίου) φέρων τὴν κεφαλὴν καὶ τὸν δακτυλιὸν τοῦ Πομπηίου), ἀτινα καὶ ἐδώρησε πρὸς αὐτόν. Ἐπὶ τῷ ἀποτροπαίῳ θεάματι τοσαύτην φρίκην ὁ Καίσαρ ἡσθάνθη, ὅστε ἀπέστρεψε τὸ πρόσωπόν του καὶ διέταξε μετὰ τὴν προλαβήν τοῦ δακτυλίου τὴν μὲν κεφαλὴν νὰ καύσωσι μετὰ πολυτιμοτάτων ἀρωμάτων, τὴν δὲ κόνιν νὰ θέσωσιν ἐν τῷ ναῷ τῆς Νεμέσεως. Ἐκ τῶν συνενόχων τῆς δολοφονίας τοῦ Πομπηίου ὁ μὲν Ποθεινὸς καὶ Ἀχιλλᾶς ἐθανατώθησαν διὰ τὴν μοχθηρίαν των ὑπὸ τοῦ Καίσαρος, ὁ νεαρὸς βασιλεὺς μετὰ ἔρωμένην ἀντίστασιν κατὰ τοῦ Καίσαρος ἥττηθεις ἐπνίγη, φεύγων, εἰς τὸν Νεῦλ ν ποταμόν· ὁ δὲ Θεόδοτος περιελθὼν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Καίσαρος ὑπὸ τὴν ἔξουσίαν τοῦ Βρούτου ἐθανατώθη μετὰ σκληροτάτων βασάνων.

L. Lentulus comprehenditur ὁ Λ. Λέντιος συνελήφθη ἐν Πηλουσίῳ, ἐνθα εἶχε προσομισθῆ ἐκ Κύπρου προερχόμενος, μικρὸν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πομπηίου.

Τ Ε Λ Ο Σ

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

*Εν	οελ.	στιχ.	Κεφ.	ἀντὶ	γραπτέον
>	3	6	LXXXII	apudoeum	apud eum
>	5	11	LXXXV	cogidantum	cogitandum
>	11	12	LXXXVII	cohortatus [est]	cohortatus etsi
>	I9	8	—	συνέγραψεν	συνέγραψενό
>	I9	20	—	είχεν	Hirtius [tius
>	40	§ 4, στιχ. 14	—	ὑποτ. πρ.	είχεν
>	79	§ 4, > 1	—	subluerat	ὑποτ. πρ.
>	80	§ 3, > 5	sipi		subluerat sibi

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

	<i>Kείμενον</i>		<i>Σχόλια</i>
Bel. civil. lib. iii cap.	LXXXII	σελ.	3
» » » » »	LXXXIII	»	3—4
» » » » »	LXXXIV	»	4—5
» » » » »	LXXXV	»	5
» » » » »	LXXXVI	»	5—6
» » » » »	LXXXVII	»	6—7
» » » » »	LXXXVIII	»	7
» » » » »	LXXXIX	»	7—8
» » » » »	LXXXX	»	8
» » » » »	LXXXI	»	8
» » » » »	LXXXII	»	8
» » » » »	LXXXIII	»	9
» » » » »	LXXXIV	»	9—10
» » » » »	LXXXV	»	10
» » » » »	LXXXVI	»	11
» » » » »	LXXXVII	»	11
» » » » »	LXXXVIII	»	12
» » » » »	LXXXVIII	»	12
» » » » »	C	»	12—13
» » » » »	CI	»	13
» » » » »	CII	»	14
» » » » »	CIII	»	14—15
» » » » »	CIV	»	15
			23—33
			33—37
			37—43
			43—46
			46—49
			49—53
			53—56
			56—58
			59—60
			61—62
			62—66
			66—69
			69—71
			71—74
			74—77
			77—79
			79—81
			81—82
			82—84
			84—87
			87—90
			90—93
			93—95



024000027936

ΑΡΙΘ. (Πρωτ. 13997.
(Διεκπ.

*Εν Αθήναις τῇ 7ῃ προλίου 1925.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

Πρὸς

τὸν κ. Ιωάννην Θ. Φώσσην,
συγχραφέα διδακτικῶν βιβλίων.

Άνακοινοῦμεν ὅμιν ὅτι δι' ὑπουργικῆς πράξεως, τῇ 30 τοῦ ληξιατος μηνὸς ἐκδοθείσης καὶ τῇ 2 τοῦ ἀρχαμέρου δημοσιευθεῖσης ἐν τῷ ἓπειρῳ. 31 δεντέρῳ τεύχει τῆς Ἔφημερίδος τῇ; Κυριερήσεως, ἐνεκρίθη τὸ ὑδροσυγχραφέν καὶ πρὸς κοίτων ὑποβληθέν βιβλίον “C. I. CAESARIS COMMENTARII DE BELLO CIVILI,” πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν τῆς Δευτέρας τάξεως τῶν τετρατοξίων Γυμνασίων καὶ τῆς ἀντιστοίχου τάξεως τῶν λοιπῶν σχολείων τῆς Μέσης ἐκπαίδευσεως.

Κατ' ἐντολὴν τοῦ “Υπουργοῦ
Ο ΤΜΗΜΑΤΙΚΗΣ ΤΟΥ Γ' ΤΜΗΜΑΤΟΣ
Ι. ΓΡΥΠΑΡΗΣ.

Δ. ΖΑΓΑΝΙΑΡΗΣ.